

7-8 RODNA GRUDA

julij-avgust 1967

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani:

Z izseljenskega piknika v Velenju. Foto: Leon Dolinšek

Na sliki spodaj:

Letos je Jugoslavijo prvič obiskal tudi glavni blagajnik
SNPJ Frank Zordani. Foto: Jože Prešeren

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRSCAJ, Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PREŠEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaestkrat na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski
banki 501-620-5-3204-10-4; za dinarska plačila 501-8-51.
Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vrača-
mo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

IZ PISMA GLASBENE MATICE IZ CLEVELANDA

Dragi prijatelji na Slovenski izseljenski
matici!

Dear Friends, Best wishes to all and we
are all looking forward to the time when
we can return to your lovely country.

Na svidenje — June Price.

Želim, da bi bili še vsaj enkrat tako
skupaj kot smo bili lani. Nikoli ne bom
pozabila tistih lepih časov. Lepe pozdrave
od Silvie Mihevc.

Moj mož in jaz nikoli ne pozabiva, kako
lepo ste nas postregli in sprejeli. Moja že-
lja je, da se še enkrat vidimo v naši lepi
Jugoslaviji. Vdana Marie Babitt.

Hvala vam za tako lepe spomine iz lepe
Slovenije. Upam, da se bomo še videli.
Linda in Marie Shaver

Upamo, da bomo kmalu videli naše pri-
jatelje v Sloveniji — Dolores in Tony Mi-
helich.

Še enkrat lepa hvala za vse, kar ste za
nas storili lani. Upam, da se bomo še kdaj
videli. Lepe pozdrave od Ivanke Majer.

Lepi so spomini ob obletnici, ko smo
prebili najlepše čase med vami. Z največ-
jo željo, da si kmalu spet stisnemo roke,
vas pozdravlja Frank Bradach.

Prisrčna hvala za vse — Andy Hočevnar.

I still keep telling my friends what a
beautiful country is Slovenia, and how
wonderful and hospitable everybody was!
Joseph E. Fillinger.

I will always remember the wonderful
time I had visiting your beautiful country
and the friendly people who greeted us
at every stop. Joanne Stwan.

Well, here it is already a year since our
great trip to your marvelous country. I'll
never forget your smiling faces and hos-
pitality! Jo Mary Hochdorfer

From the bottom of my heart I send
to all my friends at Matica my sincere
regards. It is now almost a year since we
had been together and I feel we are still
very close to each other. I am sorry that
I do not remember all the names, but the
faces I see before me every day.

Hoping to see you sometime in the not
too distant future, I send from myself to
all of you my love and everlasting grati-
tude. John Perencevich Jr.

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Julij-avgust

XIV. leto

Št. 7-8

Vsebina:

Obisk domače dežele — najlepši dan
Rado Vouk - Jože Prešeren: Dvajsetletna
Nova Gorica

Sandi Sitar: Vzdolž naše obale

Ina Solkan: Spet med našimi po Evropi

Mate Talijančič: Večer med Jugoslovani v
Hälsingborgu

Jože Vetrovec: Spet nastajajo nove avbe

I. S.: Klarica iz Kamnika

Armando Blažina: Končno prava
avtomobilska cesta

Zanimivosti — novice

Vinko Blatnik: Uvoz kapitala

Ivo Pirkovič: Mokriški graščaki

Bogo Skalicky: Vijoličasti iz Maribora

M. Dermastia: Jugoslovani — drugi na
svetu

Obsodba vojne in agresije

Novice iz matice

Srečanja na Matici

Izseljenski piknik v Velenju

Pittsburški Slovenski oktet v Sloveniji

Izseljensko srečanje v Kostanjevici

Sandi Sitar: Umetno kovane okenske
mreže

Kultura

J. M.: Vabi vas ljubljanski kulturni
festival

Priznanja jugoslovanskemu filmu

Jože Prešeren: Jože Tisnikar —
slovenjegraški samouk

I. S.: Ob stoletnici rojstva Etbina Kristana

Otroci berite

Naši po svetu

Vprašanja — odgovori

Naši pomenki

Marjan Kolar: Mari

Neža Maurer: Pri Zinki v Javorju

Vida Brest: Jagnje

Učimo se slovenščine

Naša beseda

Slovene for You

Le slovène a votre portée

Humor

Rojaki v Nemčiji! Obveščamo vas, da je vsak petek rezerviran v vlaku za Jugoslavijo en spalni vagon. — Vožnja preko Ljubljane do Reke in nazaj stane 129 DM. Prijavite se na naslov:

**JOŽE JAKLIČ, 413 MOERS a/RH, Alsenstr. 27 b
DEUTSCHLAND**

MESTNA GALERIJA V LJUBLJANI

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi prodajni prostor,
v katerem so na prodaj umetniška dela vseh
živečih slovenskih likovnih umetnikov

Želite podariti vašim sorodnikom
v Jugoslaviji

HLADILNIK?

Potem samo

BOSCH

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. —
Filiale Stuttgart

v korist firme

ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

avtotehna

Ljubljana

Titova 25

Zagreb

Petrinjska 51

Beograd

Galsworthyeva 23

OBISK DOMAČE DEŽELE – NAJLEPŠI DAN

Kozolci (Foto: Milan Kumar)

Letos smo bili spet priče ganljivim prizorom srečanj med številnimi rojaki z vsega sveta, ki so po večini z letali prihajali na obisk, in svojci, s katerimi se niso videli po več let. Predstavniki Slovenske izseljenske matice so vsako skupino pričakali na letališču, se porazgovorili z rojaki, skupina v narodnih nošah jim je stiskala roke, harmonikar pa je ustvaril pravo slovensko vzdušje. Rozi Kern (na prvi sliki zgoraj) je prišla v domovino na obisk po 48 letih. Sorodnikov tu nima več, ima pa vse polno prijateljev, kot nam je zatrnila. Posneli so jo tudi za radio. Na tretji sliki vidimo tajnika Slovenske izseljenske matice Toneta Brožiča v razgovoru s Kristino Podjavoršek, voditeljico prve večje skupine, ki je pristala na ljubljanskem letališču pri Brniku. Na spodnji sliki pa sta zakonca Zakrajskova iz ZDA v družbi dekleta in fanta v narodnih nošah. Vsem kličemo: iskrena dobrodošlica!

DVAJSETLETNA NOVA GORICA

RADO VOJK — JOŽE PREŠEREN

Nova Gorica — panorama. Ob naslovu pogled s Kostonjevice (Foto: Jože Prešeren), spodaj pogled z nebotačnika (Foto: Angelo Nemeč)

Tih in senčnat je večer v dvajsetletni Novi Gorici. Zamaknjena vase in v svojo mladost se mi zdi kakor dvajsetletna, malce zdolgočasena lepota. V zraku je neka sladka opojnost, ki polni dušo z nemirom. En sam park se mi zdi to novo mesto, mesto sonca in mladih ljudi. Ko hodim po ulicah, se redko posejane nove zgradbe med bujnim zelenjem in cvetjem kar izmikajo radovednim očem. Široke livade s cvetličnimi nasadi ob asfaltiranih poteh so pravkar prepredli prameni neonske svetlobe. Oziram se po mladih sprehajalcih, ki prihajajo mimo v parih, objeti med večernimi sencami mladih topolov. In ob slehernem preblisku svetlobe, ki tu in tam za hip zjasni mlade obraze, se nadejam veselega smeha in iskrivih pogledov. Toda vse je kakor srečna utrujenost pomladnega večera, tiho kakor sladek opoj, kakor sen, ki se imenuje življenje.

Poiščem si prostor za mizo pred kavarnico, kjer je vselej mogoče najti mlade ljudi. Kmalu se zapletem v pogovor z dekletom. Mladi obraz se mi zdi tako znan in lep hkrati. Obdajata ga dva slapova črnih las in ko napeljem pogovor na Novo

Gorico, me z zanimanjem pogleda in vpraša: »Niste od tukaj?«

»Ne,« pravim, »toda želel bi živeti v tem novem in mladem okolju. Čutim se tako svobodnega in svežega.«

»Nikar ne idealizirajte,« pravi dekle. »Tudi v Novi Gorici nismo z vsem zadovoljni, vendar jaz sem vesela, da živim tu. To je mesto mojih let. Letos praznuje dvajsetletnico rojstva. In mi mladi raste mo z mestom, ki ga poznamo skoraj od prvih let njegovega razvoja, poznamo ga kot sami sebe.«

»Povejte mi, kako ste spremljali njegovo nastajanje?«

»Spominjam se, da so hiše ob naši rastle kot gobe po dežju. Nenehno nas je na poti v šolo spremljal zven lopat in krampov; buldozerji so rili zemljo, težki kamioni so dovažali gradbeni material. Žerjavi so iztezali svoje dolge vratove, kakor žirafe. V središču mesta, kjer je sedaj moderen šolski center, takrat še ni bilo šole, ampak sta bili osemletka in gimnazija raztepeni kar v petih stavbah v predmestju. Ta neugledna šola, ki je bila dolga leta trn v srcih Novogoričanov, je bila za nas šolarje

najiminitnejša. Učilnice so bile majhne, klopi stare, strop ponekod podprt s tramovi. Pa smo se v tej šoli otroci tako dobro razumeli z učitelji. Nova šola v Novi Gorici je svetla, prostorna in ima mladinsko sobo s televizorjem in drugim. Ponosni smo bili nanjo, toda jaz je nisem imela rada. Z njo je v središče Nove Gorice prišlo tudi novo življenje in mesto je rastlo pred našimi očmi. Leta 1960 Nova Gorica ni več spominjala na filme iz divjega zahoda. Predstavljali je nista več samo okrajna palača in »frnaža« — bivša opekarna, prav nič privlačna na pogled, kjer so bile trgovine in celo restavracija. Mesto je dobilo nove trgovine, hotel Park, poštno poslopje, moderno avtobusno postajo in razne institucije; prazne površine med novimi bloki in hišami so ozelenele. Mesto je oživel . . .«

Tako spremljajo rast Nove Gorice ljudje njenih let, starejši pa, kot sem spoznal naslednji dan, imajo do nje drugačen odnos. Zavedajo se namreč, da to novo mesto še nima ljudi, ki bi se z dovolj človeškimi vezmi povezali v mestno skupnost, tako da bi mesto zaživel kot popoln organi-

Novogoriški nebotičnik

V mestu je zadosti zelenja in parkov

Posebej privlačna je v Novi Gorici sodobna arhitektura (Foto: Rado Vouk)

zem. Ljudje, ki so ga naselili, so prišli z vseh vetrov, vsak s svojimi navadami, s svojimi posebnostmi v načinu življenja. Tako posamezniki ne navezujejo dovolj medsebojnih stikov. Časa, ki pomeni zgodovino, ima Nova Gorica bore malo. Njen osrednji problem ostaja lastna življenjska in duhovna podoba. Kako »postarati«
Novo Gorico, kako vtisniti pečat tvorne tradicije v njen novi beton in njene nove ljudi? In po drugi strani, kako rešiti propada stare kulturno zgodovinske spomenike in kraje na območju novogoriške občine, ki to starodavnost imajo, pa je za sedaj niso izrabili prebivalstvu v užitek in blagor.

Občinska funkcionarja Cvetko Nanut in Rudi Šimac sta tistega dne žrtvovala precej časa, da sta odgovarjala na vprašanja, ki zanimajo obiskovalca našega najmlajšega mesta, ki je za slovenski del Posočja prevzelo vlogo nekdanjega središča — Gorice. Njen nastanek je povezan s prirodnimi prometnimi zvezami, torej je globoko utemeljen v prirodi pokrajine, katere posamezna področja so v novejšem času močno zblížale moderne zveze.

Maloobmejni promet je na tem ob-

močju po odpravi vizumov zelo živahen in je za samo Novo Gorico mnogo večjega pomena kot turizem, ki se v primerjavi s trgovino le počasi razvija. Samo mesto nima dovolj zanimivosti, ki bi pritegnile turistične goste za daljši čas. Privlačnejšega pa ga lahko napravi hortikultura, ki se ji zaradi ugodnega podnebja obeta lepa prihodnost. Zanimivo je, da že sedaj raste na območju Nove Gorice okoli petsto različnih okrasnih rastlin, med katerimi sta tudi kalifornijski hrast in himalajska cedra. V načrtu je gradnja kulturnega doma, kjer naj bi dobilo primernejše prostore tudi novogoriško gledališče, ki se sedaj stiska v Solkanu, od koder opravlja svoje kulturno poslanstvo domala po vsej Primorski.

Industrije v samem mestu skoraj ni, zato pa se je umaknila v okolico. Eno izmed najpomembnejših podjetij je cementarna v Anhovem; tovarna pohištva »Meblo«
prodaja svoje izdelke po vsej državi in tudi v tujino; prav tako uspešno prodaja v tujino tudi tovarna avtomobilskih prikolic »Vozila Gorica«; svojo tovarno ima v Šempetru pri Gorici tudi »Iskra«, tu pa je še

vrsta drugih manjših industrijskih podjetij.

Poleg tega imajo Novogoričani velike načrte za ureditev nekaterih turističnih postojank na vzpetinah v okolici Gorice. Na Sv. Goro bodo nemara že prihodnje leto zgradili žičnico ter uredili poleg drugih potrebnih objektov na Gori tudi muzej prve svetovne vojne. Komaj dobrih sedemsto metrov visoka gora nudi obiskovalcu čudovit razgled po deželi od Triglava do morja. Ne tako daleč stran, visoko nad Vipavsko dolino pa je v zadnjem času postal privlačen rekreacijski center znameniti Trnovski gozd, kamor je mogoče priti z avtomobilom po asfaltirani cesti iz Nove Gorice v dvajsetih minutah. Njegovi najštevilnejši obiskovalci so Italijani. Seveda ne smemo pozabiti tudi Kostanjevice s starim samostanom in cerkvico, pod katero je grobnica zadnjih predstavnikov francoske kraljevske rodovine Bourbon, ki so živeli v pregnanstvu v Gorici.

Nova Gorica se v gospodarskem in turističnem pogledu razvija skladno z okolico. Dolina Soče je nedvomno eden izmed najlepših turističnih delov Jugoslavije, isto-

časno pa tudi najlepša alpska dolina v Evropi. Tako se je oblikovalo enotno turistično področje vse od Bovca, kjer ima Alp hotel za letno sezono oddane vse kapacitete predvsem Holandcem, pa do Tolmina, Mosta na Soči do Trnovskega gozda.

Turistična in kulturna znamenitost goriške okolice je tudi grad Kromberk, kjer je bilo letos srečanje primorskih izseljencev. Grad je v preteklosti pripadal goriški plemiški rodbini Coroninijev, ki so dobili nemški vzdevek Cromberg. Grad je bil sprva zgrajen v renesančnem slogu, kasneje pa je bil večkrat prezidavan, dopolnjen z baročnimi detajli, med prvo in drugo svetovno vojno pa je bil precej poškodovan. Obnova še do danes ni v celoti končana, kljub temu pa je že urejen v njem goriški muzej. V delu pritličja je tudi urejena »grajska klet«, značilna v starinskem slogu urejena restavracija, ki ima vedno dovolj gostov.

Mimogrede smo skočili še na italijansko stran, v staro Gorico kot pravijo na naši strani. Obmejni prehod je poln domačih in tujih vozil, ki pa se tu dolgo ne zadržujejo. Žigosanje potnih listov je le še formalnost, ki se ji ni mogoče izogniti, prave meje pa tu ni. Tudi v mestu na italijanski strani je čutiti bližino meje, kamorkoli prideš, v trgovinah ali restavracijah, povsod se lahko pogovoriš po slovensko. Ko se vračamo, je na obmejnem prehodu samo vprašanje več: »Imate kaj za cariniti?« Pa tudi za to ni vzroka za zadrževanje. Vzame le minuto ali dve.

Vračamo se po poti kot smo prišli: mimo Ajševice s prijetnim gostiščem, mimo slikovitih kraških vasi, mimo Ajdovščine, ki se je razvila v pravo majhno industrijsko mestece, in mimo Vipave proti Postojni. Vsak kraj, tudi najmanjši skriva kako zanimivost. Na vaški poti poti Ložam smo se ustavili na mostičku, ki je bil zgrajen leta 1803, in je še zdaj tako trden, da »vsak brez skrbi čez dirja«, kot piše tudi na plošči, ki je bila vzdana že pred več kot 160 leti.

Nova Gorica And Her Twenty Years

Nova Gorica is an twenty years old town. We visited it just in the time of its

anniversary. Walking through its new streets, parks and squares, we soon found out, that it is an very nice little border town.

The origin of the town Nova Gorica is tightly connected with the natural traffic communications of the neighbouring country, parts of whic have firmly aproached the modern traffic communications in the last few years. In accordance with the economical development, grew up also tourism, which is not attached only to the neighbouring Italy, but is an attraction to to many tourists of all Europe.

There is very little history of Nova Gorica and therefore it relyed the more to its vicinity, which is on the other side full historical monumments; and that is again owing to the tourism of this part of our country.

Not very far from Nova Gorica in an old castle called Kromberg, known also after its interesting museum of Goriško, took place the meeting of our Slovene emigrants.

Nova Gorica sus primeros veinte años

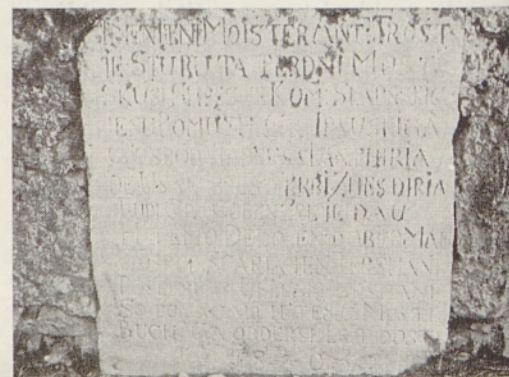
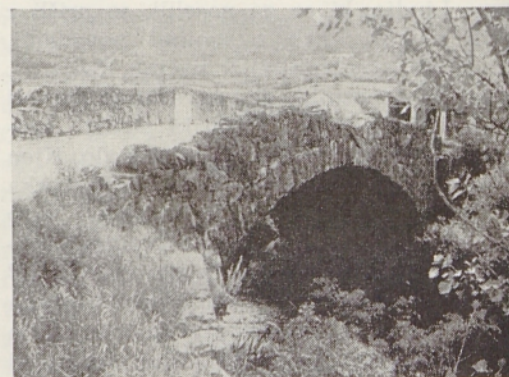
Nova Gorica cumplió sus primeros veinte años de vida. Al celebrarse este nuevo aniversario la visitamos y paseamos por la ciudad, por nuevas calles y parques. La fundación de Nova Gorica está unida con las naturales líneas de comunicación que sirvieron para acelerar el acercamiento de todas las regiones de la zona. Juntamente con el desarrollo económico se ha desarrollado también el turismo, que no depende de la vecina Italia, sino que atrae turistas de toda Europa.

Nova Gorica es una ciudad con reciente historia, por eso toda la riqueza histórica de la zona se halla en sus cercanías, la cual esta llena de monumentos históricos. Como es fácil de suponer, esto atrae a los turistas. En el castillo de Kromberg, en las cercanías de Nova Gorica, han fundado el museo de Gorica, en el cual se celebró este año el tradicional encuenetro de los emigrantes eslovenos que vinieron de visita a su patria natal.

Vhod v restavracijo na gradu Kromberk (zgoraj)

Ena izmed nešteti zanimivosti na Vipavskem je tudi vaški most, zgrajen leta 1803, z vzdano ploščo nadvse zanimive vsebine (spodaj)

PISMA IZ MEST

VZDOLŽ NAŠE OBALE

SANDI SITAR

REKA

Ko bi mogel z mano na pot, bi zdajle tudi ti sedel na klopci in tudi pred tabo bi se zibale bele ladje, kakor za počitek prislonjene k pomolom. Precej časa sem kolovratil po reških ulicah. Povsod tečeta druga proti drugi dve reki ljudi in avtomobili si s hrupom in hupami utirajo svojo pot. Vse barve polti, vse noše, vsi jeziki — nek fantek je zaostal in gleda s prstom v ustih: to je življenje največjega jugoslovanskega pristanišča. Tukaj začnjam svojo pot ob jadranski obali. Od Reke do Dubrovnika se ti bom javljal iz večjih mest, kjer se bom ustavljal. Tako bova vendarle potovala skupaj.

ZADAR

Avtobus drsi po jadranski magistrali, ki je tukaj pod Velebitom vklesana v bok gorskega masiva. Prihajamo v področje, kjer zmerom bolj gospodari burja. Spodaj trga z valov droben vodni prah in ga hitro nosi preko penaste gladine. Neka sovjetska ladja pluje z vso paro proti vetru. V

delnem zavetrju blizu obale spusti sidro. Nam je pa dobro, med domačini v avtobusu kroži pletenka, ponudijo jo tudi nam. Vzdušje je primerno za pesem. V Zadru nas spet pozdravi jasno, sinje nebo in nizko nad obzorjem spet sije sonce.

Onstran mostu se v novem delu mesta prižigajo prve luči, v ozke in snažne ulice starega dela mesta pada mehak mrak. Toda korzo je ves živ, izložbe zmerom bolj svetijo in nad njimi utripljejo neonske reklame. Ulica je preozka za vse te ljudi, ki so se praznje oblekli in se med smehom in pomenkom sprehajajo gor in dol. Mnogo je mladine, videti je, da se vsi čutijo mlade med njimi. Nekje pa se ulica odpre, obširen trg je na eni strani, tu je še nekaj ruševin iz druge svetovne vojne, ki delujejo kakor spomenik, postavljen v nem opomin. Tu so ostanki dva tisoč let starejših zgradb na nekdanjem rimskem forumu. Tudi novemu luksuznemu hotelu na robu trga je tako ime: Forum. Koraki se duše v mehkih preprogah in po stenah vise mavčni odlitki starorimskih plastik.

Pod oknom pa še zmerom šumi reka ljudi.

Zdaj je jutro. Ulica pred hotelom je drugačna. Fasade na obeh straneh so iste in tudi ljudje so isti, toda včeraj zvečer so se sprehajali po promenadi, zdaj pa hite po opravkih in delajo ulico drugačno. Vmes so turisti v kričečih oblačilih, ustavljajo se, prebirajo vodiče in njihovi fotoaparati zabeležijo mestne znamenitosti. Ni jih malo. Odločim se za obisk starorimskega trga in dveh cerkva ob njegovem robu.

Zadarska katedrala stoji vsa mirna nad glavami hitečih ljudi, čeprav se zdi, da bodo stebrički, povezani z loki, vsak hip zaplesali in se bosta rozeti nad tremi mogočnimi romanskimi portali zdaj zdaj zasukali. Stopim v notranjost: preprost in mogočen, pregleden in smotrno zasnovan prostor. Prava bazilika, svetloba pada od zgoraj skozi visoka okna višje glavne ladje.

Vsa drugačna je nekdanja cerkev sv. Donata, zgrajena v 9. stoletju. To je valj

Sibeniška katedrala, zgrajena v 15. stoletju

Detajl z Dioklecijanove palače v Splitu

Dubrovnik, Placa, glavna ulica znotraj obzidja (Vse foto: Sandi Sitar)

iz sivih kamenitih zidov iz mrkega, klesanega in neometanega kamna. Gledaš ne navadne gradbene sestavine, s katerih je v notranjščini zanalašč očiščen omet. To so deli nekdanjih starorimskih stavb.

Vodič te usmerja še k drugim znamenitostim, toda avtobus bo kmalu odpeljal in tačas gledaš modrino neba, ki se razpenja nad belim mestom in temnejšo modrino, ki obliva njegove bregove.

Vožnja je spet udobna in prijetna. Zadar je že daleč zadaj in obala je polna idiličnih zalivčkov s plažami, igličasti gozdčki spuščajo svoje najnižje veje skoraj do gladine in kadar avtobus zastane in stopiš za hip ven, vdihuješ izmenoma zrak med temi krošnjami in duh morja, katerega je veter nasitil z jodom, soljo in slutnjo neskončnih vodnih planjav.

ŠIBENIK

Nad Šibenikom leži en sam velik in temen nevihtni oblak, toda pod njim sije poševno sonce v belo, iz kamna izklesano mesto. Sedem k vznožju Meštrovičevega spomenika Juriju Dalmatincu, slovitemu graditelju in kiparju dalmatinske renesanse 15. stoletja. Mojster Jurij v bronu zre nepremično na svoje delo, medtem ko čakam, da odpro cerkev za ogled. Kakor zunanost, deluje mogočno tudi notranost, ki je hkrati polna pogona v dalj in v višino, obenem pa polna ovir, ki ta pogon ovirajo. Tako je vzpostavljeno idealno ravnotežje, ki ga močno čutiš pod visokimi svodi. Obiskovalci molče ogledujejo posameznosti, kdo ve, odkod so prišli, kaj vse so že videli, kam se povrnejo. Njihove utišane korake prenaša občutljiva akustika prostora v vsak kotiček. Le v krstilni kapelici pod oltarjem je tiho. Tu se je nad majhnim mnogokotnim tlorisom strnilo največ mojstrstva starih umetnikov kamna. Strop in stene prerašča plastika. Njeni iztanjšani deli čisto zvone, če potrkaš po njih. Svetloba prihaja nekje od zgoraj skozi nevidno lino. In velika kamenita posoda s krstilno vodo je nagnjena, ker jo eden od treh fantičev na podstavku le navidez podpira.

Zunaj pa se je medtem zjasnilo. Zgornji deli fasad se belijo v soncu. Greš po senčnih ulicah, lokali te vabijo na kavo ali sladoled. Trgovine so odprte, ljudje vstopajo ali gredo le mimo.

TROGIR

Na obalo med Šibenikom in Trogirom se bom zmerom rad vrnil! Mnogo je modre in dosti zelene barve, kjer si je človek postavil domove je bela sivina in okrogli strešniki so rdeči, rdeča je tudi zemlja na njivah in po vrtovih, toda prerašča jo mlado zelenje in cvetje, toliko raznobarnega cvetja. Zdi se, da ga vonjaš, ko se pelješ mimo.

Trogir te pozdravlja s prijetnim hladom svojih ozkih ulic, kjer se sosede pogovore kar čez cesto in si je z okna mogoče podati roko z nekom v hiši nasproti. Tesno je bilo za nekdanjim srednjeveškim obzidjem, ki je nekje še ohranjeno v vsej svoji višini. Toda vodič ti najprej svetuje ogled katedrale. V lopi pred vhodom se ustaviš pred Radovanovim portalom, najimenitnejšo plastično umetnino dalmatinskega 13. stoletja. Mojster domačin je nasledil večino mnogih generacij svojih prednikov. Množica kamenitih figuric prekriva arhitekturo portala, vmes je plešasta glavica z dolgimi preostalimi lasmi — to naj bi bil avtoportret mojstra Radovana. Največja kipa na njegovem portalu sta akta Adama in Eve, ki stojita vsak na eni strani vhoda.

Notranjščina trogirske katedrale kar nič ne zaostaja za umetniško pomembnostjo zunanjščine. Obdobja od romanike preko gotike in renesanse do baroka so dale tod nekatere najlepših spomenikov tega časa ob naši jadranski obali. Tu je kapela Nikole Florentinca, svet okamenelih figur pod polkrožnim umetno klesanim svodom, najlepši spomenik dalmatinske renesanse.

Iz mračne katedrale stopiš na sredo v soncu razkošno bleščečega mestnega trga. Na oni strani so loki in stebrišče mestne loggie. Med stebri se igrajo otroci. Duh po pečenih ribah jih bo od igre kmalu zvalil k obedu.

SPLIT

Oglašam se ti že od tukaj. Pravkar sem končal s splošnim ogledom mesta in po kratkem oddihu, med katerim ti bom napisal pismo, se bom vrnil k tistim splitskim lepotam in znamenitostim, ki so me najbolj pritegnile ob prvem ogledu.

Priznati ti moram, da me je Split najprej zmedel z velikostjo in mrkostjo stavb na obrežju, s kričanjem hotelskih agentov, šoferjev taksijev in domačinov, ki te

vabijo v privatne sobe. V mestu se mi je zazdelo, da se je ves Split preselil na ulice. Lep dan je, pa je vse zunaj. Svež vetrič hladi vročino. Nad glavo mi kakor velike zelene dlani trepetajo palmi listi. Iz luke odhaja parnik, malo prej nas je pozdravil z zateglim tuljenjem svoje sirene.

Ob ogledu mesta me je najprej mikalo v Dioklecijanovo palačo. V 3. stoletju si jo je tukaj zgradil rimski cesar. V srednjem veku je za njenimi obsežnimi zidovi zraslo celo mesto. Antika in srednji vek sta še danes okvir starega Splita. Skupinice turistov se prebijajo skozi gnečo tesnih ulic.

Ko vstopiš skozi Medena vrata, si ob vhodu v slovite Dioklecijanove kleti. Ko pa se dvigneš iz njih, si med stebri peristila, osrednjega prostora znotraj palače. Desno se mimo počene granitne sfinge povzpneš v nekdanji Dioklecijanov mavzolej, danes katedralo sv. Dujma. Ustaviš se ob vhodu, tu so visoka dvokrilna vrata, rezbarska mojstrovina, delo domačina Buvine iz 13. stoletja. Prvotno stavbo pa so v stoletjih prekrivali z bogatimi in umetniško pomembnimi deli, ki pa vsa skupaj niso mogla prekriti antične osnove, ki jo je prodorno čutiti v notranjščini in zunaj nje.

Ogledal sem si tudi razne druge splitske znamenitosti in seveda spomenik Grgurju Ninskemu, borcu za narodni jezik, kakor ga je v bronu monumentalno upodobil kipar Meštrovič. Pred zelenim hribom stoji velikan, zdi se, kakor da bi se s pleč opiral v pobočje in da je odtod njegova trdnost.

Utrujen od toka turistov, ki so me nosili od spomenika do spomenika, v ritmu, ki se ni zmerom skladal z mojim zanimanjem, sem šel zvečer sam po obali do zelo luksuznega in modernega hotela Marjan. V neposredni bližini stolpnice in železobetona in stekla je neka nizka, zanikrna, črna tovarna. Videl sem izmeno, ki je šla mimo hotela, medtem ko je uniformiran sluga vrtel vretenasta vrata in se priklanjal gostom.

Peljal sem se tudi v splitsko predmestje Solin, kjer so v bregu ostanki najstarejših naselbin na splitskih tleh. Arheologi so našli dvoje mest, ki sta v različnih obdobjih zrasli drugo ob drugem, eno še pred starogrškim, drugo v starorimskem

Plaže v črnogorskem primorju so med najlepšimi v Evropi, zato privlačijo številne turiste z vsega sveta. Na sliki spodaj: plaža v Budvi (Foto: Joco Znidaršič)

času. Ostanke kažejo na urbanistično smotrno urejena naselja z amfiteatrom, gledališčem, s templi, bazilikami in mnogimi javnimi in stanovanjskimi zgradbami. Burno mestno življenje se odvija zdaj pet kilometrov stran in tu gori, v senci pinij in cipres, je komaj še slišati njegov oddaljeni šum.

DUBROVNIK

Iz Splita v Dubrovnik sem se pripeljal z ladjo po precej nemirnem morju. Nekateri moji sopotniki so večji del vožnje prebili blede ob ograji, medtem ko je nad krmo lebdela jata galebov. Naposled smo pristali v Gružu, pristaniškem predmestju Dubrovnika. Nastanil sem se kar tukaj in sem še istega večera odšel v stari del mesta. Prvo srečanje z Dubrovnikom znotraj srednjeveškega obzidja je bilo tako neresnično. Taval sem med lučmi in žarometi, ki osvetljujejo pomembnejše spomenike in iz kamna izklesane bele stene so motno svetile iz teme. Potem sem nenadoma obstal visoko nad morjem. Bilo je popolnoma črno, nevidno, kakor da je onstran dubrovniškega obzidja konec sveta.

Zjutraj sem bil že na obhodu po obzidju, visoko nad dimniki, ki so kuhali zajtrk. Na eni strani se je prebujal šum mesta, na drugi je v močnem južnem vetru zmerom bolj valovilo morje. Obšel sem obzidje okrog in okrog in sem se spustil po ozkih kamenitih stopničkah v osrčje mesta.

Ob starem Onofrijevem vodnjaku so se odžejali turisti, drugi so opazovali zoreče pomaranče na dveh drevesih nedaleč vstran. Stopil sem na bližnji samostanski vrt. Hodnik okrog kvadrata zelenja in cvetja podpirajo pari romanskih stebrov. V samostanskem muzeju hranijo eno najstarejših evropskih lekarn, na policah stoje lepo razvrščene poslikane keramične posodice, s sten resnobno gledajo potemneli portreti in beseda tistih časov je ostala zapisana na teh orumenelih pergamentnih listih.

Glavna ulica Placa je bila bolj polna turistov kot domačih ljudi. In včasih je bilo turiste prav tako zanimivo opazovati kot dubrovniške znamenitosti. Sledil sem svojemu žepnemu vodiču. Okoli mene je žarel klesani kamen, potem so mehko ugas-

nile sence in patina na starih spomenikih je bila še bolj siva. V svečanem mimohodu so se pomikale mimo fasade in pred njimi so škrtali fotoaparati. V cerkvah sem sedel v zlizane klopi in sem sam sebi polglasno prebiral vrstice; slišati je bilo kot molitev in tako so se mi odkrivali podatki, imena in letnice in potem sem znova prihajal na ulice.

Vodič je predvideval še toliko ogledov, toda bil sem nasičen. Sedel sem na pomol stare dubrovniške luke; težki, dolgi valovi so se počasi razbijali ob obrežnih čerch. Samoten motorni čoln se je boril z nasprotnim vetrom, včasih se je strmo nagnil v valove, da se je elisa zasukala v prazno. Nekaj ribičev je mirno držalo palice nad razburkano gladino. In to je zadnja slika, ki ti jo posredujem s poti. Mislim, da bi vendarle moral potovati z menoj.

INA SLOKAN

Justin Cebulj

Ivan Demšar

France Kastelic

Ivan Čermelj iz Genka

ske skupnosti. Povedali so nam in tudi videli smo, da so te prireditve vsako leto veseli dogodek za Slovence, ki se zberejo iz vseh krajev. Pripeljejo se tudi s posebnimi avtobusi. Že od leta 1954 jih redno prirejajo. Imajo svoj pevski zbor Jadran, ki obstaja že trinajst let, vodi ga prizadevni pevovodja Ivan Kodeh.

Program se je začel že ob treh popoldne. Zbrane je pozdravil v imenu Slovenske skupnosti Ivan Kodeh, nato so pa nastopili najmlajši — a že priznani umetniki Marica Kodehova ter harmonikarja Jože in Erika Bizjakova. Nastopu pevskega zbora Jadran je sledila vesela spevoigra »Radikalna kura«, s katero je nastopil dramatski krožek društva Slomšek iz Eisdena. Blizu dvajset deklet in fantov iz Eisdena, Waterscheia in Mechelena je nastopilo v igri, s katero so ustvarili domače vzdušje, ki se je nato še stopnjevalo ob koncertu slovenskih pesmi ansambla Janeza Mahkoviča.

V dvorani je kar zavalovilo. Polke in valčki so vse razgibali. Kdo bi ne zaplesal ob domači pesmi in muziki! Med najbolj neugnanimi je bil Bizjakov Jože iz Montsur-Marchienne. Plesalke je izbiral zlasti med starejšimi mamicami. Nič niso zalegli izgovori. »Danes mora biti vse veselo,« se je smejal in zavrtela sta se, kakor da bi imela dvajset let. Njegova žena pa se je medtem pridno sukala v kuhinji in med mizami ter skrbela, da niso ostali kozarci prazni.

Z mnogimi znanci smo se srečali, mnoge smo spoznali. Pomenkovali smo se o domačih krajih, o delu in življenju na tujem. Po stenah so visele podobe iz domačih krajev, izrezane iz stenskih koledarjev.

Dva dni smo bili deležni gostoljubja in tople pozornosti rojakov v Charleroi. Kakor da smo že zdavnaj čisto njihovi, so nas sprejeli v svojih majhnih, a tako res domače toplih domovih, mi pa smo le to želeli, da bi mogli poseči daleč k nam domov in prestaviti vsaj enega naših prelepih planinskih vrhov tja k njim, da bi zakril tiste njihove žalostne črne hribece iz terila.

V Jugoslovanskem klubu v Parizu je ansambel nastopil zvečer 2. maja

Med obiskovalci je bilo Slovencev malo, prevladovali so Jugoslovani drugih narod-

nosti, ki stalno ali začasno žive v Parizu. Slovenska študentka Danica, ki že nekaj let študira v Parizu, pa si je za ta večer vpletla v lase slovenski trak, kar nam je s ponosom pokazala. Poslušalci so se zlasti navdušili, ko je napovedovalka Nadja Vidmarjeva iz Ljubljane, ki je povezovala program z recitacijami slovenskih pesmi, napovedala nekaj pesmi iz jugoslovanskega programa.

Med prijatelji in znanci v severni Franciji

V Sallauminesu, kjer je v severni Franciji največja naselbina Slovencev in tudi sedež Združenja Jugoslovancev v Severni Franciji, smo se znašli spet med številnimi prijatelji in znanci, s katerimi se v poletnih mesecih skozi vrsto let srečujemo na matici, ko pridejo na obisk v domovino. V občinski hiši je bil ansamblu na čast prirejen sprejem, na katerem je zaželel dobrodošlico namestnik župana, ki je v svojem govoru naglasil tudi uspešno sodelovanje obeh pobratenih mest: Sallauminesa in Trbovelj.

V novi veliki občinski dvorani so Mahkovičevi fantje dvakrat nastopili. Prvi večer je bila plesna prireditev, ki je trajala skoraj do zore. Med udeleženci so bili poleg naših rojakov tudi predstavniki drugih narodnosti. Naslednji dan pa je bil družinski večer, katerega so se udeležili predvsem starejši rojaki. Ob zaključku je predstavnica ansambla Anica Mahkovičeva izročila sedanjemu predsedniku Združenja Čebulju darilo — kipec slovenskega para v narodni noši.

S predstavniki jugoslovanskega poslanstva v Parizu, ki so se udeležili prve prireditve v Sallauminesu, smo obiskali nekaj odbornikov Združenja. Najprej smo se oglasili pri Jožetu Martinčiču, ki je bil nedavno izvoljen za dosmrtnega častnega predsednika društva. Na naš pozdrav »Dobro dan!« je povedal, da se ob takšnem domačem pozdravu takoj bolje počuti, kar nas je razumljivo, zelo razveselilo. Posebej smo bili še veseli, ko smo videli, kako naš dragi Jože dobro izgleda. Ves v spominih je povedal, da je prav pred kratkim minilo že polnih 44 let, odkar se je kot prvi naselil v rudarski koloniji, kjer živi z družino še zdaj. S toplimi željami smo zvrnili kozarček na njegovo zdravje.

V Charleroi v Belgiji

je bil v nedeljo 30. aprila popoldne v prostorni dvorani Familia prvi nastop ansambla Mahkovič na prireditvi Sloven-

Obiskali smo še sedanjega predsednika Združenja rojaka Čebulja in dolgoletnega prizadevnega tajnika Ivana Demšarja. Popoldne sem obiskala tudi našega prvega poverjenika za Rodno grudo, nekdanjega predsednika Združenja, Franca Kastelica. Še sem in tja bi bilo treba stopiti, a žal, čas se je iztekal.

Veseli smo bili srečanj z našimi možmi, ki so prvi zaorali, da je združenje zaživelo in se razraslo in od katerih mnogi še danes posredno ali neposredno krepko orjejo za mladi rod, ki že stopa vštric z vneto in samozavestjo — kar je bilo očitno pri organizaciji obeh prireditvev, kjer se je prireditveni odbor mladih članov Združenja lepo izkazal.

Na prireditvi slovenske skupnosti v Genku

Po programu smo iz Francije spet »skočili« nazaj v Belgijo. Dne 6. maja je ansambel nastopil na prireditvi Slovenske skupnosti v Genku, v dvorani Modern v Waterscheiu. Spet srečanja z znanci. Topli, prisrčni stiski rok. Žal se s tajnikom Žebotom nismo videli, ker je moral odpotovati k težko bolnemu očetu v Slovenijo.

Prireditev je vodil rojak Mrgole. Dvorana se je hitro polnila. Poseben avtobus je pripeljal tudi Slovence iz Aachna. Vsi smo obžalovali, da je bilo ozvočenje slabo. Recitatorko in besedila pesmi, ki sta jih pela pevca, je bilo težko razumeti. Pari pa so se seveda pridno sukali. Prireditve se je udeležil tudi predstavnik belgijskega poslaništva. Srečali smo se s predsednikom društva sv. Barbare rojakom Gostišo, z rojakom Tanjškom, dalje z rojakom Trkajem in njegovo ženko, ki pridno uči otroke slovenskih recitacij, katere sama napiše. Povedala je, kako se otroci vesele počitnic v Sloveniji. Tanjšek pa je pripovedoval o pripravah za igro »Materinsko srce«, s katero je dramska skupina iz Eisdna nastopila 17. maja. V Charleroi in v Waterscheiu smo se srečali tudi z rojakinjo Globevnikovo in njenim sinom in še z mnogimi.

V Geleenu v Holandiji — zaključek gostovanja

Med potjo v Geleen v Holandiji, kjer je ansambel Mahkovič zaključil gostova-

S slovenske prireditve v Geleenu (slika zgoraj)

Družina Kropivšek na prireditvi v Geleenu (spodaj) Ansambel Mahkovič tik pred odhodom iz Geleena po uspešno končani turneji po Evropi (desno)

Nastopi Mahkovičevega ansambla so pritegnili tudi veliko število mladine raznih narodnosti. S prireditve v Sallauminesu (slika desno spodaj). (Foto: Stane Lenardič)

Iz Sallauminesa: rojaka Demšar in Szymczak v razgovoru z našim šoferjem (zgoraj)

Dvorana Familia v Charleroi, kjer je bil nastop Mahkovičevega ansambla (spodaj)

Skupina rojakov v Sallauminesu, članov Združenja Jugoslovanov v sev. Franciji (druga spodaj). (Foto: Stane Lenardič)

nje z dvema nastopoma na jubilejnih proslavah ob 40-letnici holandske rudarske godbe »Harmonie St. Cecilia«, v kateri je tudi nekaj Slovencev, smo se mimogrede ustavili tudi v znani Bogovičevi gostilni v Eisdenu. Fantje so zapeli in zaigrali. Mimogrede sem obiskala rojaka Smerketa, ker smo zvedeli, da je bolan. Pa je bila gripa že mimo, česar smo bili seveda vsi veseli. Skupaj sva odšla za ostalimi k Bogoviču, kjer smo se za slovo slikali.

V Geleenu je bila zlasti dobro obiskana prva prireditev v nedeljo 7. maja. Iz raznih okoliških krajev so se zgrnili Slovenci, med njimi so bili člani slovenskega pevskega zbora Zvon iz Herlerheide, slovenska folklorna skupina in drugi. Spet smo se srečali s številnimi znanci in društvenimi delavci, med temi s tajnikom zveze društev sv. Barbare Jožetom Drenovcem, s predsednikom društva sv. Barbare iz Geleena Ivanom Kropivškom, s katerim smo že vrsto let dobri znanci s srečanj v Sloveniji, kakor tudi z rojakom Grilom, predsednikom društva sv. Barbare iz Braunsuma, in dugigmi.

Zvedeli smo, da so že začeli s pripravi za jubilejne proslave 40-letnice društev sv. Barbare, ki jo praznujejo letos. Kar več prireditev bo. Prva je bila že 4. junija. Na njej so posebej počastili dolgoletne člane društva, med temi tri, ki so člani že od ustanovitve, med njimi je tudi rojak Ivan Kropivšek. Vsem in vsakemu posebej, iskrene čestitke!

Zjutraj 9. maja so Mahkovičevi fantje zaigrali pred odhodom v slovo na trgu pred dvorano, kjer so v Geleenu nastopali. In spet objemi in solze in iskreni stiski rok.

Na svidenje!

Holandski mlini, ki so danes le še turistična atrakcija, so ostajali za nami, za nami so ostajali rudarski šahti, tovarniški dimniki, kolonije delavskih hišic, tako skromnih na zunaj. Za nami so ostajali žalostni griči iz črnega terila, tihi domovi vdov, ki so veliko prejokale. Pomislila sem na podobo Bleda, ki jo je naslikal sin, da bi materi pregnal domotožje, pa na bohotno razrasli rožmarinov grm pred Demšarjevim domom v Franciji, pa na mala Žabotova fantka iz Genka, ki morata v kot za kazen, če se zmotita in doma ne govorita po slovensko.

Res: le ena je domovina, kakor je le eno srce in ena edina rodna beseda...

Objavljamo nekaj fotografij z gostovanja. O veselem razpoloženju na prireditvah ob nastopih ansambla Janeza Mahkoviča je nam v Sloveniji živo pripovedovala tudi reportaža v ljubljanski televiziji, ki jo je pripravil odbornik matice, novinar Dela, Stane Lenardič, ki je skupino spremljal.

PARMI LES NÔTRES À TRAVERS L'EUROPE

Les tournées de nos ensembles folkloriques — instrumentaux et vocaux qui sont organisées par la Société Slovène des Émigrés, avec l'accord des sociétés d'émigrés, sont toujours les bienvenues et cordialement reçues, ce qui prouve que c'est là une manière efficace de nouer et d'approfondir les relations culturelles entre la patrie et les nôtres à l'étranger.

Dans la première semaine de Mai, l'ensemble folklorique de Janez Mahkovič de Zagorje a fait une tournée dans certaines colonies slovènes de Belgique, de France et de Hollande. Ils ont eu des représentations à Charleroi et Waterschei en Belgique, au Club Yougoslave à Paris et à Sallaumines en France et à Geleen dans le Limbourg hollandais. Partout ils ont été cordialement reçus. Toutes les manifestations ont été bien visitées. Aux sons joyeux des valses et des polkas et avec la chanson du pays, nos compatriotes ont revêcu, chanté et dansé. Au cours de cette tournée dans les colonies minières nous avons rencontré de nombreuses connaissances et nous avons fait beaucoup de nouvelles connaissances. Nous avons été heureux de voir la vivante activité de société de nos compatriotes dans leurs colonies, où participe surtout notre jeunesse. A tous ceux dont nous avons fait connaissance et qui nous ont reçus d'une manière si hospitalière — un grand merci et au revoir dans notre patrie!

Med prireditvijo v Jugoslovanskem klubu v Parizu (prva spodaj)
 S prireditve v Geleenu (druga spodaj)
 Prireditve v Geleenu je pritegnila številne slovenske in neslovenske rojake. Na sliki: mož domačin, žena Slovenka in hčerka — za vse je bilo zabave (tretja slika spodaj)
 Iz dvorane Familia v Charleroi. Ansambel Mahkovič je v dvorano znal prinesiti dobro voljo (zadnja slika spodaj)

VEČER MED JUGOSLOVANI V HÄLSINGBORGU

MATE TALJANČIČ

Povsod po svetu pride veselje tudi med ljudi, ki so sicer zelo redko veseli, ker jih je življenje pustilo na pol poti. Na Švedskem je danes okrog 180.000 tujcev, od tega okrog 12.000 naših delavcev, ki so zaposleni po vsej Švedski — v industriji in kmetijstvu. Tudi tu se delavci vesele na svoj, delavski način, kar dokazujejo zlasti Jugoslovani, najboljši primer za to pa je jugoslovanski klub »Jadran« v mestu Hälsingborg na jugu Švedske. V tem klubu, ki je bil osnovan šele sredi letošnjega aprila, je včlanjeno okrog 150 Jugoslovanov, med katerimi je tudi precej Slovencev. Večer v družbi teh ljudi v njihovem klubu v ulici Möllegränden 21 v Hälsingborgu naj bo moto tega sestavka.

Ta večer je bilo v klubu okrog trideset ljudi, vsi prostori pa jih ne morejo sprejeti več kot štirideset. Prostori so prijetno urejeni, imajo knjižnico s čitalnico, pa majhno dvorano za ples in sobo z avtomati za razne igre. Stene so okrašene z našimi narodnimi nočami in slikami iz Jugoslavije. Vse to, pa še naše pesmi z gramofonskih plošč dajejo moči obiskovalcu iz domovine in store ta prostor za kosček Jugoslavije daleč na hladnem Švedskem.

Pogovarjal sem se z nekaterimi izmed teh ljudi. Med njimi je bilo nekaj Slovencev. Zapisal sem le dva pogovora, saj so si vsa mnenja podobna, pa še prostor je omejen.

Angelca Marn je trgovska pomočnica iz Ljubljane. Zaposlena je bila v neki prodajalni čevljev v Ljubljani vse do začetka preteklega leta, potem pa je prišla na Švedsko, kjer se je zaposlila v tovarni gume v Hälsingborgu kot delavka. Tudi v tovarni so nam rekli, da je ena izmed najboljših delavk, vsekakor pa je ena izmed najaktivnejših članov jugoslovanskega kluba »Jadran« in ena izmed najvzornejših Jugoslovanek v tem delu Švedske.

»Teško je to življenje,« je začela pripovedovati o svojem bivanju na Švedskem. »Tuja dežela in tuji običaji. Mi mladi se težko navadimo na tak način življenja. Tu ni Ljubljane, ni Slovenije, malo je Slovencev in še tisti, ki so, so zaprti v svoje družine ali pa so emigranti, ki nas z jugoslovanskimi potnimi listi ne gledajo ravno lepo. Res je med njimi tudi nekaj dobrih ljudi, ti pa so se večinoma povsem vklju-

čili v novo okolje in spoštujejo vse ljudi enako. Meni tu ni slabo, skupaj z možem kar dobro zasluživa, seveda pa mi tako dobro in tako lepo kot je bilo v Ljubljani, ne more biti.«

»Koliko časa ste že na Švedskem?«

»Nekaj več kot leto dni.«

»Koliko časa pa nameravate še ostati?«

»Ne več kot leto dni. Takrat se bova skupaj z možem vrnila v Jugoslavijo.«

Milan Ciglič je na Švedskem že polna štiri leta. Izzelil se je iz ekonomskih vzrokov. Rad ima svojo deželo in stalno je v družbi z Jugoslovani v klubu »Jadran«.

»Vrnil se bom domov,« nam je rekel, »ko si bom prihranil dovolj denarja, da bom v Sloveniji lahko začel normalno življenje. Kupil si bom kak lokal ali pa nekaj zemlje in mirno živel v naši lepi domovini. Dovolj imam tujih prostranstev... Dovolj mi je tujine, vrnil se bom kmalu...«

Drugače je Milan mesar in je zaposlen v mesni industriji v tem kraju.

Ta večer (bila je sobota) je igrala glasba in ljudje so se zabavali. Na malem odru so se ljudje obračali kot v kaki veliki plesni dvorani. Odmevale so naše pesmi, harmonikar Eso Catič je zaigral tudi polko. V prostorih »Jadrana« ni dekoltiranih oblek in smokingov. Vse je tako intimno in domače. Ljudje se zabavajo in vesele v svojem domu, kotičku Jugoslavije. Srečni so, da se lahko nekje srečajo in zabavajo.

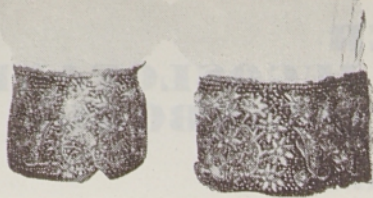
V Jugoslovanskem klubu v Hälsingborgu na Švedskem

SPET NASTAJAJO NOVE AVBE

JOŽE VETROVEC

Klara Perčičeva iz Kamnika s hčerkami

da niso prepotene, so spoznali, da so nove, sicer pa ne bi verjeli. Najine avbe, pa tudi krila, pa ošpeteljni in nogavice z bobki so bile drugim tako všeč, da sva že dobili nekaj naročil in delava po malem že tudi za druge. Toda delo je dolgotrajno...«

Potem sta sestri povedali, da porabita vsaka za eno avbo po tristo ur. Najprej narišeta na lepenko vzorce, potlej te izrežeta in obšijeta z zlato nitjo. Ko so obšiti, jih prav tako z zlato nitjo pritrdita na črno žametno podlago. Izbočene dele na sprednjem delu avbe, ki se mu pravi čelo, naredita tako, da majhne kroglice iz vate preoblečeta z zlato nitjo in jih prišijeta na z zlato nitko obšito lepenko. Končni čar pa dajejo čelu očesca ali filtrce, ki jih pritrdita na kartonske figure, bunkice in žamet s po dvajsetimi vozli. Zato res ni čudno, da porabita samo za avbo približno tristo ur dela.

»Če bi delale za denar, bi obupale,« sta priznali. »Delava zato, ker nama to delo veliko pomeni. Ena drugi dajeva korajžo in primerjava izdelke še v času, ko nastajajo. Tako si vlivava pogum in vztrajava do konca.«

Se pred nekaj tedni je bilo veliko težav z blagom za krila narodnih noš. Pa se je znašla kamniška tovarna Svilanit in že prodajajo blago, ki je podobno staremu mezlanu. Dekleta ga navdušeno kupujejo in izgleda, da se bo na prihodnji kmečki ohceti pojavilo veliko novih kamniških noš. In prav je tako.

KLARICA IZ KAMNIKA

Naša Klarica! Njeno ime in njeno delo je že dolga leta tesno povezano z Matico, predvsem še z njeno podružnico v Kamniku, kjer je že od leta 1958 nadvse pridna tajnica. Mnogi rojaki so se že srečali z njo na prireditvah Matice, bežno so se seznanili, toda Klarica res zasluži, da jo spoznate še bolje. Ste bili kdaj na prireditvah kamniške podružnice, kjer čaka udeležence vselej kakšno prijetno presenečenje? Nekajkrat so bile te prireditve v Kamniku, nekajkrat v prelepi Kamniški Bistrici, lani pa na Veliki planini.

Ko je bila Klarica stara 19 let, se je poročila in dva meseca kasneje odšla z možem v Francijo. Naselila sta se v rudar-

skem naselju Monchecourt - Nord. Mož se je zaposlil kot rudar, Klara je gospodinjala. Njeno gospodinjstvo ni bilo majhno saj sta morala, da sta od rudniške uprave dobila stanovanje, vzeti na stanovanje in v oskrbo še šest do osem samskih rudarjev Slovencev. Tam so se rodile Klarine hčerke Marija, Betka in Anica. V letu 1937 so rudnik zaprli in družina se je preselila v rudarsko naselje Vicoigne, blizu belgijske meje.

Spomladi 1940 se je začela nemška okupacija Francije. Naselje, kjer je živela Klara z družino, so evakuirali, češ, da bo tam tekla fronta. Za Klaro je bila to težka preizkušnja: sama je komaj pred tednom prišla iz bolnišnice, mož je bil težko bolan za silikozo, vse tri hčerke pa še hudo majhne. Kmalu so pri mestu Neu le Mines doživeli najhujši letalski napad. Po naključju so ostali med živimi. Nato so jih zajeli Nemci. Ko so se vrnili domov, je bilo vse izropano in uničeno. Naslednje leto ji je umrl mož. Ostala je sama s tremi punčkami, brez dela in sredstev. Mož ni bil še niti pokopan, ko ji je rudniški direktor, obenem s sožaljem, sporočil, da bo morala iz stanovanja.

Že od leta 1938 je sodelovala v naprednem delavskem gibanju. Po okupaciji se je takoj priključila odporniškemu gibanju. Pod izgo-

vorom, da išče zaposlitev, stanovanje in živčez za družino, je izvrševala kurirske posle.

Po osvoboditvi se je vključila v poljsko organizacijo antifašistične fronte žena, kjer je bila nekaj časa tajnica. V maju sta z Ivanom Perčičem ustanovila v Nordu Združenje Jugoslovanov, ki je že v prvih tednih štelo 72 članov, kasneje pa 120. Po odhodu Perčiča v Pariz, je Klara vodila tajniške posle pri Združenju in bila 1. julija 1945 izvoljena za delegata za prvi kongres Združenja Jugoslovanov, ki je bil v Parizu v dnevih od 12. do 14. julija. Kot delegat se je udeležila tudi drugega kongresa Združenja, nato pa je bila dodeljena

Iz dneva v dan je več ljudi, ki si žele imeti narodno nošo. Ker jih je po starih skrinjah kaj malo, so najbolj spretni spet posegli po starih navodilih za izdelovanje narodnih noš, starih vzorcih in začeli obiskovati muzeje. Posebno jih je razgibala kmečka ohceta. Kajti na tej prireditvi, ki bo prihodnje leto še veliko večja, kot je bila letos, se bo pojavilo spet mnogo parov v povsem novih nošah.

In ker čas hitro teče, se Kamničanki Cirila Lah in Pavla Oblak, ki sta sicer sestri, že pridno pripravljata. Že letos sta imeli imenitni narodni noši, ki sta si jih naredili sami. Posebno skrb sta posvetili prav avbi, ki jo je najteže narediti.

»Kamničani smo že od nekdaj znani, da imamo lepe noše. Naša, kamniška skupina narodnih noš je že pred vojno zmagovala na številnih tekmovanjih. Zadnja leta res ni bilo kakšnega večjega zanimanja za noše, zato pa je letos in deloma že lani zanimanje začelo spet naraščati. Midve sva se odločili za izdelovanje avb po dolgotrajnem premišljevanju. Vsake stvari, ki se rabi pri izdelavi noš, se pri nas ne dobi in sva morali včasih pokukati tudi v trgovine v Avstriji in Italiji, pa celo iz Grčije imava nekaj materiala. Pa niti delo ni enostavno. V roke sva vzeli predvojne revije, malo sva hodili po muzejih in si tako nabrali dovolj teoretičnega znanja. Potlej sva poskusili zares in uspelo nama je. Naredili sva taki avbi, da jih še pravi poznavalci niso ločili, ali so bile narejene nekdaj, ali pa sedaj. Le po tem,

KONČNO PRAVA AVTOMOBILSKA CESTA

ARMANDO BLAŽINA

Pogled na kačje ride pri Ravbarkomandi (Foto: Egon Kaše)

naši delegaciji, ki se je leta 1964 udeležila mirovne konference.

Po vrnitvi v Vicoigne je bilo treba organizirati skupino za povratek v osvobojeno domovino. Spet je poprijela z vso vnemo in navdušenjem. Dne 29. novembra 1946 je tudi ona s hčerkami bila v skupini povratnikov iz Francije, ki so na Jesenicah stopili po dolgih letih na domača tla.

Zaposlila se je najprej v Ljubljani, nato v Kamniku. Z dvema hčerkama je v 9. ljubljanski brigadi sodelovala pri gradnji proge Šamac—Sarajevo. Ko je bila ustanovljena kamniška podružnica Slovenske izseljenske matice, je postal njen mož Ivan Perčič tajnik. Zvesto mu je pomagala. Ko ji je konec leta 1957 težka silikozna iztrgala za vselej iz družine zvestega sodelavca in moža, je kakor tolikokrat že poprej, spet poprijela sama. Od takrat je tajnica kamniške podružnice, ki je med najbolj delavnimi podružnicami matice, kar je vsekakor tudi precej zasluga prizadevne tajnice.

In zato smo danes na kratko spregovorili o naši Klarici Perčičevi in vam jo predstavili, kar vsekakor zasluži.

I. S.

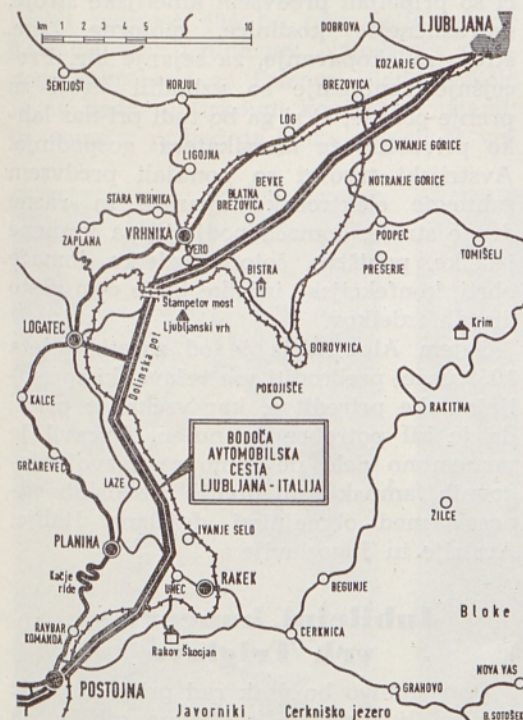
Načrti za gradnjo hitrih cest v Avstriji in Italiji so že dolgo časa vzbujali zanimanje tudi pri nas. Zadnje čase pa je bilo tudi v Sloveniji precej razpravljanj o gradnji hitre ceste, ki naj bi vezala Ljubljano in Gorico; prišlo je tudi do končne odločitve: gradili bomo moderno štiristezni cesto od Ljubljane do Razdrtega, tu pa naj bi se cesta odcepila proti Trstu in proti Gorici. Za začetek del so že zagotovljena denarna sredstva, projektiranje in začetna dela so že v teku, kasneje pa bi najeli mednarodno posojilo.

To bo prva avtomobilska cesta v Jugoslaviji, ki bo zgrajena po mednarodnih standardih. Od Ljubljane mimo Postojne do Razdrtega bo imela cesta po dva vozna pasova na vsaki strani in po 2,5 metra široka pasova za ustavljanje ob strani. Skupno bo torej cesta široka 26,4 metra, med obema cestiščema pa bo 3 metre širok zelen pas. Največji vzpon bo 4 odstotke, ovinki bodo imeli polmer najmanj 700 metrov. Po tej cesti bo lahko peljalo v eni uri okrog 2000 vozil v obe smeri, medtem ko je sedanja zmogljivost komaj 900 vozil na uro.

Olajšave v osebnem prometu prek meja in povečanje vsestranskih stikov z Italijo in Avstrijo povzročata posebno v poletnem času pravo »eksplozijo« prometa na naših cestah. Prav na cesti od Ljubljane do Postojne pa je najgostejši promet v Sloveniji in tudi v vsej Jugoslaviji. Posebno ozko grlo na tej cesti predstavljajo znane Kačje ride pri Postojni. Tu so ob prometnih konicah nepregledne kolone vozil; tovornjaki zadržujejo promet z osebnimi vozili; število prometnih nesreč na tem odseku pa neprestano narašča. Vzrokov, da smo se odločili, da prav tu zgradimo prvo hitro cesto v Jugoslaviji, je torej več.

Cesto bodo po vsej verjetnosti gradili po povsem novem terenu prek kamnitih otočkov, ki mole iz ljubljanskega barja. Prav Barje bo predstavljalo največji problem.

Po dosedanjih približnih računih bo stala gradnja enega kilometra ceste okrog 12 milijonov novih dinarjev. Z ozirom na to, da pripravljala dela v redu potekajo, lahko pričakujemo, da se bomo leta 1970 že vozili po prvem delu prve avtomobilske ceste v Jugoslaviji, ki bo del velike mednarodne ceste med vzhodom in zahodom.

Uvoz kapitala

Kakor si boš postlal, tako boš ležal, pravi star slovenski pregovor. Misel, ki jo vsebuje, ni iz trte izvita, ampak odraz trpkih izkušenj, pa tudi samozavestne ugotovitve: kar Slovenci imamo, smo si morali sami utvariti. Ne le, da nam ni nihče dal ničesar zastonj: vse do osvoboditve so prihajali tujci k nam le jemati. V stari Jugoslaviji s pomočjo koncesij, ki so tujim podjetnikom dajale pravico do izkoriščanja naših naravnih bogastev, med vojno pa so tuje vojske odvažale naropano blago, les, stroje, pohištvo, živino celo vsem na očeh, na vlakih, kamionih, vozovih...

Te izkušnje so nas izmodrile, zato smo se lotili obnove domovine z lastnimi silami. Tudi naše odnose s tujino smo začeli po vojni uravnavati dosledno po načelu: čisti računi, dobri prijatelji! V letih, ko gospodarsko še nismo bili tako močni, da bi se lahko z ekonomskimi sredstvi uprli vplivu tujega kapitala, smo zato v tujini najemali le posojila ter z njihovo pomočjo krepili našo gospodarsko rast. S splošnim povečanjem naših proizvodnih zmogljivosti in gospodarske moči pa je napočil čas, ko se lahko že brez bojazni, da bomo ekonomsko izkoriščani, odločimo za koristnejši poslovni odnos s tujimi posojilodajalci, kot je bil dosedanji (najemanje kreditov) — za uvoz kapitala, kar pomeni, razen za uvoz denarja — tudi še za »uvoz« poslovne in podjetniške skrbi za njegovo uporabo.

Največjo korist od investiranja tujega kapitala v naše gospodarstvo si obetamo od uvoza najnovejše tehnike in tehnologije ter stalnega stika naših gospodarstvenikov s tujim znanstvenim svetom. Razvoj industrijske proizvodnje terja tesno povezavo industrije z znanstveno raziskovalnim delom, izkušnje pa kažejo, da lahko gospodarstvo posamezne države mnogo hitreje napreduje, če začne tesno sodelovati s tujimi podjetji, ki že imajo razvito raziskovalno in znanstveno dejavnost, kot pa bi napredovalo, če bi samo razvijalo znanstveno misel. Dokaz, da je uvoz kapitala na doseženi stopnji gospodarskega razvoja v Jugoslaviji ekonomska nuja, ne pa »izhod iz zagate«, kot trdijo nekateri doma in na tujem, je navsezadnje tudi vse večja odprtost naših meja ter že dosedanje poslovno povezovanje naših

podjetij s tujimi, ki se prav zaradi neelastičnih denarno poslovnih odnosov ni moglo razmahniti tako, kot bi se, če bi bil uvoz kapitala že doslej dovoljen.

Osnutek zakona o uvozu tujega kapitala v Jugoslavijo je šele v razpravi, zato je zdaj še težko reči, kakšna bo njegova vsebina. Zapisati je mogoče le, da smo se za uvoz tujega kapitala dokončno odločili, vendar ne zato, ker bi se naše gospodarstvo sicer znašlo v krizi, ampak samo zato, da bi s pomočjo uvoženega kapitala še hitreje gospodarsko napredovali, kot smo napredovali doslej.

Vinko Blatnik

Potovanja brez viz

Sredi maja je začel veljati najnovejši predpis o potovanjih Jugoslovanov v tujino. S tem so ukinjene jugoslovanske vstopno-izstopne vize za vrsto dežel, veljavnost potnega lista je dve leti, s tem pa tudi veljavnost vize za tiste dežele, za katere Jugoslovanom vize niso več potrebne. Kot smo že večkrat pisali, lahko naši državljani sedaj potujejo v večje število držav samo z veljavnim potnim listom. Število potovanj ni omejeno.

Seveda pa morajo jugoslovanski državljani, ki potujejo skozi ali v deželo, za katero je naša viza še potrebna, dobiti to vizo, sicer pa se to potovanje od »brezviznih« potovanj ne razlikuje. Tudi ta viza odslej velja dve leti in za neomejeno število potovanj. Izdaja se lahko skupno za več dežel.

Naši državljani lahko potujejo samo s potnim listom v naslednje države: Maroko, Tunis, Poljska, Danska, Švedska, Norveška, Finska, Island, Romunija, Čehoslovaška, Bolgarija, Madžarska, Kuba, Alžir, Avstrija, Italija, Sovjetska zveza in Združena arabska republika.

Za vse druge države si je treba pred potovanjem preskrbeti vizo, vendar pa je z zakonom predvidena možnost, da izda zvezni izvršni svet odlok o povečanju števila držav, za katere ni potrebna jugoslovanska viza. Vse države, za katere ni potrebna jugoslovanska viza, so prav tako ukinile vize za potovanja v Jugoslavijo. Do 13. maja letos je Jugoslovan, ki je npr. potoval v Italijo, moral imeti v potnem listu vizo, vendar samo jugoslovansko. Odtlej pa je za katerokoli od naštetih dežel potreben samo veljavni potni list.

S 1. julijem 1967 so prenehali veljati stari potni listi. Čeprav je bilo veliko storjenega, da bi naši državljani, ki prebivajo v inozemstvu, kar najhitreje in najenostavneje zamenjali stare potne liste za nove, in je bil tudi rok za zamenjavo podaljšan za šest mesecev, pa je vendar še ostalo nekaj naših ljudi, ki starih potnih listov niso zamenjali. Priporočamo vsem, ki tega še niso storili, da stare potne liste čimprej zamenjajo. Naša diplomatsko-konzularna predstavništva jih bodo normalno zamenjavala tudi po iztečenem zakonskem roku. Vendar pa imajo naši državljani lahko s tem, da veljavnost potnih listov poteče s 1. julijem, komplikacije s strani dežel, v katerih prebivajo.

Sejem »Alpe-Adria«

V Ljubljani je bil od 13. do 21. maja VI. mednarodni sejem obmejne blagovne izmenjave »Alpe-Adria«. Na sejmu je sodelovalo 194 razstavljalcev iz Italije, Avstrije in Jugoslavije, ki so razstavljali najraznovrstnejše blago — od oblek do kmetijskih strojev in naprav za gospodinjstvo, pa do pisarniških potrebščin, pohištva, draguljev in krzna. Italijanski razstavljalci so pripeljali predvsem kmetijske stroje, najrazličnejše kosilnice, motorne žage, stroje za okopavanje, za sejanje idr. Precejšnje zanimanje so vzbudili stroji za pranje posode, ki si ga bo tudi pri nas lahko privoščila že marsikatera gospodinja. Avstrijski trgovci so ponujali predvsem zahtevne elektronske aparate in razne druge stroje, domača podjetja pa krznene izdelke, pohištvo, šotore, izdelke domače obrti, konfekcijske izdelke in še celo vrsto drugih izdelkov.

Sejem Alpe-Adria je od začetkov leta 1962 uspel prebroditi vse težave, ki spremenjajo take prireditve, kar vsekakor pričra, da je bil potreben in nujen. Opravil je pomembno delo ne samo za razvoj blagovnih, ampak tudi dobrih sosedskih odnosov med obmejnimi deželami Italije, Avstrije in Jugoslavije.

Jubilejni koncert — vrh Triglava

Prav gotovo bo vsak rad pritrdil, da je zamisel ljutomerske godbe na pihala, da bodo svoj jubilejni koncert ob 45-letnici

slavili vrh Triglava, zelo originalna. Povedati pa moramo, da to ne bo prvi koncert te godbe na vrhu naše najvišje gore, kajti prvič so se člani te godbe z instrumenti povzpeli nanj in priredili koncert že v letu 1952. Letos, ko bodo slavili 45-letnico, odkar skupaj igrajo, pa se pripravljajo za svoj jubilejni skupni pohod in koncert na Triglavu. Jubilej nameravajo proslaviti jeseni. Godbeniki so zelo različnih let, saj ima najmlajši komaj 12 let, najstarejši Martin Blagovic, ki je pri godbi že od ustanovitve, pa ima na plečih že kar sedem križev.

Uvoženi avtomobili za dinarje

Doslej so lahko kupovali tuje avtomobile prek zastopniških podjetij le lastniki osebnih deviznih računov, ki so jih kasneje prodajali naprej včasih po pretirano visokih cenah. Sedaj pa je jugoslovanska vlada zagotovila 10 milijonov dolarjev za uvoz avtomobilov, ki bodo v prodaji za dinarje. Do konca leta bo sedem zunanjetrgovinskih podjetij uvozilo 6500 osebnih avtomobilov. Zavoljo ugodnih pogojev bodo ti avtomobili občutno cenejši, kakor pa so bili do sedaj na prostem trgu. Avtomobil peugeot 404 bo npr. veljal okrog 3,675.000 starih dinarjev. Namestnik zveznega sekretarja za finance Vlado Juričič je na nedavni tiskovni konferenci izjavil, da bomo v prihodnje lahko uvozili še več

avtomobilov in drugega blaga za široko potrošnjo, kar bo seveda odvisno od izvoza našega blaga. Za sedaj bodo uvažala avtomobile in jih prodajala za dinarje naslednja podjetja: Industrija motornih vozil Novo mesto (avtomobile morris in austin), Dinara, Beograd (peugeot 404), Avtocentar Zagreb (renault in audi), Jugavto Beograd (opel), Avto Makedonija (volkswagen, renault), Interkomerc Beograd (taunus), Crvena zastava, Kragujevac (fiat) in Pretis Sarajevo (NSU).

Napovedani uvoz je že začel pozitivno delovati na domače tržišče avtomobilov. V Ljubljani je na primer več interesentov prodalo bankam svoje devize, da bi kupili avtomobile za dinarje, ker jim napovedane dinarske cene bolj ustrezajo.

Obnovljeni cehovski znaki

Pred kratkim so se v Kamniku odločili, da bodo mestnemu središču ponovno nadeli staro podobo. Za vrati nekdanjega srednjeveškega mestnega obzidja so prepovedane vse novotarije, obenem pa bodo obnovili — v starem slogu seveda — več starinskih hiš. Cestne svetilke so že nadomestili s kovinskimi ohišji, vse obrtniške napise pa so zamenjali s cehovskimi znaki. Tako visi nad vhodom v čevljarstvo delavnico namesto napisa le kovinski škorenj, nad mesarijo je železna goveja glava s prekrizanima sekirama, krojaško de-

lavnico označujejo prekrizane škarje in popravljavnico dežnikov kovinska »marela« v ličnem okvirju. Podobne oznake bodo imele tudi trgovine, pekarnice in nekateri gostinski lokali.

Tekst in slike: Lado Zupančič

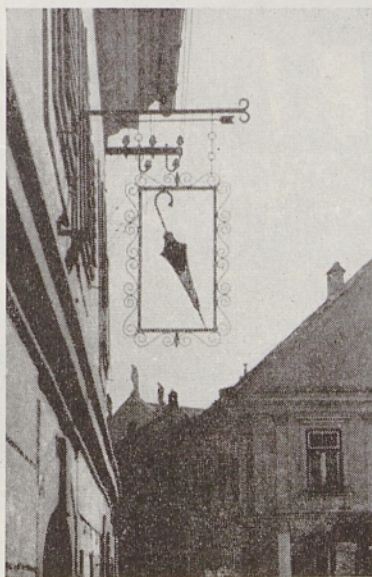
Nesreča naših delavcev v Belgiji

Dva delavca podjetja Industrijski biroji Trbovlje, Petra Prešerna in Oskarja Skubica, je 28. maja povozil neznan avtomobilist na cesti med Kapellenbosom in Heidenom pri Antwerpnu. Skupaj še z dvema drugima delavcema so se vračali proti domu. Za njimi je z veliko hitrostjo pripeljal avtomobilist in omenjena dva zbil na tla. Peter Prešeren je bil takoj mrtev, Oskar Skubic pa je umrl v bolnišnici. Avtomobilist je pobegnil. Preiskava, ki jo vodi belgijska policija, še traja.

Delavski svet IBT je sklenil, da bo podjetje prevzelo stroške šolanja najstarejšega otroka Oskarja Skubica, drugima dvema pa bo podjetje nudilo občasno pomoč. Peter Prešeren ni bil poročen.

Festival mladosti

Celje si je s svojim mladinskim pevskim festivalom ustvarilo ugled v domovini in tujini: v štirih dneh se je v tem mestu zbralo 20 najboljših mladinskih zborov iz vse Jugoslavije, sodelovali pa so tudi otro-

ški zbori iz Budimpešte, Bremna, Brna, Köflacha in Moskve.

Kvaliteto celjskega pevskega festivala in izredno vzdušje mednarodnega gostoljubja so pohvalili številni tuji gostje, glasbeni pedagogi in prijatelji otrok. Na festivalu so zmagali otroci-pevci iz Maribora, z majhno razliko v točkah pa jim je sledil lanski zmagovalec — zbor ljubljanske osnovne šole iz Trnovega. Kot posebnost naj omenimo zborček osnovne šole Šmihel nad Mozirjem, ki je nastopil izven konkurence. To je primer gorske šole, v kateri praktično poje vsa šola.

Za konec pa še besede sovjetske predstavnice, ki je ob slovesu izjavila: »Želela bi samo, da bi se to vzdušje celjskega srečanja nadaljevalo in da otroci iz vseh dežel, ki so nam danes tako veselo zapeli, ne bi nikoli občutili trde besede — vojna.«

Plina iz velenjskega premoğa ne bo

Že pred pred leti so v Velenju ustanovili Energokemični kombinat, ki naj bi se ukvarjal z daljnosežnim načrtom spreminjanja premoğa v plin. Na podlagi strokovnih analiz pa so ugotovili, da bi bilo uplinjanje velenjskega lignita nerentabilno. Cena plina ne bi bila ekonomična in sprejemljiva za potrošnike. Tako je ta načrt propadel, podjetje EKK pa je šlo v likvidacijo. Del opreme, ki so jo naročili v nekaterih zahodnih državah, so odpovedali, drugi del razprodali, precejšen del nove opreme pa je odkupila celjska Cinkarna, ki jo bo uporabila pri proizvodnji amoniaka in kasneje amonsulfata. Tako je bil dokončno rešen problem likvidacije EKK Velenje.

Tekmovanje mladih matematikov

Slovenski dijaki že vsa leta odkar nekatere organizacije prirejajo razna tekmovanja v znanju, dosegajo lepe uspehe. Tako so se tudi sredi maja zbrali v Beogradu najboljši mladi matematiki iz vse Jugoslavije na zveznem tekmovanju. Prvo nagrado je v najtežji skupini, skupini četrtrih gimnazijskih razredov, dobil učenec II. gimnazije iz Ljubljane Tomo Pisanski. Tudi ostali slovenski tekmovalci so se med 68 udeleženci dobro odrezali. Najbolj-

Lovec Jože Mahkovec izpod Janč med Ljubljano in Litijo, je med najbolj vnetimi sovražniki tatinskih lisic

Po vaseh v litijski okolici ima skoraj vsaka družina kakega sorodnika v tujini. Zato Rodno grudo ljudje

tudi tu radi prebirajo. Posnetek je iz Storojva pri Gabrovki (Obe fotografiji zgoraj: Jože Zupancič)

Na sliki spodaj: nastop združenih mladinskih pevskih zborov v Celju

Značilni kozolec v Poljanski dolini (Foto: Peter Pokorn)

ši tekmovalci so se uvrstili v jugoslovansko predstavništvo na mednarodni matematični olimpiadi.

Zmagovalec Tomo Pisanski je doslej tekmoval že na več podobnih tekmovanjih, kjer je prav tako dosegel precejšnje uspehe, vendar pa je letošnji uspeh gotovo največji. »Matematika mi je simpatična zato,« pravi Tomo, »ker najdem v njej logiko in filozofijo. Ne vem, če je točno, toda dozdeva se mi, da daje matematika nek temelj, s katerega človek lahko opazuje in proučuje svet.« Za nagrado je v Beogradu prejel zlato uro in nagrado lista »Mladost« 50.000 starih dinarjev.

Dravska rancarija

V soboto 1. julija je iz mariborskega Pristana odplula že tretja rancarska karavana po Dravi, ki je imela tokrat 612 potnikov. Zamisel za to turistično akcijo prišla iz mariborskega dnevnika »Večer«, ki je v svojih akcijah iskal pobud v domačem okolju. Drava omogoča taka po-

tovanja od izvira do izliva; nekoč so tu splavarili vse do Beograda, danes pa tipični dravski čolni — rance prevažajo dogodivščin željne turiste.

Večerova rancarija je zbrala okrog sebe vrsto sposobnih organizatorjev in sodelavcev, tako da je letošnja prireditev presegla vse dosedanje. Rancarija je postala že del življenja prebivalcev severovzhodnega dela Slovenije. Organizatorji se še posebej vesele, da so ob tej prireditvi povezali med seboj vse občine ob poti in so tako pomagali pri utrjevanju bratstva in prijateljstva. Letos so se rancarije udeležili tudi številni gostje iz sosednjih prijateljskih držav.

Ob odhodu karavane so se od nje poslovili številni Mariborčani ter ugledni javni in kulturni delavci, posebej pa še pisatelj Anton Ingolič, ki je bil častni predsednik rancarije 67 in boter obeh splavov, ki sta spremljala karavano. Poleg teh splavov je bilo v karavani še 40 ranc in 14 motornih čolnov. Več kilometrov dolgo karavano so prebivalci z obeh bregov Drave ob poti navdušeno pozdravljali.

KRATKE NOVICE

KOMPAS na obmejnem prehodu v Sentilju — Konec maja so na obmejnem prehodu v Sentilju pri Mariboru odprli novo poslovno stavbo potovalnega urada Kompas. Ob sodobno urejeni stavbi so dogradili tudi ekspres bife in prodajalno turističnih spominkov. Ob vse večjem turističnem prometu na šentiljskem obmejnem prehodu je nova turistična poslovalnica Kompassa prišla ob pravem času.

Sejem tehnike v Beogradu — 19. maja so v Beogradu svečano odprli mednarodni sejem tehnike, ki je bil že enajsti po vrsti. Na sejmu je razstavljalo tehnične dosežke 543 domačih in 708 tujih firm iz 25 tujih držav.

Sodelovanje IMV Novo mesto in BMC — Na beograjskem avtomobilskem salonu, ki je eden izmed osmih evropskih razstav, ki je vrste, je Industrija motornih vozil iz Novega mesta pripravila obiskovalcem veliko presečenje: razstavila je svoje novo štiritaktno vozilo — kombi, ki so ga vse do sejma skrbno skrivali. Konstrukcija avtomobila je popolnoma izdelana v domači tovarni, poganja pa ga 1622 kubični motor (British Motor Corporation). Zanimiv je bil tudi izbor IMV turističnih prikolic za avtomobile. Novomeška tovarna je na avtomobilskem salonu razstavljala tudi avtomobile BMC (Austin, Morris, MG), ki ima njihovo zastopstvo za vso Jugoslavijo. Na našem trgu je za te avtomobile precej zanimanja.

Metliški »Komet« izvažajo — Metliška tovarna konfekcije je lani poslala v Zahodno Nemčijo in na Švedsko poskusne vzorce ženske konfekcije. Kupcem so bili ti vzorci všeč in kmalu so prejeli večja naročila. Tako imajo z Zahodno Nemčijo pogodbo za dobavo 350.000 nederkov, na Švedsko pa bodo poslali večje količine ženskih jutranjih halj iz sintetike. Razen v te države pa prodajajo svoje izdelke tudi v Bolgariji, Italiji, Romuniji in v Avstriji.

IGRAJ KOLCE v Metliki — 21. maja so imeli v Metliki zanimivo folklorno prireditev, kjer so zaplesali in prikazali svoja tradicionalna obredja: metliško kolo, most, robčece, rešetca, petelinji boj in turn, ter še nekatere druge belokranjske plese. V goste so povabili tudi domačinko, pevko RTV Ljubljana, Ivančo Kraševce, ki je zapela nekaj belokranjskih pesmi.

Stanovanjsko varčevanje — Ljubljanska kreditna banka je doslej sklenila že okrog 3000 pogodb za stanovanjsko varčevanje. Varčevalci bodo skupno privarčevali okrog 4,5 milijarde starih dinarjev.

Petmilijonti obiskovalec — Pričakujejo, da bo postojnsko jamo v tem poletju obiskal petmilijonti obiskovalec, odkar je jama odprta za javnost. Prihodnje leto bo minilo 150 let, odkar je Postojnčan Luka Čeč odkril Postojnsko jamo. Lani je jama obiskalo 560.000 ljudi, letos pa pričakujejo, da jih bo okrog 660.000. Lani so imeli z vstopnicami v Postojnski jami 800 milijonov starih dinarjev prometa, letos pa pričakujejo okrog milijardo starih din.

MOKRIŠKI GRAŠČAKI

Iz kronike »Gradovi umirajo«

Titanske zemeljske sile, ki so predavnimi milijoni let nagubale in izoblikovale gorsko verigo Gorjancev, so s to prirodno pregrajo začrtale človeku večno mejo med dvema deželama. Iste sile so uvidevno pustile med Savo in vzhodnimi obronki Gorjancev naravna vrata, skozi katera si je že v sivi davnnini utrla prehod velika cesta narodov z Vzhoda na Zahod. To prirodno ožino je v stoletjih prvega železa zapirala mogočna ilirska, pozneje rimska in langobardska trdnjava pri Velikih Malencah. Ko so v srednjem veku skozi to tesen drle turške tolpe, je nekoliko vzhodneje, zelo verjetno na temeljih kakšnega starega antičnega gradu pri rimski Romuli, zrasel slikoviti grad Mokrice, ki s tremi trdnjavskimi stolpi še vedno nemo straži ob moderni cesti narodov. (Grad je danes preurejen v prijetno letovišče. Op. ur.)

Na mokriškem gradu, kjer so še nedavno hranili kozarec, iz katerega je, po starem pripovedovanju, pil v verige vkleljen, ujeti kmečki kralj Matija Gubec, so v novejšem času gospodarili Sebriachi, Lambergi, Racknitzki, Fridaui, Gregorijančiči, rod Mojzesa Cona, ki se je nekoč začel podpisovati Moscon, ogrski Erdödyji in k njim priženjeni grofi Auerspergi.

Iz 18. stoletja je zanimiv blazni grof Nikolaj Tolentinus Auersperg, o katerem pripovedujejo, da se je na mrtvaškem odru, voščeno bled sredi gorečih sveč in zbrane jokajoče grajske družine nenadoma dvignil iz krste. Vsi so v grozi pobegnili, le zvesti sluga Andrej se je zravnil in vprašal: »Katero obleko ukazuje njihova grofovsko gnada?«

Grof Nikolaj Tolentinus je kot mlad popotnik šest let blodil po Evropi in se vrnil okužen z idejami francoske prosvetljenske revolucije. V pariških salonih je spoznal znamenitega in bistroumnega enciklopedista Denisa Diderota, in druge zgodovinske osebnosti med njimi tudi naturalista Buffona. To srečanje in takrat tako živo zanimanje za velikega švedskega rastlinoslovca Karla Linnéja, ki je s svojimi odkritji zmagovito osvajal svet, je štirim ali petim rodovom mokriških grofov oplajalo zanimanje za naravo, strast do lova in ljubezen za eksotične nasade.

Znamenitemu mokriškemu parku je s svojimi osebnimi spodbudami botroval tudi baron Žiga Zois. Ta znameniti nasad

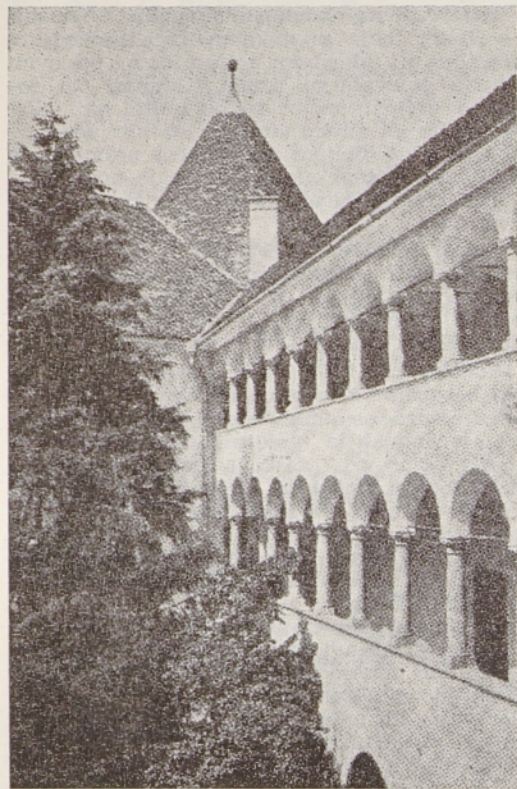
so potem premaknili v Ponikve pri gradu. Na 34 hektarih zemljišča so mokriški graščaki tu zbrali v ubrano sožitje mnogo domačega in eksotičnega drevja z domala vseh celin sveta. Te dragocene nasade nam je leta 1945 kot izredno znamenitost rešil pred pustošenjem domačinov stari mokriški gozdar Franjo Hercog.

Sin mokriškega graščaka Tolentinusa, Franc Nikolaj je leta 1823 ali leto pozneje, v cesarskem parku Schönau blizu Badena pri Dunaju skrivaj izmaknil šop enoletnih sadik gladkega ali zelnega bora, imenovanega »pinus strobus«. V cilindru pokritem z robcem in rokavicami, ga je iztihotapil iz nasada. Sadike so v Schönau vzgojili iz semena, ki so ga pred letom dobili iz vzhodne Azije. Drevesca so pred svetom skrbno skrivali. Mokričan in njegovi nasledniki so tuji bor razmnožili in ga razširili po vsej Kranjski in Dalmaciji.

Mokriški grof Avgust Nikolaj (1847 do 1880), sin grofa Franca Nikolaja se je oženil z grofico Matildo Zois. Bil je bratranec turnskega Auersperga-Anastazija Grūna, zelo razgledan in kulturn. Svoji hčerki edinki Beatrix je napisal dragoceno rodbinsko in grajsko koniko. Na mokriškem gradu je gostil in poslušal tudi slovečega madžarskega pianista Franza Liszta. Z znamenitim berlinskim učenjakom Theodorjem Momsenom je na Mokricah razpravljajal o skrivnostih dolenske antike. Najbrž se je tedaj rodilo tudi vprašanje, kje so Rimljani lomili kamen, iz katerega so klesali svoje številne nevidunske spomenike. Prepričan je bil, da je uganko rešil, ko je med Cerino in Čatežem odkril prastar kamnolom z žlahtnim rumenkastim in modrim kamnom. Z njim so baje tudi koroški plemenitaši Spanheimi v 13. stoletju okrasili gotsko cerkev v svojem kostanjeviškem samostanu, ki ga je vojvoda Bernard zgradil Bogu v zahvalo za zmago nad bamberskim škofom.

Avgust Nikolaj Auersperg je pozabljeni kamnolom začel zopet izkoriščati. Dunaj je porabil 2400 kubičnih metrov tega našega žlahtnega gradiva. Z njim so nališpali dvorni muzej, mestno gledališče, rotovž in borzo, ki je pozneje pogorela. Tudi Ogrji so čateški kamen uporabili pri gradnji parlamenta v Budimpešti.

Svoji edinki Beatrix je oče ukazoval neizprosno trdo. Odrasla je brez ženskih

Del arkadnega dvorišča gradu Mokrice

nežnosti, sentimentalnih romanov in damskih manir tedanje dobe. Naučiti se je morala vsega, celo umetnosti sviloreje, ki so jo takrat poskušali vpeljati na Dolenjskem in pa poljedelstva s požigalništvom, ki ga je izumil človek že v mlajši kameni dobi, ko zemlje še ni znal drugače gnojiti.

S štirinajstim leti so grofično Beatrix zaročili, šestindvajsetletna pa se je leta 1874 omožila z baronom Heinrichom Gagernom iz znane rodbine nemških državnikov. Mokriški graščak je hčerki Beatrix zapisal grad s 4500 orali grunta in pol milijona goldinarjev dote, ki pa jo je Gagern z lahkomišelnim lovom na afriške živali in nesrečnim trgovanjem z mokriškimi okrasnim kamnom zapravil in zadolžil tudi grad.

Na grajska vrata je trkala revščina, Gagernovi sinovi pa so kljub vsemu živeli veselo in potratno. Nikolaj, Hans in Friderik so bili lahkomišelni bohemi in žen-skarji, strastni lovci, šaljivci in nadarjeni umetniki demokratičnega duha, ki so se radi družili s preprostimi domačini. Friderik se je problečen v kmeta s potlačnim zelenim klobukom, rdečo ruto za vratom in gorjačo v roki, mešal na sejmih med konjske mešetarje, potepuhe in zmi-kavte. Gagerni so se ponašali s starim izročilom, da so slovanskega rodu s polotoka Wittova na znamenitem slovanskem otoku Rujani na Baltskem morju. Vsi so govorili jezik domačinov. Friderik je pisaril staršem iz tujine v slovenščini.

Najstarejši od bratov Nikolaj je v Nemčiji študiral gozdarstvo. Bil je tudi odličen čelist. Njegova vnukinja, tudi v tujini znana violinistka Jelka Staničeva meni, da je svoj umetniški dar podedovala po dedu. Drugi, leta 1877 rojeni Hans, je študiral slikarstvo pri prof. Walterju Thoru v Münchnu. Pred začetkom prve svetovne vojne je prvič razstavljal v Zagrebu. Najpomembnejši pa je postal najmlajši Friderik, rojen l. 1882 na Mokricah. Majhnega, golšastega in vzravnanega jezdeca v zeleni lovski obleki se ljudje v mokriških in leskovških krajih še dobro spominjajo.

Ko mu je lovski časopis Hugosche Jagdzeitung v študentovskih letih objavil prvi članek in obenem ponudil uredništvo, je Friderik opustil študije na konzularni akademiji na Dunaju in se posvetil pisa-

teljevanju. Časopis je urejal do l. 1916, večinoma doma na Mokricah. Sodeloval je tudi v raznih lovskih revijah. Nekoč je prejel za objavo lovsko zgodbo »Der Weisse Falke (Beli sokol), ki mu jo je poslala neznana grofica Ruth Kospoth iz Šlezije. Z njo se je kasneje sestal in oženil. Ker je bila ločenka, sta pred poroko prestopila v protestantizem. Prvi sin, ki sta ga imenovala Falk, je danes znan avstrijski pisatelj. Drugi, Aksel, je ravnatelj nekega muzeja v Hannoveru.

Ime Friderika Gagerna je na evropskem literarnem nebu zablestelo kot nova zvezda. V svojih knjigah, ki jih je napisal nad dvajset, je z umetniško silo in liričnim čutom za naravo odkrival tujini tudi bajni svet Gorjancev in skrivnostno preteklost svoje mokriške domovine. Roman »Ljudstvo« (Ein Volk), so mu natisnili v več kot sto tisoč izvodih. Zanj se mu je obetala celo Nobelova nagrada, ki mu jo je pa baje preprečil Hitler. V knjigi opisuje junaka — ljudem naklonjenega razbojnika s Posavja Ubraniča, ki ga pisec razume kot socialni pojav. Ubranič je zgodovinski razbojnik Udmanič, okoli katerega je spletal ljudski spomin venec simpatičnih, pa tudi krutih zgodb. V svojih pesmih ga omenja tudi Oton Župančič. V socioloških nazorih je Gagern v opisovanjih seveda zmeden. Propad starih fevdalnih gospočin pripisuje lakomnosti grajskih oskrbnikov in oderuštva advokatov in ne nuji zgodovinskega razvoja. S knjigo »Cesta« (Die Strasse), posvečeno gradnji gorske ceste z Bregane čez Gorjance na Žumberk, Gagern že ni več žel nekdanjih bleščečih uspehov.

Friderikov brat Nikolaj se je l. 1914 z nečednim sodnim procesom polakomnil Mokric in na smrt užalil mater Beatrix. Toda že v drugem letu prve svetovne vojne, ko je mati še živela, je moral pol posestva in gradu prodati tržaškemu grofu Economu. S tem pa ga ni rešil. Po končani vojni so Gagernovi upniki poslali na Mokrice svojega upravnika Ivana Omahna in gozdarja Franja Hercoga. Leta 1923 je šel grad s sedemsto hektari zemlje na prodaj in so tudi Economovo polovico kupili židovski lesni trgovci bratje Bergerji iz Zagreba, ki so grad popolnoma oplenili. Populili so mu celo drage starinske kljuke, jih zamenjali z navadnimi in leta 1937

Mokrice prodali za pet milijonov zagrebškemu nadškofu dr. Anteju Stepincu. Mokrice so namenili razvedrilu semeniščnikov. Milijon so prodajalci dobili v denarju, za ostanek pa nadškofijsko zemljo v Maksimiru. Nikolaj Gagern se je osramočen izselil v Nemčijo, kjer je postal napovedovalec v radiu.

V živo je bil prizadet tudi Friderik. Težko se je poslovil od zapravljenega rodnega doma, na katerega se ni več vračal. Ko je s pisanjem obogatel, si je kupil Šrajbarski turn nad Leskovicem. K sebi je je vzel tudi brata Hansa z ženo Ervino Vučkovičevno, po rodu iz Zagreba. Osem let je trajalo plodno zatišje obeh bratov Gagernov na Šrajbarskem turnu, dokler ni prišlo nekoč pismo neznane Friderikove oboževalke, ki ga je želela obiskati in spoznati. Majhnemu golšastemu baronu je postalo vroče. Tega srečanja si ni nič kaj želel. Toda tujka ga je štirinajst dni kasneje presenetila v gradu, kjer je nato tudi ostala. Nesrečna grofica Adaška, Friderikova žena, ji je morala postati dekla, dokler ni vsiljivka — v letu 1926 — zopet izginila, menda na Dunaj. Friderik je še isto leto podaril odrinjeni ženi in hčerki Ruth svojo polovico gradu in za vselej zapustil domovino. V nemškem mestu Gothi se je tretjič poročil s hčerko bankirja Pavla Rehfelda. Končal je s samomorom na svojem posestvu v Geigenbergu pri St. Leonhardu am Forst v Avstriji.

Friderikova nekdanja žena grofica Adaška Lepel in hčerka Ruth sta Šrajbarski turn polagoma zapravili. Ruth, ki je bila nekaj časa zaposlena pri nekem industrijskem podjetju v Ljubljani in pozneje na nemškem poslaništvu v Beogradu, se je nato poročila s sinom pobeglega turjaškega grofa Auersperga na Dunaju in sta se izselila preko morja. Mati pa se je po končani vojni vrnila na daljni sever v svoj rodni kraj, kjer je od premožnih sorodnikov našla le še obubožane vdove s številnimi otroci. Vsi možje so jim popadali na nacističnih bojiščih. Nekoč bogata grofica Adaška se je morala preživljati s pletenjem nogavic.

VIJOLIČASTI IZ MARIBORA NOVI JUGOSLOVANSKI ZVEZNI PRVOLIGAŠI

Pogoji za kvaliteten nogomet so v Mariboru, mestu s 100.000 prebivalci razdeljenem z reko Dravo, odlični. Stadion z betonsko pokrito tribuno lahko sprejme 20.000 obiskovalcev. Ljudje so navdušeni za ta šport bolj kot za karkoli drugega in dovolj je sposobnih organizatorjev, ki žrtvujejo svoj prosti čas, da bi someščanom nudili ob nedeljah kakovostne predstave.

Nogometni klub Maribor je bil ustanovljen leta 1960 z željo, da bi mesto pod Pohorjem končno enotno nastopalo v športni javnosti. V letu dni je »vijoličastim« uspelo to, kar predhodnikom leta in leta ni — uvrstitev v II. zvezno ligo. V nedeljo 2. julija proti večeru, ko je bila zaključna tekma s Trešnjevko in ko je bilo na sporedu zadnje kolo v zveznih ligah v Jugoslaviji, so švignile v nebo rakete, petarde so pokale in na stadionu se je pričelo ljudsko slavje, ki je trajalo tja pozno v noč. NK Maribor je postal praktično prvoligaš že skoraj 3 mesece pred koncem, imel je dovolj prednosti v točkah, razen tega pa je dvakrat z 1 : 0 ugnal najnevarnejšega in najvztrajnejšega nasledovalca Slobodo iz bosenskega mesta soli, Tuzle.

V zadnjih kolih, ki so bila zgolj formalnost, je tehnično vodstvo na čelu s trenerjem Vladom Šimuničem in tehničnim vodjem ter generalnim sekretarjem Milanom Miščevićem skrbelo le za to, da bi na domačem stadionu ostali neporaženi (ta rekord držijo že 2 leti) in da bi kar se da dobro okrepili ekipo za napore borbe v elitni konkurenci. Cilj Maribora je namreč ostati med 16 najboljšimi jugoslovanskimi ekipami.

Borba za končni cilj ni bila lahka in je trajala 5 drugoligaških sezon, oziroma skupno 6 let. Maribor je bil od tega dvakrat drugi, dvakrat tretji in leta 1962 peti.

Proračun kluba znaša letno okoli 100 milijonov starih dinarjev, od katerih se da sicer skoraj polovica nabrati z vstopnino (800 tribuna in 600 stojišče, mladina do 14 let zastonj), vendar ne more (ker cene še vedno niso ekonomske) kriti primanjkljaja. Računajo, da bo v I. ligi bolje, saj bo stadion, predvsem prvo leto, skoraj zagotovo vselej poln ne le domačih, temveč tudi tujih gostov. Zanimivo je namreč, da že sedaj prihajajo ljubitelji nogometa iz sosednje Avstrije (20 km) in ko bodo gostovali znani klubi, jih bo prav gotovo še več. S tem bi se dvignil tudi turizem, ki ga pozimi propagirajo s prirejanjem ženske FIS-A tekme v alpskem smučanju, ki je januarja na Pohorju. Poletni vabi še bresteriško jezero z možnostmi za jadranje, kopanje, vodno smučanje in motonavtiko.

Pa nazaj k nogometu. Vijoličasti so imeli v letošnji sezoni na razpolago 22 igralcev, na koncu pa jih je ostalo 15. Nekaj jih je iz kluba izstopilo, nekateri so pri vojaki. Poprečna starost moštva je 23 let, kapetan ekipe je 23-letni Tomislav Prosen. Vsi igralci so profesionalci s povprečnimi mesečnimi dohodki 200.000 do 300.000 starih dinarjev.

Letošnja mariborska ekipa je bila naslednja (po abecednem vrstnem redu):

Milan Arnejčič (24 let, rojen v Mariboru), Boris Binkovski (21, Brežice), Vladimir Bolfek (23, Zagreb), Željko Fuček (21, Zagreb), Djordje Grubišič (26, Solin), Damir Grloci (27, Zagreb), Herbert Klančnik (24, Maribor), Mladen Krajnc (21, Varaždin), Vitimir Marković (30, Kraljevo), Velimir Orošnjak (28, Šibenik), Bogo Pirc (24, Ljubljana), Tomislav Prosen (23, Sisak), Vojislav Simeunović (23, Šabac), Joško Sizgoreo (32, Split), Milan Šober (25, Maribor).

Naslov stadiona: Ljudski vrt, Klubski prostori: Maribor, Partizanska 12/II, barva: vijoličasto-bela, 2000 podpornih članov, največji uspeh: zmaga nad nogometno reprezentanco ZSSR marca 1965 v Mariboru — 1 : 0 v prijateljski tekmi, predsednik kluba: dr. Srečko Koren, tehnični sekretar: Bojan Ban.

Bogo Skalicky

SLAVA LE ZA NEKATERE

Francoski športni tednik »France Football« je pred kratkim objavil članek o jugoslovanskih nogometaših, ki igrajo v Franciji in drugod v tujini. Nogometaša Skoblarja, na primer, imenujejo pisci »Čudež iz Marseilla«, Jusufija »kralja Bundeslige«, Vasovića »pomlad amsterdamskega Ajaxa«, Kovačevića »izkušeni internacionalc z otroškimi obrazom«. V resnici so nekateri igralci v tujini zelo cenjeni, saj so si nekateri klubi prav po njihovi zaslugi priborili že marsikatero zmago. Mnogi pa se v tujini vselej ne znajdejo takoj. Predvsem morajo spremeniti način življenja. O tistih, ki uspejo, pišejo vsi. Kaj pa tisti, ki ostanejo v novih klubih le rezerve? V Jugoslaviji še nismo pozabili imen nekaterih znanih nogometašev, ki so odšli v tujino, pa ni o njih nobenega glasu več.

Košarka — V slovenski košarkarski ligi je po končanem prvem delu tekmovanja na prvem mestu bivši zvezni ligaš Slovan iz Ljubljane. Na drugem mestu je košarkarski klub iz Domžal, na tretjem pa ljubljanska Ilirija.

Kolesarstvo — Na prvi mednarodni kolesarski dirki Alpe—Adria so dosegli popolno zmagoslavje kolesarji Roga iz Ljubljane. Zmagali so v posamični in ekipni konkurenci. V generalni razvrstitvi je zmagal 25-letni Škerlj pred Valenčičem in Božičnikom iz Ljubljane. Italijanski tekmovalci, ki so v začetku veliko obetali, so se morali na koncu zadovoljiti s slabšimi mesti.

Šesto svetovno prvenstvo v košarki — Leta 1970 bo v Ljubljani. Tako je sklenil izvršni odbor mednarodne košarkarske zveze na svojem sestanku v Montevideu, Urugvaj. Tako bo svetovno prvenstvo v košarki prvič zunaj Južne Amerike. V Ljubljani so se priprave za prvenstvo že začele; uporabili bodo izkušnje z dosedanjih velikih športnih prireditvah v Ljubljani — svetovnega prvenstva v namiznem tenisu, svetovnega prvenstva v hokeju na ledu in evropskega prvenstva v umetnem drsanju.

Jugoslovani — drugi na svetu

Jugoslovanski športniki kdaj pa kdaj presenetijo svetovno športno javnost z uspehi na svetovnih in evropskih prvenstvih ter olimpijskih igrah. Že skoraj deset let pa dosegajo rezultate brez primere telovadec Miro Cerar, vaterpolska reprezentanca in jugoslovanski košarkarji. Uspehi slednjih so še posebej razveseljivi, saj se košarka igra v Jugoslaviji šele dobrih 20 let, medtem ko imajo tekme Jugoslovancev v mednarodnih arenah že skoraj 50-letno tradicijo. Zadnji veliki uspeh naše reprezentance je bilo drugo mesto na V. svetovnem prvenstvu v Montevideu.

Svetovno prvenstvo v Urugvaju je bilo peto po vrsti, lani pa je bilo ob 40-letnici začetka košarke v Južni Ameriki še izredno prvenstvo v Santiagu de Čile, ki se je končalo z zmago Jugoslovancev. Naša reprezentanca ni nastopila samo na SP leta 1959 v Čilu, ko sta Evropo v svetovni eliti zastopali ekipe Sovjetske zveze in Bolgarije. Jugoslovani so bili na turnirjih v Buenos Airesu (1950) in Rio de Janeiru (1954) še pravi začetniki in so temu primerno zasedli zadnje oziroma predzadnje mesto. Od tistega časa pa so močno napredovali. Učili so se, trenirali in igrali. Tako delo jim je na olimpijskem turnirju v Rimu (1960) navrglo zadovoljivo šesto mesto med najboljšimi ekipami na svetu.

Rimski uspeh je dal Jugoslovancem novih moči. Pot v svetovni vrh jim je bila odprta po osvojitvi srebrne kolajne na evropskem prvenstvu leta 1961 v Beogradu. Tej kolajni sta sledili še po ena bronasta (Wroclaw) in srebrna (Moskva) na evropskih prvenstvih ter srebrna in zlata na SP.

Letos smo se poslovili od reprezentantov ob odhodu v Montevideo s strahom, da ne bodo ponovili rezultatov iz zadnjih let. Ekipo so sestavljali starejši in izkušeni košarkarji, ki jim moči že pojemajo in mladi igralci, polni elana vendar brez pravih mednarodnih izkušenj. Strah je bil nepotreben. Trener reprezentance Ranko Žeravica je dobro uigran na prvi pogled tako pisano vrsto in jo popeljal mimo vseh čeri do zmagoslavja. Drugo mesto na SP, Jugoslovani so izgubili samo z reprezentanco ZDA v predtekmovanju v Mercedesu, za poraz so se Američanom oddolžili na finalni tekmi, Urugvajem in odločilni boj za

prvo mesto z ekipo SZ, je bil samo nov kamenček v slikovitem mozaiku uspehov naše reprezentance in klubskih vrst na mednarodnih tekmovanjih, obenem pa velika zadolžitev mladih reprezentantov, ki bodo barve Jugoslavije branili na SP leta 1970 v športni dvorani Tivoli v Ljubljani. Izmed slovenskih igralcev sta v Urugvaju igrala Ljubljancana Ivo Daneu in Borut Bassin.

Ivo Daneu — najboljši košarkar SP

Vsi uspehi jugoslovanske košarkarske reprezentance in ekipe državnega prvaka Olimpije iz Ljubljane so zadnjih 10 let tesno povezani z imenom Iva Daneva, ki so mu za njegove blesteče nastope v preteklosti in igre na SP v Montevideu trenerji in novinarji, ki so bili v Urugvaju dali redko priznanje: »Najboljši košarkar SP 1970!«.

Dolga in težka je bila pot kratkohlačnika iz Smetanove ulice v Mariboru, preden si je prislužil tako priznanje. Danevova družina je stanovala poleg nogometnega stadiona in nič čudnega ni bilo, da se je tudi on kot vsi njegovi vrstniki ogreval za nogomet. Vendar se je v njem kmalu vnela ljubezen za koše, ki jim je ostal zvest vse do danes, ko je nedavno izpolnil 30. leto življenja. Že 16-leten ja zaigral v državni reprezentanci.

V njegovem reprezentančnem listu so ob zadnji tekmi SP s Sovjetsko zvezo vpisali številko »153«. Tolikokrat ni branil barve Jugoslavije še noben jugoslovanski športnik in verjetno še dolgo časa ne bo.

Kapetan reprezentance, ki je druga na svetu, igralec, ki mu za prestop v profesionalne ekipe ponujajo na desettisoče dolarjev, pa je ostal tako skromen, kot je bil takrat, ko je v mariborskem Ljudskem vrtu prvič prosil košarkarje Branika, če sme potipati žogo.

M. Dermastia

Opomba uredništva:

Naj omenimo še izredno gostoljubnost, ki so jo našim reprezentantom izkazovali v Urugvaju jugoslovanski izseljenci. Pripravili so jim nekaž srečanj, jih obiskovali v hotelih in bili navdušeni navijači na vseh tekmah, ki jih je igrala naša reprezentanca. Ivo Daneu, ki je v Ljubljanskem dnevniku objavljal svoje zapise s svetovnega prvenstva, je tem našim ljudem izrekel vse priznanje. O srečanjih z našimi

športniki pa so nam pripovedovali tudi nekateri rojaki iz Urugvaja, ki so prišli na obisk v domovino, med njimi tudi predsednik Prekmurskega slovenskega društva Geza Kološa.

Obsodba vojne in agresije

Vsa jugoslovanska javnost je ostro obsodila agresijo proti arabskim državam. Delovni kolektivi so izražali svoja mnenja na protestnih zborovanjih, kjer so izražali svoje ogorčenje, obenem pa tudi pripravljenost za vsestransko pomoč prizadetim državam. Med prvimi je reagirala tudi naša vlada; glas Jugoslavije se je slišal že dve uri po bliskovitem napadu. Jugoslovansko stališče je bilo jasno in nedvoumno: v njem ni bilo preračunanosti na tak ali drugačen potek dogodkov in ni dopuščalo ribarjenja v kalnem. Jugoslovanski narodi dobro vedo, kaj pomeni vojna in kakšne posledice ima, zato se tako vztrajno zavzemajo za miroljubno reševanje vseh mednarodnih sporov, so proti uporabi sile. Še posebej so zahtevo po prekinitvi sovražnosti izrazile družbene in politične organizacije, ki so takoj pristopile k zbiranju pomoči prizadetim.

Jugoslavija je skupaj s 17 drugimi nevezanimi državami predložila na izrednem zasedanju generalne skupščine Združenih narodov eno izmed sedmih resolucij. Resolucija je zahtevala umik izraelskih čet na črto premirja iz leta 1949; resolucija je odraz politike, ki jo skupaj z našo državo zastopa večina nevezanih dežel. Glasovanje o predloženih resolucijah v času, ko to poročamo, še ni končano, ker nobena od predloženih resolucij ni dobila potrebne dvetretjinske večine.

Jugoslovanska pomoč arabskim državam

Naši ljudje dobro vedo, kaj pomeni vojno pustošenje, kaj lakota in pomanjkanje in v kakšnem položaju se je znašlo več sto tisočev beguncev na Srednjem vzhodu, ki so morali čez noč zapustiti svoje domove in ognjišča ter se podati v negotovost. Ti soči družin so ostali brez strehe in brez hrane, številni otroci čakajo svoje očete, ki so izginili v vojni vihri v razbeljenem puščavskem pesku, in se ne bodo nikoli več vrnili med svoje ljudi, v svoje družine.

Naši narodi so takoj pristopili k zbiranju

pomoči za prizadete po vojni; pomoč se je zbirala v denarju, materialu, posebej dragocena pa je bila pomoč v obliki krvi in krvne plazme, ki so jo naši ljudje prispevali na lastno iniciativo. V prvih dneh julija je iz reškega pristanišča že odplulo prvih pet ladij s pošiljkami pomoči jugoslovanskih narodov in vlade arabskim deželam. V Združeno arabsko republiko, Sirijo in Jordanijo so poslali 30.000 ton živeža, odev, šotorov, zdravil, mila in drugega blaga, ki je bilo trenutno najpotrebnejše v teh državah. Del pomoči so zbrali delovni kolektivi in posamezniki, del pa je prispevala naša vlada. Posamezna podjetja dajejo pomoč razen v denarju tudi v materialu. Akcija zbiranja pomoči se je razširil na vasi, kjer kmetje poleg denarnih prispevkov dajejo pomoč tudi v žitu, fižolu in drugih živilih. Zbiranje pomoči so zaključili 31. julija.

Zbrana pomoč je ponoven dokaz obsodbe izraelske agresije in še eno znamenje človeške solidarnosti v nesreči, katero predstavlja vojna.

Položaj jugoslovanskih delavcev v državah SET

Pred nedavnim se je iz Bruxellesa vrnila delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije, ki se je na sedežu Skupnega evropskega trga pogovarjala s predstavniki tega združenja. Čeprav je bil to prvi stik med predstavniki naših sindikatov in podpredsednikom SET Lionellom Levi Sandrijem in je bil sestanek neuradnega značaja, pa vendar predstavlja korak k vzpostavitvi direktnih in tesnejših stikov med Zvezo sindikatov na eni in gospodarsko skupnostjo dežel, v katerih je zaposlenih največ naših delavcev, na drugi strani.

Vodja delegacije jugoslovanskih sindikatov na tem sestanku je bil Marjan Rožič, ki je po vrnitvi med drugim dejal: »Obisk na sedežu SET je bil samo nadaljevanje organiziranih stikov, ki jih Zveza sindikatov Jugoslavije vzdržuje z zahodnoevropskimi sindikati. Sedaj smo se prvičkrat pogovarjali na taki ravni. Čutimo potrebo po tesnejšem sodelovanju z zahodnoevropskimi sindikati, saj bi tako lahko reševali vprašanja, ki bi bila pomembna za obe strani. Mednarodna delitev dela vpliva na položaj delavcev, prav zaradi tega pa so ustvarjene možnosti za sodelovanje med

sindikati različnih dežel z namenom, da se dokončno uredi problemi okrog življenjskega standarda in socialnega položaja delavcev. Vzroki za to sodelovanje so med drugim tudi v tem, da Jugoslavija izvažava v zahodno Evropo skoraj tretjino svoje proizvodnje, prav tako pa predstavlja uvoz iz Zahodne Evrope tretjino vsega našega uvoza.«

»Pri nas je okrog 300.000 delavcev zaposlenih v podjetjih, ki sodelujejo z zahodno Evropo. Tudi v zahodnoevropskih državah, ki so članice SET, dela okrog 200.000 naših delavcev. Že sama ta dejstva spodbujajo na večjo pozornost sindikatov pa tudi države same, da bi se našim delavcem zagotovili enakopravni delovni pogoji v teh deželah. Tu mislim na socialno zavarovanje delavcev, na delovni čas, nagrade in ostale ugodnosti. Razen tega pa smatramo, da bi se naši delavci morali vključevati v tamkajšnje sindikate, s čimer bi si zagotovili enakopravne delovne odnose v teh deželah.«

»Predstavniki Skupnega evropskega trga so pokazali zanimanje, da se s sodelovanjem njihovih služb rešijo nekatera odprta vprašanja v zvezi z našimi delavci; tako npr. vprašanje socialnega zavarovanja, posebnih delovnih pogojev itd. Naši predlogi niso naleteli na nikak odpor, saj tudi pri njih prevladuje mnenje, da so naši delavci dobri. Prepričani smo, da bi stalni stiki s SET in sindikati članic te organizacije pripeljali do izboljšanja delovnih pogojev naših delavcev v teh državah.«

Javna radijska oddaja za izseljence

V četrtek 6. julija zvečer je bila v velikem studiu radia Ljubljane javna radijska oddaja za izseljence. Udeležilo se je večje število naših rojakov, ki so bili ta čas pri nas na obisku, in to predvsem rojaki iz Francije in iz ZDA. V programu, ki je bil direktno prenašan prek radia namesto rednega četrtkovnega večera, posnela pa ga je tudi televizija, je nastopil kvintet bratov Petrič s pevcema, harmonikar Avgust Stanko s pevcema Marijo Gorenc in Lovrom Rešekom, Veseli Gorenjci iz Naklega pri Kranju, humorist Ježek, recitatorka narodnih pesmi Jana Osojnikova, kot posebna zanimivost programa pa je bil nastop Andyja Blumauerja iz Kanade, ki je igral na orgle.

NOVICE IZ MATICE

Srečanja na matici

V prvem letošnjem polletju, to je od januarja do julija — smo imeli na matici zelo veliko obiskov. Če bi hoteli samo našteti imena vseh, ki so nas v tem času obiskali, bi lahko dolgo samo našteval. Rojaki so prišli iz Švedske, Francije, Nemčije, Avstrije, iz ZDA, Kanade, Argentine in drugod. Sezona skupinskih obiskov se je letos »na veliko« začela z junijem, ko je prispelo na obisk domovine dvanajst skupin naših rojakov iz Amerike, in še nekaj manjših skupin — skupno 765 rojakov ter skupina 82 prekmurskih Slovencev — članov društva Večerni zvon iz Toronta v Kanadi.

Že v prvih mesecih so nas obiskali zvešta naročnica Rodne grude Ivanka Eniko iz Švedske, znan društveni delavec rojak Abram iz Freyminga v Franciji, Franc Turk iz Švedske, doma iz Savinjske doline, ki nam je povedal, da vodi na Švedskem tečaj za pouk švedskega jezika za naše delavce. Gizela Pečnikova, članica odbora Združenja Jugoslovanov v severni Franciji iz Sallauminesa, je bila letos že drugič v Sloveniji na obisku. Ob drugem obisku jo je spremljala mama, ki je tudi prizadevna članica tega društva.

Med prvimi letošnjimi obiskovalci iz Amerike smo bili veseli srečanja z našim znanim društvenim delavcem iz Clevelanda rojakom Joe Birkom in njegovo soprogo Stephanie. Rojak Birk, ki je član direktorija Slovenskih narodnih domov, je že večkrat obiskal Slovenijo. V Ameriki živi že 47 let. Je odličen pevec in je včasih veliko nastopal na slovenskih pevskih prireditvah. Birkova gostilna, ki jo je vodil petnajst let, je bila znano kulturno zbirališče clevelandskih Slovencev. Spomladi nas je obiskal tudi nekdanji znani pevodnja clevelandskih pevskih zborov Louis Seme s svojo soprogo Zorko, po rodu Črnogorko. En mesec je priživel na obisku pri sinu. Potovanje so mu omogočili njegovi nekdanji gojenci. Toplo smo si segli v roke tudi z go. Ann Medveškovo, vdovo upravnika Prosvete pok. Ludvika Medveška, ki je povedala, da jo je srce pripeljalo v rodni kraj njenega soproga, ki je bil njemu in je tudi njej tako drag. Veseli smo bili tudi srečanja z publicistom Jožetom Grdino, članom Slovenske dobrodelne zveze in zdajšnjim tajnikom Jugo-

slovanskega kulturnega vrta v Clevelandu. Obiskali so nas še številni drugi rojaki, med temi bivši predsednik Hrvaške bratske zajednice Stevan Komarev iz Kenoshe, Visc., ki je obiskal Jugoslavijo po petdesetih letih; častni konzul iz Lime v državi Peru, Ivan Martinič, ki je ob svojem obisku rojstnega mesta Nerežišča na otoku Braču, kamor je prišel letos po 45 letih odsotnosti, obiskal tudi Slovenijo in se ustavil v uradu matice.

Pozdrave prijateljev so nam prinesli še Pavlina Artel, John Čopič in Frank Turšič iz Clevelanda, g. Kozina iz Waukegana ter zakonca Tatarchuk iz Brooklyna. John Čopič je naročil dve slovenski narodni noši za sina in vnuka. Iz Floride v Argentini je prišel k bratu Mirku, ki se je vrnil kmalu po osvoboditvi in živi zdaj v Novi Gorici, na obisk Alojz Ščurk. Z rojstno domovino se je srečal po dolgih 43 letih. Rojak Ščurk se na Floridi ukvarja z vrtnarstvom. Tam ima dva odrasla sinova, soproga pa mu je nedavno umrla. Ostal bi tu na domačih tleh — toda otroci so tam, zato se bo po nekaj mesecih vrnil. Že devet let v zadnjih letih je prišel na obisk v rojstni kraj Brje na Primorskem Jožef Pipan iz Buenos Airesa. Tudi Anton Noč je prišel iz Argentine — iz Avellanede, Buenos Aires, kjer je delal v steklarni. Doma je iz Javorniškega Rovta.

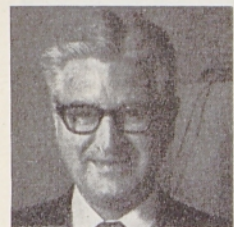
S prihodom skupin so se tudi obiski na matici zelo pomnožili. Najprej moramo omeniti vrli Slovenski oktet iz Pittsburgha, ki nam je na svojem gostovanju po Sloveniji dokazal, da so res naši fantje od fare. Obenem smo se spoznali tudi z g. Michaelom Kumarjem, predsednikom nadzornega odbora SNPJ iz Pittsburgha, ki je rojen v Ameriki, pa govori lepo slovensko, bolje kakor marsikateri Slovenec pri nas doma. Povedal nam je, da je to njegov prvi obisk v Jugoslaviji. Z isto skupino sta pripotovala tudi urednica znane slovenske radijske oddaje v Pittsburghu Mary Skerlongova in njen soprog. Ta znana slovenska radijska oddaja bo letos 23. avgusta praznovala že 20-letnico obstoja. Ga. Skerlongova, ki vodi postajo že 4 leta, je po rodu Dolenjka, blizu Novega mesta je doma. Njen soprog pa je Štajerc. Res veseli smo bili srečanja z njima. Prvo skupino izletnikov Slovenske ženske zveze je pripeljala glavna tajnica zveze gospa Albi-

Ann Medvešek

Mario Pillepich

Mike Kumer

Ivan Martinič

Med letošnjimi obiskovalci je bil tudi znani društveni delavec iz Clevelanda Joe Birk s soprogo. Vidimo ju na ljubljanskem letališču v družbi z Ann Opeka, tajnikom SIM Tonetom Brožičem in s Cilko Valenčič (spodaj). Obiskal nas je tudi znani urednik Prosvete iz Chicaga Fran Zajc s soprogo (druga slika spodaj, na desni strani)

Vse poletje so gostje prihajali in odhajali. Posebno težko je bilo ob slovesu. Na sliki spodaj: še zadnji posnetek s sorodniki pred odletom letala. Prizadevna zastopnica Rodne grude Ana Klunova in urednica slovenske radijske ure v Pittsburghu Mary Skerlongova sta se tudi srečali na ljubljanskem letališču (druga slika spodaj)

na Novakova. Ugotovili smo, da je to že njen dvanajsti obisk Slovenije in vselej pripelje s seboj skupino, blizu 80 potnikov. Letos je z go. Novakovo pripotovala na obisk tudi njena sestra Jean Križman, ki je rojena v Ameriki in je letos prišla v Slovenijo prvič na obisk. Miss Križman vodi v Chicagu veliko dietično restavracijo.

Kot posebno zanimivost naj omenim, da sta bila v skupini ge. Novakove tudi Ciril in Mary Grilc, ki sta na Brniku najela taksi letalo. Rojak Grilc je namreč doma iz Lesc pri Bledu, in travnik, na katerem je zdaj letališče, je bil nekoč last Grilčeve družine. Tako je dobesedno priletel na rodna tla.

Obiskala sta nas tudi nekdanji urednik Prosvete Frank Zaitz in njegova soproga Angela. G. Zaitz je bil zadnjikrat na obisku pred 29 leti, njegova soproga pa pred 13 leti. Veseli smo bili, da smo si lahko segli v roke in se na matici osebno spoznali. G. Vincent Pugely iz Milwaukee, ki nas je obiskal s soprogo Kristino, je povedal, da je to že njegov sedmi obisk Slovenije. G. Pugely praznuje letos svoj 80. rojstni dan in sta s soprogo sklenila, da bosta ta praznik slavila na rodnih tleh. Čestitamo in na mnoga leta in svidenja v Sloveniji!

Srečali smo se tudi z glavnim blagajnikom SNPJ Frankom Zordanijem in njegovo soprogo Ann. Oba sta rojena v Ameriki, njuni starši pa so gorenjske korenine. To je bil njun prvi obisk starega kraja njunih staršev in je razumljivo, da je bilo tudi srečanje s sorodniki zelo ganljivo.

Po treh letih nas je spet obiskal marljivi zastopnik naših publikacij in letošnji prvi zmagovalec v kampanji za naročnike Prosvete Joseph Durjava iz Clevelanda. G. Durjava je znan društveni delavec. Zdaj je predsednik pevskega zbora Slovan v Clevelandu, že 20 let predseduje tudi krožku št. 5 SNPJ. Na obisk je prišel s soprogo Pavlo in malo vnukinjo. Seveda smo se na matici tudi večkrat srečali z ljubeznivo Cilko Valenčičevo, znano koncertno pevko in dirigentko Mladinskega pevskega zbora iz Clevelanda. Naša vedno živahna in mlada Mary Matjažič iz Fontane v Kaliforniji, se je letos spet prismejala k nam na matico. Ni prišla sama, kar celo vrsto Fontančanov in drugih rojakov je pripel-

ljala s seboj. Tako smo se spet srečali s Tonyjem Resnerjem iz Fontane, ki zna tako lepo zapeti naše pesmi, kar smo ugotovili že ob njegovem obisku pred leti, letos pa je to ponovno dokazal, ko nam je zapel na pikniku v Velenju. Spoznali smo tudi našega Notranjca Joa Mlakarja in njegovega simpatičnega sina Joa iz Fontane. Povedal je, da vodita s soprogo v Fontani znano gostilno, ki je dobro obiskana in zlasti med rojaki priljubljena. To smo mu lahko res verjeli, ko smo ga pozneje videli in slišali na pikniku v Velenju, kjer je temperamentno igral na harmoniko naše valčke in polke in zraven prepeval naše pesmi tako po domače, da smo bili iz srca veseli. Ob obisku na matici ga je spremljal tudi sin Joe, o katerem smo zvedeli, da je prav isti dan slavil svoj 17. rojstni dan. Slovensko sicer ne zna, kakor njegov očka, povedal pa je, da so mu očkovi domači kraji zares od sile všeč.

Povedati moramo, da je že v skupinah, ki so nas obiskale doslej tj. do prvih juljskih dni, bilo kar precej mladine, kar nas je posebej razveselilo. Tudi na matici smo se z mnogimi od njih še podrobneje spoznali. Louis Champa iz Willarda, Wisc., po rodu iz Zagradca, nas je obiskal s soprogo in sinom Silvestrom, ki je profesor telovadbe na univerzi Rochester v Minnesotti. Frances Medved iz Clevelanda nas je obiskal s tremi zalimi vnučkami — 16-letno Jaqueline, 13-letno Katy in 12-letno Frances. Vse tri prepevajo v Mladinskem pevskem zboru krožka št. 2 SNPJ, ki ga vodi Cilka Valenčičeva. Tudi v skupini, ki je prispela iz Kanade, je bilo veliko ljubkega drobiža, ki so živahno po naše kramljali in niso videti čisto nič trudni od vožnje z letalom. Zunaj so jih nestrpnost pričakovali dedki in babice, pa strički in tetke, ki so v mnogih primerih zdaj prvič objeli svoje vnučke in nečake.

Skupino, ki je prispela 26. junija, je pripeljala požrtvovalna društvena delavka v angleških poslujočih društvih SNPJ Elsie Culkarjeva. Med številnimi znanci iz prejšnjih let je s to skupino spet prišla obiskat stari kraj tudi ga. Bernikova iz Clarendon Hillsa. Dne 29. junija smo izročili šopek ge. Šlosarjevi iz Millwaukee, ki je prišla že trinajsti na obisk v Slovenijo. Mary Grasheva, odbornica društva Sloga iz Millwaukee, pa je prišla tretjič. Na matici

smo se pozdravili tudi z Ann Praznikovo iz Fontane, ki je prišla obiskat rojstni kraj svojih staršev — prijazne Cerklje ob Krki, dalje z Angelo Schneller iz Virginia, Minn., ki je prišla na obisk starega kraja po dolgih 46 letih, z znano društveno delavko pri Progresivnih Slovenkah in na farmi SNPJ Jennie Primc in njenim soprogom Tonyjem iz Euclida, O. ter še z mnogimi, mnogimi drugimi...

V juliju pričakujemo še osem skupin naših izletnikov iz Amerike, dve skupini iz Kanade in skupino iz Avstralije. V avgustu nas pa obiščejo naši rojaki iz Belgije, Francije, Holandije in drugih evropskih dežel. Med njimi bomo pozdravili skupino slovenskih otrok iz Belgije, ki bo dva tedna pri nas letovala v Strunjanu ob naši morski obali.

Podružnice Maticе pripravljajo skupaj s krajevnimi turističnimi društvi še številne prireditve za naše rojake. Več o srečanjih s prihodnjimi skupinami in prireditvah podružnic SIM bomo povedali prihodnjič.

PEVKA IN DIRIGENTKA CILKA VALENČIČEVA

Cilka Valenčičeva iz Clevelanda in mladinski pevski zbor krožka št. 2 SNPJ, ki ga vodi

Med ameriškimi rojaki, ki so nas letos obiskali, je tudi znana pevka in dirigentka Mladinskega pevskega zbora mladinskega krožka št. 2 SNPJ, Cilka Valenčičeva. Mlada pevka, ki je letos preživela med nami svoj tritedenski letni dopust, je rojena sicer v Clevelandu, v njenih žilah pa se pretaka slovenska kri, saj sta oče in mati po rodu s Primorske, mati iz Jelšan, oče pa iz Novokračin pri Ilirski Bistrici.

Cilka se je s pesmijo tako rekoč rodila in rasla, saj je že kot osemletna deklica postala članica Mladinskega pevskega zbora pri krožku št. 2 SNPJ, kateremu je danes dirigentka. Glasbo je študirala na Institute of Music. Zdaj ima za seboj že vrsto solističnih nastopov in lepih priznanj. Med temi je dvakrat nastopila kot solistka v clevelandskem simfoničnem zboru na festivalu Casala v San Juanu v Portoricu. Vrsto let že sodeluje pri clevelandski Glasbeni matici ter nastopa pri vseh pomembnejših slovenskih kulturnih prireditvah. Nedavno je dobila od Glasbene matice štipendijo na nadaljnji študij solopetja. Glasba pa je le njen hobby, kateremu posveča svoj prosti čas, sicer pa je

vestna tajnica v velikem podjetju za izdelovanje avtomobilskih delov »Clivat Corporation«.

Njen letošnji obisk v Sloveniji je že tretji po vrsti. Zadnjikrat je bila med nami leta 1960. Takrat je tudi nastopila v kulturnem programu na izseljenskem pikniku v Polhovem Gradcu ter pela tudi na slavnostnem banketu Slovenske narodne podporne jednote v Ljubljani.

Izredno uspešno se Valenčičeva uveljavlja tudi kot dirigentka Mladinskega pevskega zbora pri mladinskem krožku št. 2 SNPJ. Ta zbor, ki bo prihodnje leto slavil svoj srebrni jubilej, vodi Valenčičeva od smrti znanega dirigenta in opernega peva Antona Šublja, ki je umrl v juniju 1965. Pod njenim vodstvom se je zbor tudi številčno pomnožil in šteje zdaj nad šestdeset mladih pevcev, ki pripadajo večidel že naši četrti generaciji. Z veliko ljubeznijo in ponosom se uče in pojo slovenske pesmi in redno prirejajo po dva koncerta na leto.

S šopkom rdečih rož, ki so jih svoji dirigentki poklonili njeni mali pevci, je Cilka Valenčičeva stopila na slovenska tla. Z ve-

seljem smo zvedeli, da je med mladimi pevci in njihovimi starši zelo živa želja, da bi prihodnje leto ob srebrnem jubileju zbora s starši obiskali Slovenijo in ob tej priliki imeli tudi nekaj nastopov. Ta obisk bi bil prav gotovo zanje kakor tudi za nas, nadvse prijetno srečanje in doživetje in veseli bomo, če se bo uresničilo. J. S.

Mladi velenjski kotalkarji so obiskovalcem velenjskega piknika pripravili kratek program. Rojaki z vsega sveta so ga z zanimanjem spremljali

4. julij, ki ga pri nas delovni ljudje praznujejo kot praznik vstaje jugoslovanskih narodov in dan borca, je postal tudi vsakoletni praznik slovenskih izseljencev, ki so na obisku v domovini. Izseljenski piknik, ki ga pripravi Slovenska izseljenska matica skupaj s turističnimi društvi v krajih, ki prevzamejo organizacijo piknika, je postal tradicija, ki se ji noben Slovenec, ki živi na tujem, ne more odreči. Tudi letos smo se dobre volje napotili v Velenje, saj nas je vabil bogat program in obljube, da razvedrila in okrepčila ne bo zmanjkalo.

Da obljube Velenjčanov niso bile prazne besede, smo se lahko prepričali že ob samem prihodu: pred hotelom Paka so nam pripravili sprejem z godbo, dekleta in fantje v narodnih nošah so vsakemu posebej zaželeli dobrodošlico, predstavniki občine so goste pozdravili že v avtobusih, vse je bilo v cvetju, dobre volje, skratka — bil je sprejem, kot si ga skoraj nismo predstavljali.

Drugo večje presenečenje so nam po kratkem ogledu mesta pripravili na moderno urejenem kotalkališču, kjer je bilo dva dni pred tem veliko mednarodno tekmovalstvo kotalkarjev. Nam so se predstavili domači kotalkarji, sami mladi tekmovalci, otroci velenjskih rudarjev. Pripravili so nam kratek, pa lep in izbran program.

Za tem smo se prek lepo urejenega parka napotili proti pikniškemu prostoru ob jezeru. Tudi tu je bilo vse lepo urejeno in pripravljeno za sprejem več tisoč gostov. Oder za nastope in govornike je bil še posebej skrbno pripravljen, v ozadju so postavili kar pravi pravcati slovenski kozolec; no, in program bi se ravno moral začeti, ko so padle prve debele kaplje, za tem pa se je ulila prava ploha, ki ni obetala, da bi kmalu prenehala. Preselili smo se v restavracijo, ki pa ni mogla sprejeti vseh gostov; razumljivo je, da smo se jezili vsi, posebej še organizatorji, dobre volje pa nam tudi to ni vzelo. »Slovenski smo veseli narod,« so vzklikali naši Amerikanci in res smo tudi tokrat dokazali, da slabo vreme še ne pomeni slabe volje.

Ne bomo vam opisovali veselih zdravic, ki so jih pili Mary in Marička, John in Janez, Frank in France. To so zdravice in srečanja, brez katerih si piknika že pred-

stavljati ne moremo. In harmonika, ki noče nikoli mirovati, in nemirne noge, ki se hočejo utruditi ob polki in valčku, in domača pesem, ki kar sama privre iz ust. Vse to nas je to praznično popoldne združilo v restavraciji ob jezeru v veselo družino, za katero bi si marsikdo ne mislil, da je sestavljena iz gostov z vsega sveta: iz Amerike, Avstralije, Argentine, Urugvaja, iz različnih evropskih dežel in iz vse Slovenije.

V kratkem programu, ki ga je začel in povezoval Sandi Krošl, gledališki igralec iz Celja, so sodelovali domačini in gostje, zapel je pevski zbor »Kajuh« iz Velenja, rojakom sta izrekla dobrodošlico in iskren pozdrav Zima Vrščajeva, predsednica Slovenske izseljenske matice in dr. Danilo Dougan, predsednik Turistične zveze Slovenije, goste je pozdravila Albina Novakova iz Chicaga, glavna tajnica Slovenske ženske zveze, Joseph Durjava pa je vse navzoče pozdravil v imenu pevskega zbora Slovan iz Clevelanda. Za ples so najprej zaigrali velenjski »Štirje kovači«, neutrudno pa je raztegoval harmoniko tudi Joe Mlakar iz Fontane. Seveda je poleg tudi zapel, pomagali pa smo mu vsi, naj pa tudi posebej omenimo še Tonija Resnerja iz Fontane, ki je k petju spodbudil še marsikoga.

Svojo spretnost pri izvajanju narodnih plesov bi nam radi pokazali tudi člani folklornega ansambla »Tine Rožanc« iz Ljubljane, ki so bili že vsi napravljeni v narodne noše, pa pod streho za ta nastop ni bilo prostora.

Del programa se je odvijal tudi v restavraciji hotela Paka, kamor se je zateklo nekaj gostov. Tu je zapel nekaj pesmi Slovenski oktet iz Pittsburga in pevka Cilka Valenčič. Veselega razpoloženja tudi tukaj ni zmanjkalo.

Popolnoma zastoj je ta dan prišla v Velenje kompletna ekipa ljubljanske televizije, ki je nameravala posneti enourno oddajo. Dež, katerega organizatorji vsaj toliko niso pričakovali, je marsikomu zmešal račune.

Dobre volje pa, kot že rečeno, nikakor ni zmanjkalo. To je razvidno tudi s fotografij, ki jih objavljamo.

J. P.

Med govorniki na improviziranem pikniškem odru sta se srečala predsednica SIM Zima Vrščaj in predsednik pevskega zbora Slovan iz Clevelanda Joseph Durjava (prva zgoraj). Vsi govorniki na pikniku so izražali željo po mednarodnem prijateljstvu in miru na vsem svetu (zgoraj). Kljub slabemu vremenu je bilo dovolj lepih motivov za vsak fotografski ali filmski objektiv (spodaj). Na desni: Štirje motivi s piknika: iskrena dobrodošlica, zamišljenost – bom srečala kakega znanca? –, dedje in vnuki, kljub dežju – vedro razpoloženje. Foto: Leon Dolinšek

Gostje z zanimanjem spremljajo program, ki so ga izvajali Velenjčani. Ze tu so se srečali mnogi znanci, povratniki in obiskovalci, mladi in stari (zgoraj). Foto: Stane Lenardič. Velenjčani so ob pikniku in ob prazniku rudarjev izdali tudi posebno številko svojega lista »Saleški rudar«, ki so jo razdelili tudi med goste. Rojak na spodnji sliki se je v branje tako zatopil, da ga niti harmonika in plesalci niso motili. Ni turista brez fotografske

kamere — le-te so imele v Velenju dosti dela. Lepi so spomini ob gledanju posnetkov narodnih noš in domačih krajev (prva zgoraj). Naš fotoreporter je ujel v svoj objektiv tudi povratnika Toneta Epiha z ženo (druga desno). Prodajalci velenjskih spominčkov so imeli dosti dela (desno). Miniaturna kranjska »marela« kot znak pripadnosti in tudi znak dobre volje (desno spodaž). Vse fotografije: Leon Dolinšek

TURNEJA SLOVENSKEGA OKTETA IZ PITTSBURGHA

Na vabilo Slovenske izseljenske matice je letos prvič gostoval v Sloveniji Slovenski oktet iz Pittsburga. Oktet je bil ustanovljen leta 1964, vzornike pa je imel v našem ansamblu Slovenski oktet, ki je v Pittsburgu gostoval leto dni pred ustanovitvijo. V Sloveniji so pittsburški slovenski pevci nastopili v Kamniku, Črnomlju, Kočevju, na Jesenicah, v Rogaški Slatini, v Ravnah na Koroškem in v Velenju. Vse-povsod, kamor so prišli so bili nadvse prisrčno sprejeti, ogledali so si zanimivosti v teh krajih, povsod so prejeli skromna spominska darila, njihovi koncerti pa so prav v vseh krajih izredno uspeli. Pevci Frank Bahor, ki je hkrati tudi umetniški vodja zbor, Joseph Cvetaš, Joseph Lubich, John Umek, Henry Kosoglow, Frank Stefančič, John Jergel in Louis Skerlong, njihov organizacijski vodja je bil John Fabec, so povsod osvojili občinstvo posebno z občuteno zapetimi slovenskimi narodnimi pesmimi. Pravo občudovanje je na vseh nastopih žel tudi harmonikar Jacob Derlink, ki je igral lastno skladbo Štirje keglji, variacije na narodno pesem Na planinah in druge. Posebno veliko odobra-

vanje so pevci poželi s pesmico Katrea skladatelja Kernjaka.

Slavnostni sprejem, slovenski šopki in slovenske narodne noše, to so bile značilnosti s prihodov v vse kraje, kjer so gostovali. Skoraj v vseh mestih so goste pozdravili in sprejeli tudi predsedniki občin, ki so jim zaželeli dobrodošlico. Naj posebej naštejemo še nekaj turističnih in kulturnih zanimivosti, ki so si jih pevci v Sloveniji ogledali: obiskali so Veliko planino, od tod so šli na drugi konec Slovenije — v Belo krajino, kjer so si med drugim ogledali Župančičevo rojstno hišo v Vinici, v Kočevju so si ogledali nastop folklorne skupine iz Predgrada ob Kolpi, z Jesenic so se z žičnico povzpeli na Črni vrh, si na poti proti Ljubljani ogledali Bled in Prešernovo rojstno hišo, kasneje so si ogledali zdravilišče Rogaško Slatino, kjer so nastopili pred samimi tujimi gosti, ki so bili nad njihovim petjem prav tako navdušen, v Slovenjem Gradcu so si ogledali razstavo »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«, ustavili so se v zdravilišču Dobrna, na koncu pa so si ogledali še novo mesto Velenje.

Že dan po pikniku, 5. julija, so pevci in izletniki, ki so potovali z njimi, odpotovali v ZDA. Na letališču smo se pogovorili še z nekaterimi, jih povprašali za vtise, jim pred slovesom stisnili roko. John Fabec nam je ob tej priliki dejal: »Sprejeti smo bili povsod zelo lepo. Fantje so veseli, da so sploh lahko prišli na gostovanje v Slovenijo. Presenečeni so bili nad prijaznostjo ljudi v vseh krajih, kjer so peli. Zahvaljujemo se vsem za prijaznost in dobro voljo, ki so nam jo izkazovali. Še enkrat — hvala vsem in na svidenje.« Frank Bahor je bil kratak: »Povsod je bilo lepo. Te turneje ne bomo nikoli pozabili.« Harmonikar Jake Derlink se je morda najtežje poslavljajal: »Prehitro je vse minilo. Boljše bi ne moglo biti. Posebno lepo je bilo srečanje s sorodniki, vsi so jokali, ko smo se poslavljali«. Tudi Jake ni mogel popolnoma skriti solza, ko je prispelo letalo, ki jih je popeljalo nazaj v Ameriko.

Slovenci pevci iz Pittsburga so nam s svojimi uspelimi nastopi ponovno zagotovili, da slovenska pesem onkraj oceana še ne bo umrla, čemur je dokaz tudi letošnje gostovanje v stari domovini.

Pevci Slovenskega okteta iz Pittsburga in nekateri izletniki na ljubljanskem gradu. Od leve proti desni: Stane Češarek z matice, predsednica SIM Zima Vrščaj, Frank Bahor, umetniški vodja okteta in drugi gostje in pevci, med njimi Mary Skerlong iz Pittsburga (slika levo). Foto: S. Lenardič. John Fabec, organizacijski vodja okteta daje takoj po prihodu izjavo uredniku izseljenske oddaje radia Ljubljana Ernestu Petrinu (zgoraj). Jake Derlink ob prihodu na letališče Ljubljana (zgoraj desno). Pevci so položili venec ob spomeniku žrtvam fašizma na ljubljanskih Zalah (spodaj)

Ob prvem srečanju dolenskih izseljencev

TAM, KJER SMO DOMA

V prijetno Kostanjevico na Krki so se v nedeljo, 25. junija, zgrinjale velike skupine ljudi. Množica, ki je štela 2500 ljudi, je vzvalovala v samostanskem dvorišču, ko se je popoldne začel program. Srečanje dolenskih izseljencev je bilo letos prvič, pripravila pa ga je podružnica Matice v občini Krško. Kajpak nas je zanimalo, koliko naših rojakov z onstran velike luže je prispelo. »Amerikanci« niso bili močno zastopani. Govorili smo s Pugljevima, ki sta bila, kot sta dejala, presenečena nad dobro organizacijo ter zares lepim programom. Že v soboto zvečer je bilo v samostanskem dvorišču živahno. Na prostem so gledališniki iz Celja uprizorili Kreftove Celjske grofe. V nedeljo dopoldne pa so si številni obiskovalci, v večji meri so bili to tržaški Slovenci ter prebivalci Novega mesta, Krškega, Kostanjevice in okoliških vasi, ogledali Gorjupovo galerijo v šoli ter razstavo del Berga ter Jaindla v Lamutovem razstavišču. Kostanjevica sama pa je bila praznična, odeta v zastave in dobro voljo. V samostanskem dvorišču, kjer je bilo srečanje, so gostinska podjetja poskrbela za prigrizek, Dolenjska turistična zveza pa

za lepe nove razglednice, ki jih je bilo moč kupiti pod arkadami, ter za številne spominke: lončarijo ter narodne noše, škofje-loške kruhke itd. Prav gotovo zlepa nismo videli v Kostanjevici toliko zamejskih Slovencev skupaj. Popoldanske prireditve je začela godba na pihala iz Trbovelj s kvalitetnim koncertom. Po poslušanju zavzetih Trboveljčanov, ki so igrali v največji vročini, so nastopili slovenski pevci s Tržaškega: domače in umetne pesmi so peli pevski zbor Valentin Vodnik iz Doline, pevsko društvo France Prešeren iz Bodjunca ter pevsko društvo Slovenec iz Boršta. Lado Smrekar, kostanjeviški kulturnik, je zbranim sporočil, da je pevski zbor France Prešeren iz Bodjunca na poti v Kostanjevico zapel v Ljubljani pred Prešernovim spomenikom. Zvoki naše pesmi, ki jo Slovenci onstran meje gojijo z veliko ljubeznijo, saj jim pomeni znak pripadnosti, je vžgala srca poslušalcev. Ko so zapeli pesem o štirinajsti diviziji, so jo poslušalci prekinjali z dolgimi aplavzi in vzkliki. I. srečanje dolenskih izseljencev je zaključila skupina plesalcev iz Preloke v Beli krajini. Navdušenja ni bilo konec.

Sledilo je ljudsko rajanje, ki se je zavleklo pozno v noč.

Ljudje so sedeli za lesenimi mizami z majolkami v rokah. Ščepec rodne grude je tale Kostanjevica na Krki. Izseljence in zamejske Slovence je sprejela z odprtimi rokami. Morda je slovenska pesem, ki smo jo te nedelje slišali v Kostanjevici, tu in tam drugačna kot tista, ki jo pojo v Mariboru, Ljubljani ali kjerkoli drugje po Sloveniji.

Pa so romale majolke iz rok v roke. Polne rdečega, bistrega soka vinskih gor. Pa so zapele skupinice ljudi, ki sicer niso peli v pevskih zborih, da bi se zlili v pesem, ki je plala iz src udeležencev prvega srečanja dolenskih izseljencev. Srečanje bo gotovo postalo tradicionalno. Kostanjevičani se lahko pohvalijo z velikim smislom za organizacijo. Priprave za srečanje datirajo več mesecev nazaj in zanj so v mestu uporabili vse svoje moči. Pristrčne dobrodošlice, ki jih je izrekel Stane Nuncič, predsednik krške občine, pa Lado Smrekar, ravnatelj kostanjeviške osemletke, so bile samo potrdilo tega, kar smo čutili.

Peter Breščak

Arkadno dvorišče kostanjeviškega samostana med nastopom slovenskega pevskega zbora iz Italije. Program so gostje z zanimanjem spremljali. Foto: Mirko Vesel

OBČINSKE KONFERENCE SZDL BREŽICE, CRNOMELJ, KRŠKO, NOVO MESTO, SEVNICA, TREBNJE IN DOLENSKI KULTURNI FESTIVAL, KOSTANJEVICA NA KRKI

vabijo na

Prvo srečanje dolenskih izseljencev

ki bo 25. junija 1967 ob 14. uri v gradu v Kostanjevici na Krki

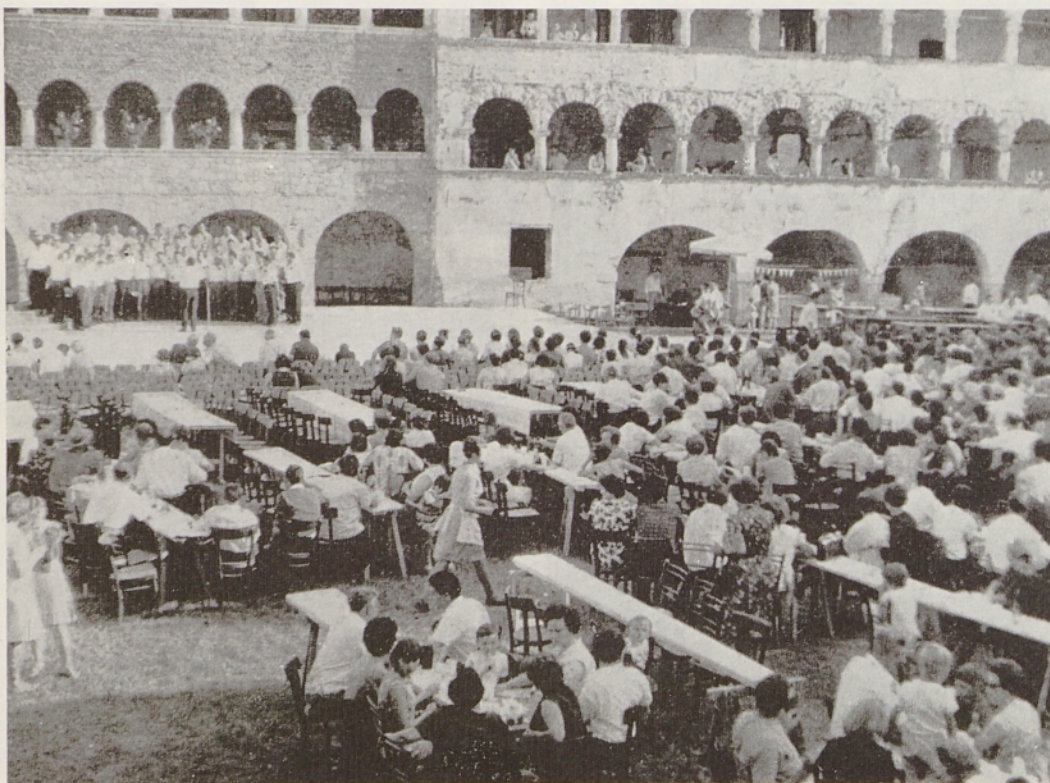
Kulturni program bodo izvajali slovenski pevski zbor iz Trsta, godba na pihala iz Trbovelj in ansambel slovenske narodne glasbe in nastop belokranjske folklore.

Po kulturnem sporedu bo ob veselih melodijah, domačem cviku in prigrizku zabava s plesom.

Na predvečer srečanja, v soboto, 24. junija ob 20. uri bo v gradu gostovalo Slovensko ljudsko gledališče iz Celja s premiero Kreftove drame »Celjski grofe«.

Vabimo vse rojake — izseljence, njihove svojce in vse ostale občane.

Nekatere prireditve za izseljence v drugih republikah

Matica hrvaških izseljencev je v okviru letošnjega izseljenskega tedna organizirala v nedeljo 2. julija izlet na Plitvička jezera in Petrovo goro. Naslednji dan, 3. julija, je bil zvečer za izseljence prirejen svečan sprejem v domu matice v Zagrebu. Sprejel jih je predsednik matice, pri programu pa je sodelovala »Grupa Dalmatincev«. V torek 4. julija so hrvaški izseljenci, ki so letos na obisku v Jugoslaviji, obiskali Samobor, kjer je bilo popoldne na prostorih Šmidhenovega kopališča srečanje tamburaških in pevskih zborov. Program so izvedli ansambel: »The Junior Pittsburgh Tamburitzans« iz Pittsburgha, ki je letos na povabilo Matice hrvaških izseljencev obiskal Jugoslavijo, kjer bo na šesttedenski turneji. Nastopili so še — ansambel Gradiščanskih Hrvatov, ansambel Hrvatov iz Narde (Madžarska), otroški tamburaški zbor iz Serrainga v Belgiji, v katerem nastopajo otroci naših izseljencev, ansambla Tamburica in Koleda iz Zagreba ter tamburaški orkester gimnazije iz Samobora. Dne 5. julija zvečer so bili izseljenci povabljeni v dom matice na ogled domačih dokumentarnih filmov.

Blizu 150 izseljencev iz Skopja in okoliških krajev, povratnikov in njihovih sorodnikov je na povabilo odbora izseljenske matice iz Resena priredilo 4. julija izlet k prelepemu Prespanskemu jezeru. Med udeleženci so bili izseljenci iz Amerike, Kanade, Južne Amerike in Avstralije. Popoldne so obiskali otok Golo mesto, nato pa so imeli v znanem letovišču Oteševo kosilo, kateremu je sledila prijetna družabna zabava.

Občinski odbor izseljenske matice v Valjevu, je imel v okviru letošnjega izseljenskega tedna od 1. do 10. julija več prireditev. Prirejani so bili izleti v lepe okoliške kraje, izseljenci so bili povabljeni na sprejeme k predsedniku skupščine in v organizacijo zveze borcev NOB. Skupno so se tudi udeležili proslave 4. in 7. julija.

Občinski odbor matice izseljencev iz Apatina je organiziral največjo prireditev za izseljence iz severne Bačke v Subotici dne 6. julija.

Med največje jugoslovanske izseljenske prireditve pa lahko štejemo proslavo izseljenskega tedna, ki je bila 3. in 4. julija

na Sutjeski. Te dni so se tod zbrali številni izseljenci iz vse Jugoslavije, ki so bili na obisku v domovini, številni povratniki, sorodniki in ostali gostje. Prireditve je pripravila izseljenska matica Bosne in Hercegovine. 4. julija, ki se pri nas praznuje kot praznik borcev, je bila na Tjentištu tudi centralna jugoslovanska proslava tega praznika. Obiskal jo je tudi predsednik Tito. Na Tjentištu pa je bil tudi cilj velikega avto-moto rallyja Sutjeska 67.

Pri predsedniku Titu

Predsednik republike Josip Broz-Tito je nedavno sprejel jugoslovanskega izseljenca Ivana Stipčiča, predsednika Jugoslovanskega doma iz Punta Arenasa v Čilu in se delj časa razgovarjal z njim.

Vrnil se je za stalno

Iz Aleksandrije v Egiptu se je pred kratkim za stalno vrnil v domovino ing. Alojz Faganel, priznani gradbeni inženir iz Aleksandrije. Tam je trasiral velika, prostrana zemljišča, jih parceliral in izdelal zanje načrte. Na teh zemljiščih se danes dvigajo velika predmestja Aleksandrije in Kaira.

Rojen v Vrtojbi, se je pred 45 leti izselil v Afriko. Bil je podpredsednik Jugoslovanskega doma v Kairu in prizadevno delal na športnem in zabavnem torišču.

Knjižna akcija za klube in društva

Izseljenski klubi in društva pogosto pišejo matici, da si žele slovenskih knjig. V zvezi s tem je Slovenska izseljenska matica poslala knjižnim založbam v Sloveniji posebno pismo s prošnjo, da bi iz svojih rednih izdaj prispevala nekaj knjig za naša društva in klube v tujini. Akcija je naletela na lep odmev. Knjige so prispevale založba Borec, založba Lipa iz Kopra, Slovenska matica, Cankarjeva založba in Prešernova družba. Slednja je poklonila slala blizu 550 knjig našim izseljenskim društvom in klubom. Med temi so prejeli knjige jugoslovanski klubi v Zürichu, Ženevi in Parizu, knjižnica za naše delavce pri generalnem konzulatu v Gradcu, društvo sv. Barbare v Eisdeni v Belgiji, jugoslovanska kluba v Geellongu in Melbourne in klub Jadran v Avstraliji, Jedinstvo v Torontu v Kanadi in Prekmursko društvo v Montevideu v Urugvaju.

Umril je Stjepan Lojen

V ponedeljek 12. junija je v Zagrebu umrl v 73. letu starosti dolgoletni podpredsednik Matice hrvatskih izseljencev, **Stjepan Lojen**. Pokojni je vse svoje življenje posvetil naprednemu delavskemu gibanju. Sedemnajstleten je odšel iz rodne vasi v Ameriko. Devet let je delal v železarnah in drugih tovarnah v Jounstonu, Bufalu, Detroitu, Clevelandu, Kentonu in New Yorku. Tu se je takoj vključil v napredne delavske organizacije in je v njih kmalu zavzel vodilno mesto. Zlasti si je prizadeval za napredno usmeritev izseljenskega delavskega tiska. Bil je sodelavec in nekaj časa tudi urednik izseljenskih listov »Radnik«, »Radnički glasnik« in »Narodni glasnik«.

S svojim delovanjem med izseljenci je Stjepan Lojen veliko prispeval k zmagi naprednih sil v Hrvatski bratski zajednici, največji organizaciji hrvatskih izseljencev v Ameriki, katere aktiven član je bil od l. 1913. Med drugo svetovno vojno si je vneto prizadeval pri odkrivanju resnice o narodnoosvobodilni borbi v Jugoslaviji ter bil nato med ameriškimi rojaki eden izmed organizatorjev pri zbiranju prispevkov za pomoč NOB in za obnovo stare domovine.

Leta 1947 se je vrnil v svojo rodno deželo, kjer je deloval na raznih odgovornih mestih. S posebnim veseljem pa je sodeloval kot podpredsednik pri Matici hrvatskih izseljencev.

Na poslednji poti na zagrebški Mirogoj ga je spremlilo več sto ljudi, med njimi predstavniki vseh družbeno političnih organizacij hrvatske republike ter številni izseljenci povratniki. Ob grobu se je poslovilo od njega več govornikov. V imenu Matice hrvatskih izseljencev mu je spregovoril s slovo predsednik matice Vječislav Holjevac.

10th Anniversary of the Slovene Gymnasium in Celovec

In the Chamber of Labour in Celovec a solemn inauguration took place at the 10th anniversary of the existence of the gymnasium in Celovec at the end of May. Over one thousand guests — parents, students, representatives of Slovene political, cultural, economical organizations and other honorary members participated the ceremonial inauguration. The Director of the Gymnasium, Court-Councillor Dr. Jože Tišlar, in his inaugural speech pointed out, that this institution is able to live and will live, although at the time of its foundation not a few refused to countenance its existence. At the same time the institution has proved, that it is capable of realising the intellectual potential of the gifted among the Slovene people living in Austria. There is no need to fail to acknowledge their mother tongue and the traditions of their nation. At the inauguration the students performed a very nice musical, singing and gymnastic programme and recited poetry.

At Last a Proper Highway

Projects for building fast roads in Austria and Italy have been of great interest also to our country. Recently there were many discussions also in Slovenia about the building of a highway, that would join Ljubljana and Gorica. The final decision was accepted: a four lane highway will be constructed from Ljubljana to Razdrto and from here on the road will branch off towards Trieste and Nova Gorica. The initial work is already in full swing but later on we shall try to raise an international loan.

This will be the first highway of its kind in Yugoslavia. The part of the road from Ljubljana passing Postojna to Razdrto will have two lanes on each side and two lanes of 2,5 m each by the side for stopping. Altogether the road will thus be wide 26,4 meters and between the two lanes there is going to be a green line. The biggest gradient will be about 4 percent, and the bends will have a radius of at least 700 meters. In an hour about 2000 vehicles will be able to run, both sides of the road included while the present capa-

city of our roads is scarcely 900 vehicles per hour.

In the building of this road the Italians are also more and more interested, for a great part of their economical development depends on the countries of Eastern Europa the way to which passes through Slovenia. Most interested in the building of the road are both the towns of Gorica, the New Gorica in Yugoslavia and the old one in Italy.

According to the previous approximate calculations the building of the road will cost about 12 million new dinars for one kilometer. Considering that the preliminary works are taking a normal course, we expect, that by 1970 we shall be already able to use the first part of the highway in Yugoslavia, which is going to be a part of the big international highway between West and East.

Competition of Young Mathematicians

Since several organizations have been organizing various competitions in mathematical knowledge our Slovene students have attained great success for many years. The best young mathematicians of all Yugoslavia assembled in Beograd for the federal competition in the middle of May. The first prize in the most difficult group — a group of four gymnasium classes, was won by a student of the II. Gymnasium from Ljubljana, Tomo Pisanski. Other Slovenian competitors also gave very competent answers among the 68 participants. The best competitors were placed as the Yugoslav representatives in the international mathematical olympiad. The winner, Tomo Pisanski has taken part in many similar competitions before and has always gained considerable successes, however his success this year was indisputably his greatest. »I find sympathy with mathematics«, says the young Tomo, »as I find it in logic and philosophy. I don't know whether it is true, but it seems to me that the mathematics is a sort of basis from which man can observe and examine the world.« As his prize in Beograd he got a golden wrist-watch and from the newspaper »Mladost« he got a prize of 50.000 Dinars.

Exit Visas

As already reported, Yugoslavia has adopted a number of measures to make travels easier in this International Tourist Year. These include the abolition of entry visas for tourists from all countries in the world. Recently a further regulation was adopted which Yugoslavia has concluded an agreement on the abolition of visas. To date, agreement of this kind have been signed with 35 countries.

Cannes Award to Yugoslav Films

Yugoslav cinematography achieved its biggest success so far at this year's Cannes International Film Festival. »I have met Even Happy Gypsies«, directed by Aleksandar Petrović, won the jury's special award — the equivalent of second prize — with the British film »Accident«, and also carried off the critics' award.

In the competition for short films, the cartoon »1 + 1 = 3«, produced by Viba Film, Ljubljana, gained the jury's special prize.

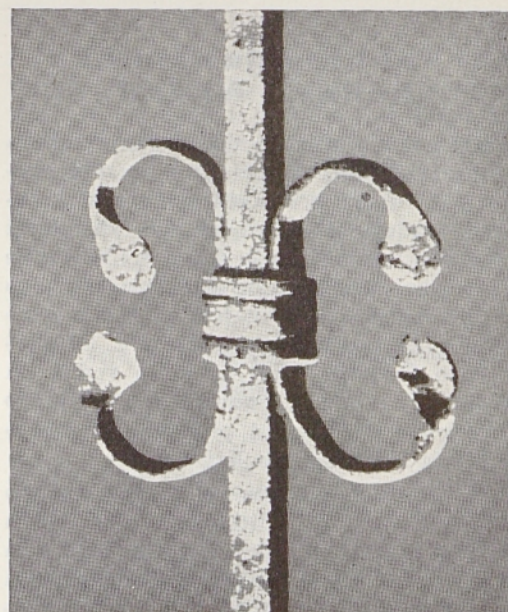
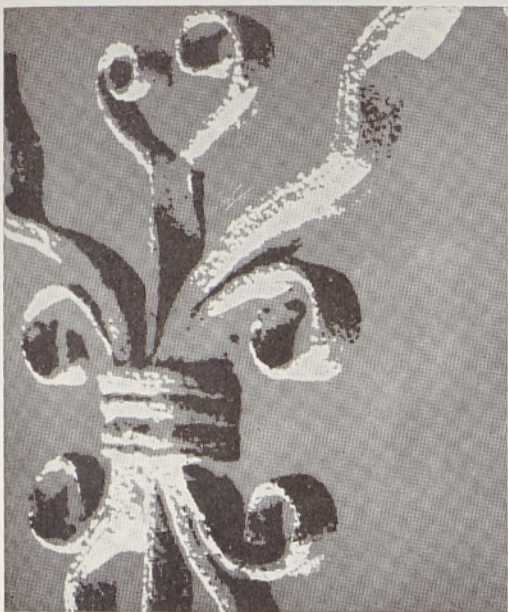
170.000 Foreign Tourists Fly to Yugoslavia by 150 Charter Planes this Summer

It is expected that foreign air companies will fly some 170.000 tourists to Yugoslavia during this year's summer season. Most of these visitors will spend their vacation along the Adriatic coast. So far thirty charter companies in Britain, West Germany, Denmark, Norway, Sweden, Switzerland, Belgium, United States and some other countries have announced more than 1,500 flights. As known at present, air companies in Czechoslovakia, Poland and East Germany will make more than three hundred flights in regular seasonal services.

Many foreign tourists will be flown to the coast by Yugoslav air companies — Yugoslav Air Transport (JAT) in Beograd and Adria-Aviopromet in Ljubljana, and the number of foreign nationals who will visit Yugoslavia this summer will be much larger than in recent years.

UMETNO KOVANE OKENSKE MREŽE

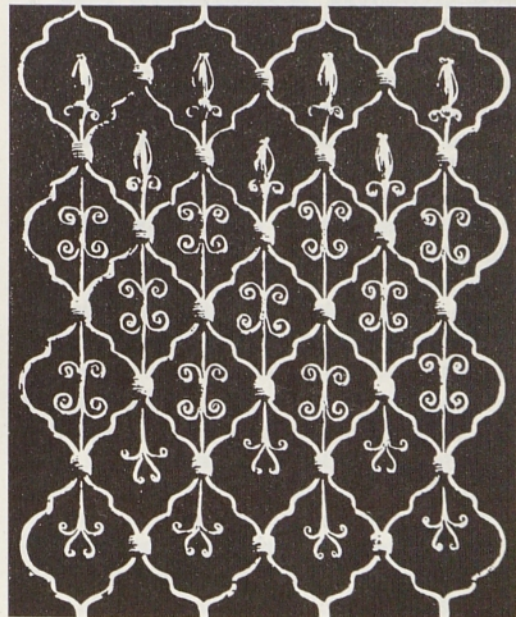
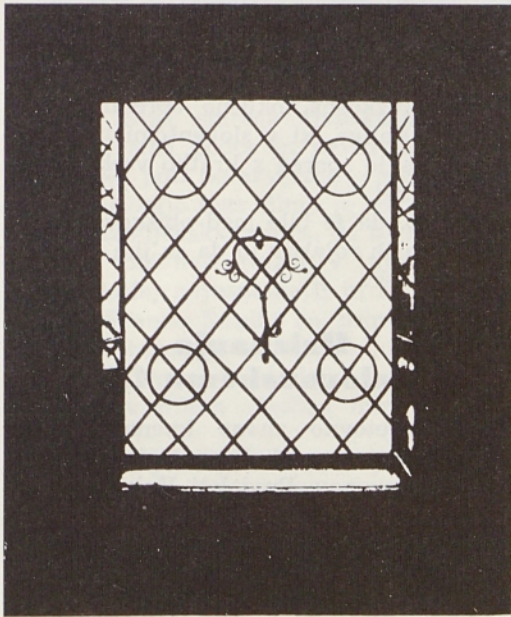
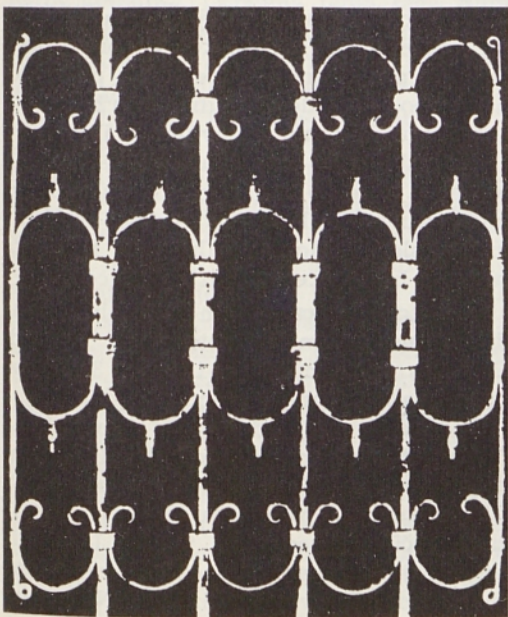
ču. Mojster kovač je udaril po češnjevo rdečem železu, da je spreminjalo oblike, kakor da ni trdo železo, ampak mehko testo. Kmet je bil zdaj že bolj zadovoljen, zmerom bolj zadovoljen, kakor je naraščala večšina kovačev in se je nabiralo njihovo izkustvo iz roda v rod. Tudi kmet ni več bival v bajti, če mu je uspelo, da se je izkopal iz siromaštva. Tam mreže na oknih ni bilo treba. Tam ni bilo kaj vzeti, uboštvo pa tudi ni sililo ven. Drugače bogatejši sosed, ki je imel kaj varovati. Zato je dal vzdati okenske mreže. In hotel je imeti še lepše kakor tisti in tisti iz tiste vasi. Kovači so kovali in glas o njihovem delu je šel dlje kot razbijanje po nakovalih.

Vsa Slovenija tistega časa je bila bogata umetno kovanih okenskih mrež (posebno pa njen severni, alpski del). Bile so zme-

rom manj rešetke, zmerom bolj zavese ali čipke. Pri tem pa nič manj trdne v svoji nameri, da nepoklicanim zaustavijo pot. Po njih se je otrok prvič povzpел in je skozi pogledal v svet. Ob mreži je — eden na tej, drugi na oni strani — vzdihoval zaljubljeni par. Potem je za rešetkami ugasnil zadnji dan. Tudi na to je bil pripravljen mojster kovač. Lesenim in kamenitim križem so se pridružili novi in železni, kovani.

Tekst: Sandi Sitar
Slike: Milan Kumar

Kdor vstopa skozi okno, nima dobrih namenov. Tako si je mislil slovenski kmet že takrat, ko je še živel v brunastem domu. Čez line si je pribil železne križe. Tako je bil bolj brez skrbi, vendar ne bolj zadovoljen. Od nekdanj je živel skupaj z zmerom mlado željo, da bi si olepšal svet okoli sebe, svoj dom. Pohištvo je poslikal z rožami. V platno je vtikal ornament. Zdaj je zamišljen gledal skozi okna in gole rešetke mu niso bile prav nič všeč. Vse to je povedal mojstru kova-

Vabi vas ljubljanski kulturni festival

Križanke, najlepši del srednjeveškega jedra Ljubljane, so že same po sebi zgodovinski in arhitektonski spomenik, kateremu zadnji sijaj je dal naš znameniti arhitekt Josip Plečnik. Letos so Križanke še posebej ozaljšane in okrašene, saj bodo v njih zavetju že petnajstič potekale jubilejne poletne kulturne prireditve. Obiskovalcem Križank bodo na voljo vodiči, ki bodo razkazali vse znamenitosti, vključno s cerkvijo in drugimi prostori, ter razložili opis in zgodovino Križank.

V večernih urah pa se bo tod zvrstilo 43 festivalnih prireditev ter 39 filmskih predstav. Prireditelji so se odločili, da bodo letos nastopali predvsem domači umetniki, le 30 odstotkov bo tujih izvajalcev.

Najprivlačnejše točke letošnjega festivalnega sporeda so operne predstave, ki so jih uprizorile operne hiše iz Ljubljane, Zagreba in Reke.

Čast otvoritvene slovesnosti 26. junija je pripadla Zagrebški operi, ki je za svoje gostovanje pripravila Saint-Saënsovo opero »Samson in Dalila« s slavnima pevcema Ružo Pospiš in Pierom Filippijem v naslovnih vlogah. Tudi gostje iz Reke, ki so uprizorili Bizetovo »Carmen«, so pripeljali s seboj slovite goste — soliste Metropolitanske opere.

Ljubljanska opera je prikazala Borodinovo opero »Knez Igor«, eno svojih najuspešnejših predstav in pa »Gorenjskega slavčka«, našo prvo in najbolj slovensko opero. Ta uprizoritev bo prava paša za oči. Mariborski slikar Maks Kaučič je pripravil izvirno sceno — nekakšen slovenski muzej v miniaturi z gorenjsko skrinjo, kolesljem, kozolci in hiše z ganki. Da sta tudi petje in igra odlična, nam jamčijo imena ljubljanskih opernih umetnikov, ki na domačih in vedno pogosteje tudi na tujih odrih dosegajo priznanje.

Operni in glasbeni spored dopolnjuje letos pet filmanih oper v izvedbi slovitega moskovskega »Bolšoj teatra«.

Od glasbenih prireditev v domači izvedbi naj omenimo koncert Slovenskega oktetna in tri koncerte orkestra Slovenske filharmonije, ki so mu dirigirali slavni tuji dirigenti, kot solist pa je nastopila naša

odlična pianistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova.

Poseben mik za gledalce so nastopi folklornih skupin iz Osijeka in Banjaluke, ter svetovno znana ansambla »Tanec« iz Skopja in »Lado« iz Zagreba.

Gledališče iz Celja je za ljubljanski festival pripravilo Kreftovo dramo »Celjski grofje«, s katero je poželo že mnogo priznanj na lanskoletnih predstavah na celjskem gradu, in pa satirični kabaret Žarka Petana. Tudi Mestno gledališče ljubljansko je poskrbelo za smeh in sočen humor z uprizoritvijo Mikelnovega satiričnega kabareta »2 × 2 = 5«.

Iz ZDA so se na letnem gledališču Križank zvrstili kar trije ansamblji: plesni »ALVIN AILEY«, šolski orkester in folklorni »Tamburica«, ki je prišel letos že drugič k nam na povabilo Hrvaške izseljenske matice.

Od ostalih tujih gostov naj naštejemo le nekaj najznamenitejših: pevski zbor Madrigalistov iz Celovca, folklorni ansamblji iz Češkoslovaške, Madžarske, Španije in sloviti »Moisejev« iz Sovjetske zveze, ter pevski zbor Harfa iz Varšave in pa operno gledališče iz Budimpešte, ki je uprizorilo dve Kalmanovi opereti: »Čardaško kneginjo« in »Grofico Marico«.

Da bi na letošnje kulturne prireditve privabili čim več gledalcev ne le iz Ljubljane in vse Slovenije marveč tudi iz tujine, so prireditelji festivala izdali na tisoče izvodov letošnjega sporeda v slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku, ki jih tujim turistom dele že na meji. Izšla je tudi razkošna, okusno opremljena festivalna knjiga, ki v slovenščini in angleščini opisuje spored s kratko vsebino gledaliških del.

Upamo, da je bilo med obiskovalci tudi veliko naših rojakov in da so jim bile prireditve všeč.

J. M.

Priznanja jugoslovanskemu filmu

Med svetovno znana imena filmskih ustvarjalcev se vse bolj uvrščajo tudi imena Jugoslovancev. Pred leti Vukotič s svojim Oscarjem za risani film, v zadnjem času pa filmski režiser Aleksander Petrović, ki je bil za svoj film »Tri« že lani nagrajen na filmskem festivalu v Karlovih

Varih. Nato se je z istim filmom uvrstil med pet letošnjih kandidatov za Oscarja.

Na letošnjem filmskem festivalu v Cannesu pa je za svoj film »Zbiralci perja« ali, kot so ga preimenovali v Cannesu — »Srečal sem tudi srečne Cigane« —, dobil kar dve nagradi: posebno veliko nagrado uradne žirije in nagrado mednarodne žirije kritike, s čimer je v bistvu promoviran za zmagovalca canskega festivala. Redkokdaj je namreč v Cannesu prejel kak film dve tako pomembni nagradi.

»Zbiralci perja« je film o vojvodinskih Ciganih, posnet v barvah, ki po izjavi avtorja pomenijo bistveni del filma. Brez njih tudi vsebine ne bi bilo mogoče razumeti. Če kjerkoli v Vojvodini zagledate cigansko naselje, vam najprej padejo v oči najbolj čudne barvne kombinacije na njihovih bajticah. Ob vsej bedi so kakor hiše iz pravljice. Cigani namreč ljubijo žive barve: rdečo, modro, zeleno; s temi pobarvajo zunanost svojih bajtic, v te barve se tudi oblačijo.

Kritik francoske revije »Nouvelles Littéraires« je zapisal: »Zanosna lepota, kakršne doslej nismo poznali, podobna Rimbaudovi poeziji...«

Kako lepo je prebrati takšno pohvalo o delu, ki je ustvarjeno v naši deželi!

»Zbiralci perja« je film, ki obenem z živobarvno platjo ciganskega življa resno govori tudi o problemu eksistence ciganskega naroda. Film je že doslej dosegel lep finančni uspeh, saj je bil že prodan na angleško in francosko govorno področje, s podjetjem Fox pa se že pogajajo, da ga bodo kupile tudi druge države.

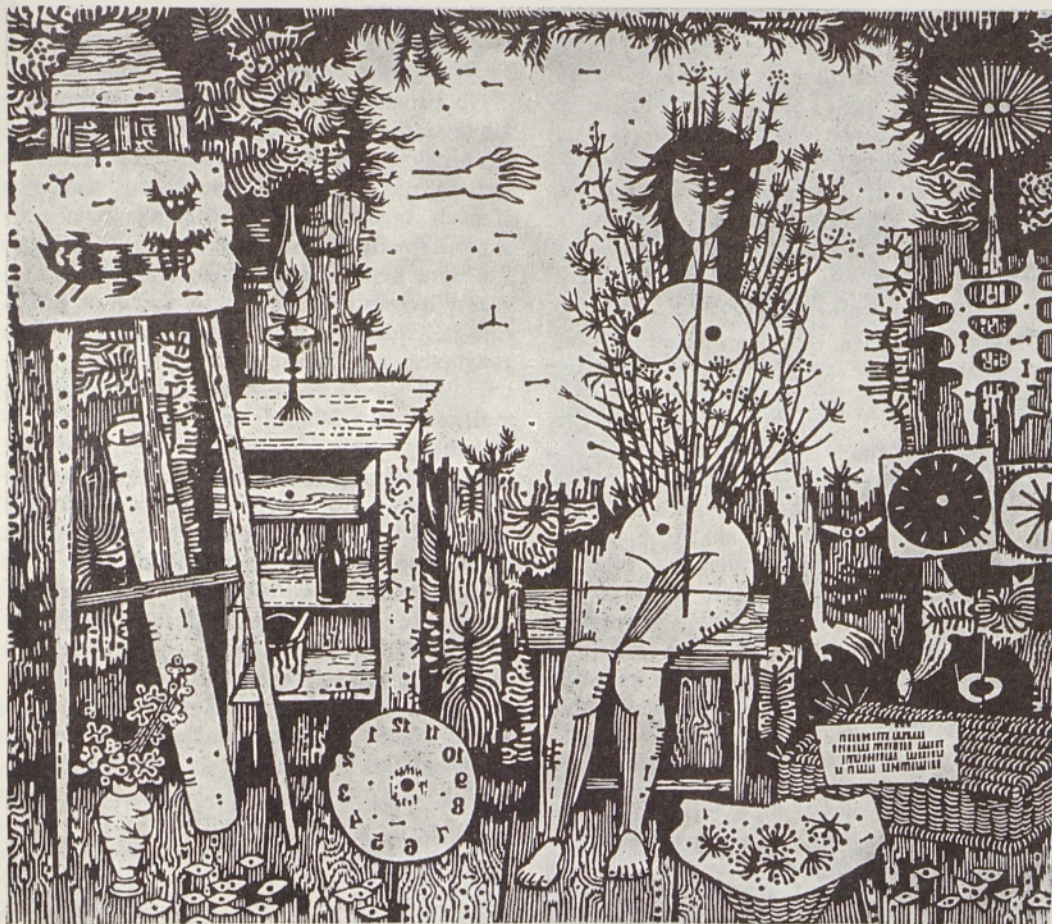
Bekimu Fehmiu, glavnemu igralcu v »Zbiralcih perja« pa je uspeh tega filma prinesel večletno pogodbo s filmsko družbo iz Rima, po kateri bo vsako leto odigral naslovno vlogo v filmu, za katerega bo sam izbral scenarij in soigralce!

Na letošnjem canskem festivalu pa tudi slovenski film ni ostal brez nagrad. Dobil jo je risani film »1 + 1 = 3«, ki so ga izdelali v ljubljanskem Viba filmu.

Tudi sicer se je dejavnost slovenskega filma letos močno razmahnila. Pred nedavnim smo gledali celovečerni umetniški film mladega slovenskega režiserja Matjaža Klopčiča »Zgodba, ki je ni«. Isti režiser, ki je obenem tudi avtor scenarijev, snema zdaj že svoj drugi film »Na papir-

Pred nedavnim je v Mali galeriji razstavljal svoja zadnja dela slikar France Mihelič, nekatera izmed svojih del pa razstavlja tudi na mednarodnem grafičnem bienalu v Moderni galeriji v Ljubljani. Spodnja reprodukcija: Dafne I., 1967

natih avionih«. Osnovna téma tega filma je navadna ljubezenska zgodba, prikazana na nenavaden način. Film bo — upajo vsaj — pripravljen in končan že do letošnjega filmskega festivala v Pulju.

Jože Pogačnik je po zgodbi »Grajski biki«, ki jo je spisal mladi pisec Peter Kavalarič, posnel film z istim naslovom. Zgodba knjige oziroma filma obravnava osamljenost mladine, ki jo je nemilo okolje neurejenih življenjskih razmer potisnilo na stranski tir mladostnega prestopništva, katerega nezaželenega in osovražnega postaja je — prevzgojni zavod. Film pri kritikih res ni dosegel preveč prijaznega sprejema, zato pa so gledalci vrsto večerov polnili kino dvorane — dokaz, da je film gledalcem všeč in da ima brez dvoma svoje umetniške in človeške vrednosti. Posebno umetniško ceno dajejo temu filmu odlični posnetki kamere, ki jo je vodil Janez Kališnik.

Obenem z igranim filmom Jožeta Pogačnika je bil slovenskim gledalcem prvič predstavljen tudi kratki barvni film Metoda Badjure »Koledniki«. Veselja poln filmski zapis starega ljudskega običaja spremlja štiri godce in pevce na njihovi koledniški poti po zasneženi gorenjski pokrajini. Kopijo tega filma je odkupila Slovenska izseljenska matica, da bo z njo razveselila tudi naše rojake v tujini.

Naš doslej najuspešnejši in najplodnejši režiser France Štiglic pa pripravlja film »Nevidni bataljon« po scenariju Ivana Ribiča, s katerim sta doslej že uspešno sodelovala v filmih »Dolina miru« in »Ne joči, Peter!«

Tudi Boštjan Hladnik, ki ga poznamo kot režiserja dveh nagrajenih filmov »Ples v dežju« in »Peščeni grad«, in je zadnji dve leti režiral v Nemčiji, je napisal scenarij, po katerem bo zrežiral slovenski zabavni film »Sončni krik«.

Po uspehih, ki sta jih doma in v tujini dosegla oba filma o veselem in neustrašnem pobiču Kekcu, se Viba film dogovarja z režiserjem Jožetom Galetom o nadaljevanju serije Kekčevih veselih dogodivščin. Posneti želijo še tri barvne filme. Kdaj bodo te želje realizirane na filmskem traku, pa je zaenkrat še vprašanje časa in kajpak — tudi denarja.

10 let slovenske gimnazije v Celovcu

V Delavski zbornici v Celovcu je bila konec maja svečana akademija ob deseti obletnici obstoja celovške slovenske gimnazije. Na akademiji je bilo več kot tisoč gostov — staršev, dijakov, predstavnikov slovenskih političnih, kulturnih in gospodarskih organizacij in častnih gostov. Direktor gimnazije dvorni svetnik dr. Jože Tišler je v pozdravnem govoru na tej akademiji poudaril, da je ta ustanova zmožna živeti, četudi so ji ob njeni ustanovitvi odrekli življenjske zmožnosti. Hkrati pa je dokazala, da je zmožna omogočiti talentom slovenskega življa v Avstriji duševni razvoj, pri čemer se jim ni treba odrekarati lastnega jezika in tradicij svojega naroda. Na akademiji so dijaki nastopili z glasbenim, pevskim, recitacijskim in telovadnim programom.

Dr. Ferdinand Kolednik šestdesetletnik

Pred kratkim je praznoval 60-letnico prevajalec dr. Ferdinand Kolednik, ki ga je letos društvo književnih prevajalcev izvolilo za svojega častnega člana. Kolednik ima izredne zasluge za širjenje slovenske književnosti v tujini. Največ je prevajal spise Josipa Jurčiča in F. Saleškega Finžgarja. Jurčičev Jurij Kozjak je prav po njegovi zaslugi največkrat prevedena slovenska knjiga. Dr. Kolednik je prevedel v francoščino tudi Finžgarjev roman »Pod svobodnim soncem« in Cankarjevo dramo »Potopljeni svet«, ta prevoda pa še nista izšla.

Zaslужni prevajalec se je rodil 24. maja 1907 v Mariboru in je postal v poznejših letih menih, nato pa župnik v Dalmaciji. Med narodnoosvobodilno vojno je bil v gestapovskih zaporih. Od leta 1948 je ži-

Kulturni hram Novega mesta

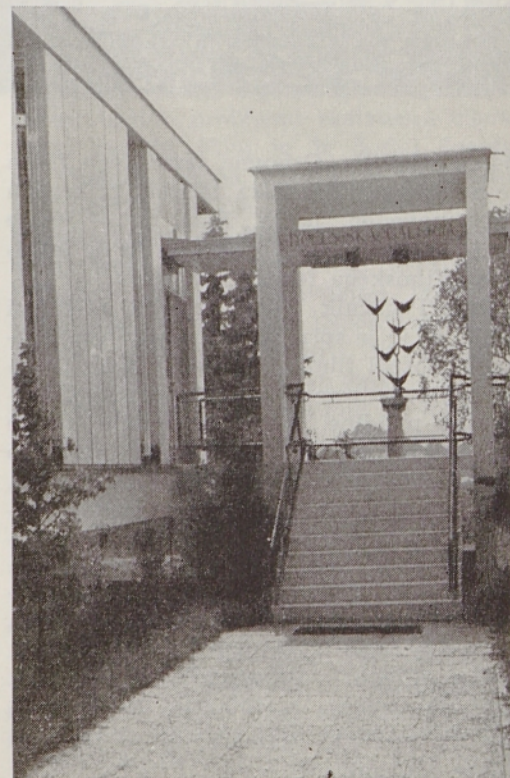
Ob proslavljanju 600-letnice ustanovitve Novega mesta pred leti pa do danes si je Dolenjska galerija, ki sodi med arhitektonsko najzanimivejše moderne stavbe v Novem mestu, pridobila širok krog obiskovalcev in prijateljev. Postala je nekaj razen likovnih še druge razstave in prireditve. Galerija ima zgornje in spodnje razstavne prostore: zgornji so takrat, kadar ni kakšne večje razstave, izpolnjeni s stalno zbirko Dolenjske galerije. Ta zbirka obsega dela večjih neznanih slikarjev. Olja z dolenjskih gradov so našla v galeriji varno zatočišče. Vsa so restavrirana, vodnik in pogled v notranjost dolenjskih gradov so, ki so zlasti v dolini reke Krke tako številni. Bogata zbirka, ki pa ni razstavljena, obsega veliko del: tu najdemo številne slovenske slikarje, med njimi tudi dela treh mojstrov čopiča, Lamuta, Stiplovska ter Gorjupa. Herme vseh treh ustvarjalcev, ki so kar najtesneje povezani s svetom pod Gorjanci, so v avli galerije.

oglarjev in drvarjev, kar v določeni meri kaže na umetnikova prizadevanja, da bi še bolj razširil svoj motivni krog.

Prav v tem času sodeluje Jože Tisnikar s svojimi deli na več razstavah hkrati: eno delo razstavlja na slovenjegraški mednarodni razstavi »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi«, dve deli je poslal na beograjski triennale sodobne umetnosti, sodeluje na likovnih razstavah v Kölnu in Düsseldorfu v Zvezni republiki Nemčiji, jeseni pa bo imel samostojno razstavo v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici na Krki.

Težko bi rekli, pri kom se je Tisnikar učil svoje umetnosti. Rasel je predvsem iz sebe, kakršnega ga je izoblikovalo okolje in vsakdanjost, zato mu preprosto pravimo slikar — samouk, kar pa še ne pomeni, da bi njegova umetnost ne bila na visoki kvalitetni ravni; slikar pa je že dosegel svoj namen: njegova dela so pritegnila pozornost domače in tuje kulturne javnosti. Ljudje, ki si njegove slike ogledajo, dobe vtis, ki ga ne pozabijo nikoli.

Jože Prešeren

vel v Ameriki, leta 1953 pa se je vrnil v Evropo in si kupil dom v Podgorjah na Koroškem, od koder pogosto obiskuje Ljubljano in druge slovenske kraje.

Dr. Ferdinand Kolednik je edini Slovenec, ki je postal član društva kanadskih pisateljev, Francoska akademija pa ga je odlikovala z zlato medaljo. Lani je bil imenovan tudi za dopisnega člana rimske akademije Tiburina.

Jože Tisnikar slovenjegraški samouk

V kletnih prostorih slovenjegraške bolnišnice ima svoj atelje slikar — samouk Jože Tisnikar. Poznamo ga s številnih razstav doma in v tujini, kjer je vzbudil zanimanje predvsem z izredno originalnostjo motivov in značilnimi barvami. Obiskal sem ga v njegovem ateljeju, ki ustvarja v čudnem bolnišničnem vzdušju občutek mračnega, pa vendar polno življenja, nečesa tistega, kar je na robu mōre in se z vsemi silami oprijemlje vedrega, sproščenega v življenju.

Jože Tisnikar je po poklicu bolničar, zaposlen pa je v prosekturi slovenjegraške bolnišnice. Pri delu se je seznanil s tistimi najglobljimi, najmračnejšimi podobami iz človeškega življenja; vsakodnevno delo z mrličji je vtisnilo neizbrisen pečat na vse njegovo ustvarjanje. Smrt mu je postala blizu, vendar pa je ne sprejema kot nekaj trenutnega, izrednega, postala mu je že način življenja.

Tak, v kakršnem okolju živi, je tudi sam in take so tudi njegove slike. Poglejmo si nekaj naslovov njegovih slik: V prosekturi, Ugašnilo je življenje, Karneval, Mrtvi otrok, Avtoportret z žabo, Sedmina, Vampirji, Kiklop. Motiva ljubezni in smrti, že tolikokrat opisana v literaturi, tako oddaljena, pa vendar tako blizu, sta pogosta tudi pri Tisnikarju. Ko slika sedmino, upodablja istočasno tudi zaljubljenca. Ena izmed njegovih najpretnesljivejših slik prikazuje rojstvo mrtvega otroka. Tisnikar ima svoj stil, svoj način slikanja in značilno svoje barve, ki ti za vedno ostanejo v spominu.

V zadnjem času se je lotil tudi oblikovanja novih motivov: prikazati hoče življenje preprostih ljudi, kmetov, pohorskih

mokratskim delavskim gibanjem in se zanj ogrel. To je bil odločilen korak, ki je usmeril vse njegovo nadaljnje bogato razgibano življenje. Sodeloval je pri raznih socialdemokratskih listih na Dunaju in pri slovenskih listih Delavec in Svoboda. Avgusta 1896 je bil v Ljubljani ustanovni zbor Jugoslovanske socialdemokratske stranke. Kristan je bil izvoljen v izvršni odbor stranke, kjer je ostal vse do svojega odhoda v Ameriko leta 1914.

Etbin Kristan je med prvo svetovno vojno ostal v Ameriki. Urejal je tednik Proletarec in uredil tri letnike Ameriškega družinskega koledarja. Vodil je gibanja naprednih ameriških Slovencev za uresničenje jugoslovanske republike, ki je bilo pozneje zadušeno s krfsko deklaracijo in londonskim paktom. Leta 1920 se je vrnil v domovino in bil izvoljen na listi JSDS v ustavodajno skupščino, kjer je vodil boj za izboljšanje vidovdanske ustave in za jugoslovansko federativno republiko. Dve leti kasneje je spet odpotoval v Ameriko in postal naš izseljenski predstavnik v New Yorku. Leta 1927 je razočaran pustil tudi to mesto in se umaknil v Grand Haven, Mich.

Leta 1937 se je odzval vabilu novoustanovljene Cankarjeve ustanove v Clevelandu in prevzel uredništvo njenega leposlovnega mesečnika Cankarjev glasnik, ki ga je urejal do l. 1942.

Poleg svojega političnega dela se je živo udeleževal tudi kot književnik — pesnik, pisatelj in dramatik. Napisal je vrsto samostojnih del in dosegel zlasti lepe

uspehe v dramatik. Njegovi drami »Kato Vrankovič« in »Samosvoj«, so igrali na številnih delavskih in ljudskih odrih. Poleg literarnih del je izšlo tudi več njegovih načelnih in znanstvenih razprav. Zavzeto je deloval tudi pri slovenskem gledališču, kjer je bil nekaj časa tudi intendant. Takrat si je prizadeval, da bi na slovenski oder utrl pot delom naprednih dramatikov — Ibsena, Zolaja, Hugoja ter glasnikom slovenske moderne — Cankarju in Župančiču.

Med drugo svetovno vojno je bil Etbin Kristan poleg Louisa Adamiča glavni organizator pomoči domovini. Bil je prvi predsednik Slovensko ameriškega narodnega sveta. Iz tistih časov so znane Kristanove in Adamičeve resolucije, ki sta jih objavila. Za svoje zasluge je v januarju 1945 prejel visoko jugoslovansko odlikovanje — Red bratstva in enotnosti I. stopnje.

V maju 1951 se je Etbin Kristan spet vrnil v rojstno deželo, da bi videl, kako se je obnovila in prerodila. Potoval je po Jugoslaviji, se udeleževal proslav, obiskal tovarne in se pogovarjal z delavci. Srčno si je želel, da se vrne med rojake v Ameriko in se z njimi porazgovori o vsem, kar je videl in doživel doma. A žal ni dočkal. Dne 21. novembra 1953 je umrl v 86. letu. Pokopan je na ljubljanskih Žalah.

Ob stoletnici njegovega rojstva se ga spominjamo s ponosom. Bil je mož, celovit in enkrat. Njegovo ime si je v srce vklesala domovina.

I. S.

Ob stoletnici rojstva Etbina Kristana

Peter Breščak

Petnajsti dan v letošnjem aprilu je poteklo sto let od rojstva Etbina Kristana, moža, ki je dolga leta stal v ospredju slovenskega političnega, književnega, narodnostnega in kulturnega življenja v domovini in med našimi rojaki v Ameriki.

Po rodu je bil Ljubljčan, najstarejši med trinajstimi otroci. Izredno bister, odločen svobodoljub se je prvič uprl že v dunajski oficirski šoli, kjer je sicer hitro napredoval in dosegel čin nadporočnika — toda ni mogel prenašati togih razmer v avstrijski vojski. Postal novinar najprej v Zagrebu, nato na Dunaju. Tam je prišel v stik s tedanjim mladim socialno de-

Novice iz kulture

Festival jazza — V Ljubljani je bil 23. in 24. junija tradicionalni mednarodni festival jazza — »Ljubljana 67«. Prejšnja leta je bila ta prireditev na Bledu, tradicija pa se je tako sedaj prenesla na Ljubljano. Na festivalu je sodelovalo več kot 30 evropskih in ameriških ansamblov ali solistov. V festivalskih dneh je bila v Ljubljani tudi razstava o razvoju jazza in razstava jazzovske fotografije.

Izvenevropske kulture — Muzej izvenevropskih kultur v gradu Goričane privlači vedno več obiskovalcev, med katerimi prevladujejo šolarji, delovni kolektivi in turistične organizacije. Razen stalne kitajske zbirke privlači obiskovalce posebno razstava »Sodobna japonska keramika«, vedno sveži aranžmaji ikebane in predvajanje filmov o japonski umetnosti.

NEŽA MAURER

AVGUST

VROČ JE POPOLDAN.
SAM SEM DOMA.
BRATEC OBLAK
NAD MESTOM VESLA.

POČAKAJ, OBLAK, ME!
S TABO BOM ŠEL!
TUDI TEBI BO LEPŠE –
BOŠ DRUŽBO IMEL.

IGO GRUDEN:

POZNI MESEC

CIMBOLO-DIN,
CIMBOLO-DAN:
DOL OD PROSEKA
MESEC JO SEKA
IN ČEZ DEVIN
SE OPOTEKA
TRUDEN, ZASPAN
V LAŠKO RAVAN:
CIMBOLO-DIN,
CIMBOLO-DAN.

ZVEZDE TREPEČEJO,
DROBNO MEŽIKAJO,
GLAVICE STISKAJO,
V VETRU ŠEPEČEJO:
»MESEC, NAŠ STRIČEK,
SKRIJ SE ZA GRIČEK,
SPAT SE MUDI;
DREMLJE ŽE ČRIČEK,
DRAMI SE PTIČEK,
JUTRO ZVONI,
Z DALJNIH PLANIN
BLIŽA SE DAN;
CIMBOLO-DIN,
CIMBOLO-DAN.«

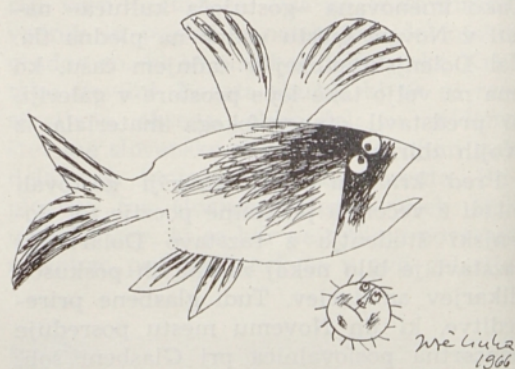
CIMBOLO-DIN,
CIMBOLO-DAN:
BRŽ DO OBLAKOV
URNIH KORAKOV,
BRŽ POD ODEJE
MEHKIH OBLAKOV –
MESEC SE GREJE
V PUH ZAMOTAN,
NAM SE PA SMEJE
Z GORSKIH VIŠIN
ROŽNATI DAN;
CIMBOLO-DIN,
CIMBOLO-DAN.

STANA VINŠEK:

UGANKA

SPREMLJAM TE ZVESTÓ UDANA
ZDAJ V PODOBI VELIKANA,
ZDAJ SPET DROBNA KAKOR ŠKRAT.
V MRAKU SE ODPRAVIM SPAT,
A KO ZOPET SE DANI,
VSTANEM ISTI ČAS KOT TI.
KDO SEM JAZ? KAJ SE TI ZDI?

(SENCA)

VERA ALBREHT:

NAROBE SVET

ZAJČEK DIRJA BREZ PETÉ,
KOS PREPEVA BREZ GLAVÉ,
V GRMU IŠČE REP LISICA,
V ZRAKU PLAVA RIBA – PTICA,
ŽABA JE ZGUBILA KRAK,
JAZBEC SE JE DVIGNIL V ZRAK,
SLEKEL SUKNJO IZ BODIC
JEŽEK JE, PONOČNI STRIC...
LOVEC SE JE V HOSTI ZMEDEL,
SE NA TRHEL ŠTOR SESEDEL,
VTAKNIL PUŠKO MED NOGÉ,
Z ROBCEM BRISAL SI SOLZÉ:

– JOJMENE, ŠEL BOM PO GOBE,
SAJ JE DANES VSE NAROBE! –

FRANCE FILIPIČ:

O CENČKU IN SONČKU

Cenček je bil danes neverjetno priden, tako da ga kar nismo mogli prepoznati. Ko se je vrnil iz šole, je brž napisal nalogo, potem pa ves popoldan prekopaval grede na vrtu. Vsi smo bili presrečni, mama je v kuhinji glasno prepevala in sonce je sijalo kot še nikoli.

Kdo neki bi mislil, da bo Cenčkova posebna pridnost povzročila kopico težav! Sonce, ki se je proti večeru že spustilo nad obzorje, se namreč ni moglo nagledati pridnega dečka. Občepelo je na vrhu visoke gore, od koder je imeniten razgled na naš vrt, in ni hotelo zaiti.

Svet se je vznemiril. Zakaj sonce ne zaide? Prišlo je do velikih zmešnjav. Vse ure so se ustavile, ljudje niso vedeli, kdaj naj prenehajo z delom, iz Amerike pa se je z reaktivnim letalom pripeljala delegacija, razburjena, kaj neki počenjamo s soncem, da v Ameriki ne vzide!

Skratka vse je bilo narobe.

Na tisoče ljudi je pohitelo do vznožja gore, na kateri je čepelo sonce, in ga osuplo opazovalo. Zaradi velike vročine se ljudje soncu seveda niso mogli približati, toda od daleč so divje kričali nanj in ga obmetavali s kamenjem. Celo gasilci so prispeli in pričeli polivati sonce s curki vode, da bi ga pregnali, toda sonce se ni zmenilo za nikogar; čepelo je tam na vrhu, opazovalo Cenčka in se ljubeznivo smehljalo.

Kdo ve, do kakšnih zapletov in neprilik bi še lahko prišlo, če zamotane zadeve ne bi rešila Cenčkova mama. Na vso srečo je ob pravem času skuhala večerjo in poklicala Cenčka v hišo. Ko je Cenček pustil delo na vrtu in ga sonce ni moglo več videti, se je pričelo naglo pogrezati za obzorje. In ko so ljudje, ki so stali ob vznožju gore, opazili, da sonce zahaja, sprva niso vedeli kam od veselja. Pričeli so se objemati, gasilci pa so pospravili svoje gasilne cevi in se odpeljali.

A mene je strah, kaj se bo pripetilo jutri, če bo Cenček zopet tako priden...

CVETKO ZAGORSKI:

PALČKI V HIŠI

Pridem domov. Prag pometen. Tla v predsobi počedena. Odprem vrata v kuhinjo: vse pometeno, prah pobrisan, miza pospravljena.

So bili palčki tačas v hiši, ko me ni bilo? Prag pometli, z mize drobtine pojedli, vse počedili?

– Palčki! – jih pokličem.

Namesto palčkov se iz sobe prikaže Pika.

– So bili palčki tu? jo vprašam. – Prag pometli, drobtine z mize pojedli, vse počedili?

Pika se navihano zasmije:

– Bili, pa šli!

Naša poroka v Bregenzu v Avstriji

BELGIJA

Radijske oddaje za jugoslovanske delavce v Belgiji

Na pobudo jugoslovanskega poslaništva v Belgiji, so tam uvedli radijsko oddajo za naše delavce. Oddaja je vsak drugi torek in traja pol ure. Vodi jo Marija Brdar, hčerka našega izseljenca, ki je bila pred nekaj leti zaposlena v uradu izseljenske matice v Splitu. V tej oddaji bodo naši delavci poleg novic iz Jugoslavije poslušali našo narodno glasbo in pesmi.

Lepi uspehi jugoslovanske šole v Belgiji

Svoječasno smo v Rodni grudi že pisali o šoli v Serraingu in Trixhesu, kjer poučuje v srbohrvaščini jugoslovanski učitelj Musa Ante. V zadnjem času se ta šola zelo lepo uveljavlja tudi zunaj svojega šolskega področja. Ko so nedavno v dvorcu Opheyliem pri Bruslju Belgijci priredili razstavo o Franciji, Španiji in Jugoslaviji, so se svečane otvoritve te razstave udeležili številni ugledni gostje, med katerimi je bil tudi pokrajinski guverner, predstavniki jugoslovanskega poslaništva in drugi. Na otvoritvi je nastopil tamburaški orkester jugoslovanske šole iz Serrainga in pevska skupina, ki so za svoj nastop poželi burno odobravanje navzočih. Ob tej priliki je šola navezala prijateljske stike z učiteljsko šolo iz Jadoigna. Dogovorili so se so, da bodo izmenjali obiske.

Naša šola iz Serrainga se je udeležila tudi velikega mednarodnega tekmovanja, ki ga je pod naslovom »Pesmi brez meja« organizirala belgijska Radio-televizija. V tekmovanju je sodelovalo 65 tekmovalcev in skupin iz dvanajstih dežel. Mladi Jugoslovani iz Serrainga so na tem tekmovanju s svojim tamburaškim orkestrom in pevci nastopili kot glasbena skupina kulturno prosvetnega društva »Jugoslavija«, v kateri sodeluje učitelj Musa Ante. Obe skupini sta prišli v finale in ob zaključku tekmovanja je skupina društva »Jugoslavija« osvojila prvo mesto skupaj s Španci, skupina šole iz Serrainga pa si je priborila posebno nagrado mesta Liege.

FRANCIJA

Nov odbor združenja v Sallauminesu

Na nedavnem občnem zboru Združenja Jugoslovanov v severni Franciji so izvolili naslednje odbornike: za dosmrtnega častnega predsednika Jožeta Martinčiča, za predsednika Justina Čebulja, za pod-

predsednika Huberta Pečnika, za tajnika Ivana Demšarja, podtajnika Viktorja Rahleta, blagajnika rojaka Zorka, podblagajnika pa Gizelo Pečnik. Revizorji pa so: Justin Mileti, Gradimir Nedeljković in France Filipič. Novi odbor so precej pomladili. Mladi odborniki, ki so v Sallauminesu prevzeli organizacijo nedavnega gostovanja ansambla Mahkovič iz Zagorja, so se lepo izkazali. Želimo jim veliko uspehov tudi v bodoče.

Novice iz Pariza

Naše društvo Bratstvo in jedinstvo je 22. aprila priredilo v občinski dvorani II. kvarta lepo uspelo večerno zabavo.

Na zabavi smo člane obvestili o prvomajskem izletu in proslavi za delavski praznik. Prvomajski izlet smo priredili v nedeljo 30. aprila kakor lani v lepi Corbeill pri Vignons, kjer smo imeli tudi kosilo. Nad sto petdeset se nas je zbralo na tem izletu.

Za 14. maj je naše društvo sklicalo letni občni zbor. Ker pa ni bilo zadosti udeležencev, je bil preložen na nedeljo 11. junija. Na občnem zboru je bilo izvoljenih 22 članov v upravni in nadzorni odbor. Izmed njih so s tajnim glasovanjem izvolili predsednika. Z večino glasov je bil ponovno izvoljen dosedanji predsednik Božidar Petrovič.

P. B.

ŠVEDSKA

Naši na Švedskem

V malem mestu Ronneby na jugu Švedske ter v bližnji okolici je zaposlenih blizu 200 jugoslovanskih rojakov, največ jih je doma iz Vojvodine. Večina od teh dela v tovarni plastičnih mas »Limams« ki je ena največjih tovrstnih tovarn na Švedskem.

Jugoslovani so prišli tja največ v zadnjih dveh letih. Niso pa delavni le v tovarni. Na pobudo skupine mladih ljudi so ustanovili folklorno skupino, nato pa še orkester za narodne pesmi in ples. Tako se v svojem prostem času shajajo in vadijo za nastope. V folklorni skupini sodeluje blizu 70 članov. Skupina je doslej že sedemkrat nastopila v Ronnebyju in okoliških krajih in dosegla lepe uspehe.

Pri kulturnem delu je našim rojakom v Ronnebyju nudila uprava tovarne veliko pomoč, enako tudi naše poslaništvo, ki jim je preskrbelo nekaj narodnih noš, ter jim pošilja razne publikacije in filme za predvajanje na družabnih večerih. Jugoslovani v Ronnebyju nameravajo v kratkem ustanoviti svoj klub, ki praktično že obstaja.

ŠVICA

Naši v Švici so delavni

Jugoslovanski klub v Zürichu v Švici deluje že štiri leta in ima okrog 2000 članov. Klub je zelo delaven. Vsak mesec se člani zbere na sestanku, kjer se dogovore za razne družabne prireditve, filmske predstave itd. Klub ima svojo knjižnico. Knjige pošiljajo svojim članom tudi zunaj Zürichu. Imajo tudi svojo blagajno samopomoči, ki nudi članom, če so v zadregi, denarno pomoč. V dnevih od 12. do 15. maja je klub organiziral skupni izlet v Pariz, ki je lepo uspel.

ZDA

Rekord Prosvetine kampanje

Prosvetina kampanja za nove naročnike je preseгла določeno število 500 novih naročnikov še za 55. To dokazuje, koliko prijateljiv ima ta list SNPJ med ameriškimi Slovenci. Pri zbiranju novih naročnikov se je najbolj izkazal zastopnik Prosvete iz Clevelanda Joseph Durjava, ki je tudi prizadeveni zastopnik za Rodno grudo. Durjava je pridobil Prosveti kar 68 novih naročnikov. Njemu slede zastopniki Elizabeth Fortuna iz Fontane in Joseph Okorn iz Clevelanda. Ti trije bodo dobili razpisane nagrade — televizor, radio in zapestno uro.

Naročnik John Novak iz Sharpville, Pa., ZDA, ki je lani slavil 80-letnico (prva slika spodaj). Tretji rod američanskih Slovencev (druga spodaj). Znana družtvena delavka iz Clevelanda Jo Mišič (v sredini) v družbi clevelandskih Slovencev (prva slika desno spodaj). Naš naročnik in dopisnik Ignacij Rešetič iz East Moline, Ill., na svojem vrtu

10-letnica slovenskega zavetišča v Fontani

Letos je minilo deset let od ustanovitve Prvega slovenskega doma za ostarele v Fontani. Ob desetletnici te pomembne ustanove so imeli konec aprila proslavo, ki je bila združena z lepim programom. Glavni govornik je bil urednik Prosvete Louis Beniger.

Želimo zdravja

Kakor njegove številne prijatelje širom ZDA, je tudi nas v starem kraju presenetila in užalostila vest, da je agilni predsednik kluba upokojencev iz Euclida rojak Krist Stokel hudo bolan v bolnišnici. Še lani smo se srečali na matici, ko je kot vodja skupine obiskal Slovenijo. Bili smo skupaj na izletu, pa na pikniku in drugih prireditvah. Vedno je bil dobre volje in v Prosveti smo vneto zasledovali, kako je z drugimi rojaki spet sredi priprav pri organiziranju izleta upokojencev v Jugoslavijo. Zato kar verjeti nismo mogli, da je nepričakovano obolel. Iz srca želimo, da čimprej ozdravi in se kmalu spet srečamo v starem kraju, kamor je s soprogo tako rad prihajal na obisk.

V Vietnamu je padel

Kot ameriški vojak je padel v Vietnamu dne 14. aprila sin slovenskih staršev William J. Horvath. Njegovi starši, bratje in sestra žive v Nort Bradcocku, Pa. Bil je član društva št. 35 SNZJ in društva ABZ. Škoda mladega fanta, da je moral izgubiti življenje v vojni v Vietnamu, ki je sramota za vse civilizirano človeštvo.

Konvencija Progresivnih Slovencev

V dnevih 6. in 7. maja so se zbrale Progresivne Slovenke Amerike na svoji deveti konvenciji, ki je zasedala v Slovenskem domu v Euclidu. Konvenčna zborovanja so bila v soboto ves dan, zvečer pa je bil družabni sestanek z veselico. Zborovanje se je nato nadaljevalo

v nedeljo dopoldne, popoldne je bil konvenčni banket, nato pa kulturna prireditev, na kateri so sodelovali pevski zbori in solisti.

Udeležilo se je skupno 50 delegatov. Seje sta vodili Avgusta Slejko in Tončka Garden. V novi glavni odbor so bile izvoljene večjidel dosedanje odbornice. Za predsednico Avgusta Slejko, za podpredsednice Mary Kobal, Frances Rak in Manca Basher. Za tajnico Josie Zakrajšek, za zapisničarico Theresa Gorjanc, za blagajničarko Ivanka Schiffrer, za urednicopa Mary Ivanush.

Sprejetih je bilo tudi več resolucij. Med temi tudi resolucija, v kateri se naše žene združene v organizaciji Progresivnih Slovencev Amerike odločno zavzemajo za ustavitve nesmiselne vojne v Vietnamu in za pravičen mir v svetu. Zborovalke so tudi sklenile, da organizacija prispeva pet sto dolarjev prvemu slovenskemu domu za ostarele v Fontani in tisoč dolarjev slovenskemu domu za ostarele v Clevelandu. Konvencija je prejela številne pozdravne brzojavke, ki so jih poslali glavni predsednik SNPJ Joseph Culkar, član finančnega odbora SNPJ Joseph Fifolt, predsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj, jugoslovanski konzul Joseph Stipanich iz Pittsburgha in drugi.

Dvajset let pevskega zbora Triglav

Dne 7. maja je bila v Clevelandu proslava 20-letnice znanega pevskega zbora Triglav. Od ustanoviteljev še žive Jack Jesenko, ki je bil prvi predsednik zbora, C. Samanich, M. Bizay, E. Samanich, J. Miklus st. J. Pultz, M. Loucka in T. Verbič.

Slovenski župnik umrl

V aprilu je v Chisholmu Minn. umrl slovenski duhovnik John E. Schiffrer, ki je bil edini izmed katoliških župnikov v severni Minnesoti, ki je na eni fari župnikoval nad pol stoletja. V pokoj je šel šele lani, umrl pa je star 83 let. Doma je bil iz Stare Loke.

KANADA

Nov odbor združenja Bratstvo in jedinstvo

Dne 30. aprila je Kanadsko jugoslovansko združenje Bratstvo in jedinstvo na letnem občnem zboru izvolilo nov odbor. Za častne predsednike so bili izvoljeni William Jones, Boško Milutinović in John Divjak. V glavni odbor so izvolili 25 članov in članic, v izvršni odbor pa so bili izvoljeni: Stojan Jakovljeviški, Marjan Kružič, Vlado Bodišoga, Ivan Jemanič, Steve Todorovski, Boško Mladenović, Vojo Rašović in Branko Mihič. Za predsednika je bil soglasno izvoljen Stojan Jakovljeviški, za tajnika pa Branko Mihič.

Občni zbor je navdušeno sprejel sklep, da odpošlje brzojavne pozdrave izseljenskim maticam.

Slovenska izseljenska matica je prejela naslednjo pozdravno brzojavko:

»Udeleženci letnega občnega zbora, novoizvoljeni glavni in izvršni odbor Bratstva in jedinstva pozdravljamo sodelovanje izseljenskih matic v stari domovini z željo, da bi bilo to sodelovanje na področju kulturnega sodelovanja v našem jubilejnim letu ob stoletnici Kanade še tesnejše in plodnejše.

Danes ponovno poudarjamo našo pripravljenost, da dejansko uresničimo sodelovanje vseh rodoljubnih sil jugoslovanskih Kanadčanov v naši novi domovini.

Naš občni zbor ponovno obsoja ne le zločinsko delovanje peščice narodnih izdajalcev, temveč obenem tudi odločno zahteva, da kanadske oblasti aretirajo odgovorne požigalce in tiste, ki podtikajo bombe pred jugoslovanska predstavništva. To zahtevamo v interesu nas kanadskih prebivalcev, v interesu jugoslovanskih priseljencev, kakor tudi v interesu nadaljnje krepitve prijateljskih stikov med Kanado in Jugoslavijo.

Naše združenje se bo še nadalje prizadevalo, za čim tesnejše sodelovanje in prijateljstvo obeh naših domovin kakor tudi pri še tesnejšem sodelovanju izseljenskih matic z našim združenjem.«

Udeleženci občnega zbora »Bratstva in jedinstva«

Ambasador Pavle Boje si je ogledal razstavo fotografij iz Slovenije v Buenos Airesu, ki jo je priredilo društvo Ljudski oder

AVSTRALIJA

Nočejo na bojišče v Vietnam

Protipravni sklep avstralske vlade, po katerem se morajo tudi tujci prijaviti za vojaško službo, je sprožil upravičene proteste pri tisočih mladih delavcev raznih narodnosti, med njimi razumljivo tudi pri Jugoslovanih, ki delajo v Avstraliji.

Mladi ljudje so najbolj zaskrbljeni, ker jih po odslužitvi vojaškega roka lahko pošljejo na bojišče v Vietnam. Tega pa nikakor nočejo, ker bi se s tem bojevali proti lastnemu prepričanju in zato ostro protestirajo. S tem v zvezi so v avstralskem mestu New Castlu razpisali anketo in prejeli nanjo številne odgovore, v katerih so naši rojaki jasno povedali svoje stališče. Nekateri od teh objavljamo:

Ivan Pavlinič iz Imotske krajine pravi: »Med drugo svetovno vojno se je na stotine naših ljudi bojevalo na Pacifiku in v Afriki v sestavi avstralskih vojaških enot, toda to je bil boj proti fašizmu, največjemu sovražniku svobodoljubnega človeštva...«

Borče Lozanovski iz Ohrida piše: »Registriral sem se in lahko končam v armadi in od tam v Vietnamu. Vprašam se, kakšno korist bi imela od mene armada, ko pa gojim simpatije do naroda, proti kateremu bi se moral bojevati.«

Mihajl Vaš iz Iriga je zapisal: »V vojsko! V vojno! Zakaj? Če bi se moral bojevati, bi se bojeval za svojo deželo. Moja domovina pa je Jugoslavija!«

ARGENTINA

Tretja razstava fotografij v Ljudskem odru

Letošnja razstava fotografij, ki jo je pripravilo društvo Ljudski oder, je bila že tretja po vrsti. Razstava je lepo uspela, enako tudi prikazovanje diapozitivov.

Prijetno je bilo gledati mlade člane Ljudskega odra, ki so ves teden hiteli s pripravami in se trudili, da bi bilo vse čim lepše. Prav pomlajenemu odboru tega društva in še nekaterim posameznim sodelavcem se je treba zahvaliti, da je bil uspeh tako lep. Poslanikova soproga Majda Bojčeva je razstavo odprla. Ko je odvezala trak, so se obiskovalci z zanimanjem zbrali okrog lepo razvrščenih fotografij, ki so prikazovale v prvem delu nastanek društva ter njegovo štiridesetletno delo na kulturnem in športnem področju ter njegovo sodelovanje pri zbiranju pomoči za domovino, prizadeto po vojni. V drugem delu pa so si obiskovalci lahko ogledali na fotografijah rojstno domovino, njen razvoj na kulturnem, športnem in turističnem področju. Slike so bile iz vseh jugoslovanskih republik.

Veliko zanimanja je bilo tudi za prikazovanje diapozitivov. V prvi seriji pod naslovom Narodna galerija, je bila prikazana slovenska slikarska umetnost od srednjega veka do danes. V drugi seriji so bile prikazane nove hidro- in termoelektrarne v Sloveniji, v tretji seriji pa smo videli nekaj podob iz življenja in ustvarjalnega dela našega največjega pisatelja Ivana Cankarja. V zadnji, četrti seriji pa so naši pogledi popotovali po domačih krajih, po naših lepih vaseh, dolinah, mestih in planinah — skozi vse te lepote, ki našo prelepo Slovenijo zaslužno proglašajo za »Vrt Evrope«.

Društvo Ljudski oder je bilo z uspehom te lepe razstave res lahko zadovoljno. Obiskovalci niso štedili s priznanji in pohvalami. Škoda le, da na razstavi nista sodelovali tudi ostali dve društvi. Njihovi člani, razen nekaj izjem, niso prišli niti na razstavo. Obiskovalci so izrazili željo, da bi podobne razstave še priredili. Seveda to velja tudi za ostali dve društvi, ki zdaj na razstavi Ljudskega odra nista sodelovali.

M.

Nov odbor Ljudskega odra

Drugega aprila je bil občni zbor Ljudskega odra v Buenos Airesu. V odbor pa so bili izvoljeni: Ferucio Baschi, predsednik, Edvardo Mozetič, podpredsednik, Rodolfo Subioto, tajnik, Norma Baschi, podtajnik, Rodolfo Vodičar, blagajnik, Luis Hreglia, podblagajnik in odborniki: Roberto Mislej, Rodolfo Štekar, Susana Fabjan, Mary Grilanc, Josefina Jelenič, Irena Mislej, Oskar Kariž in Eugenio Vuk.

Posebno aktivnost je pokazal ženski odsek društva, ki so ga reorganizirali in na letnem občnem zboru izvolili nov pododbor, v katerem so: Jelica Blažina, predsednica, Lidija Mozetič, podpredsednica in Marija Gabrovec, tajnica. Poudariti je treba, da je Ljudskemu odru uspela marsikatera akcija zaradi aktivnega sodelovanja žensk in zato glavni odbor zelo ceni njihovo sodelovanje.

A. B.

Lepa slovenska dekleta

tudi pri nas slovijo. Družina Slavka Furlana se ponaša s tem, da je njihova hčerka Jolanda skoraj osvojila naslov Miss Argentina. Le dve točki sta ji manjkali. Tako je dosegla tudi častno tretje mesto z naslovom Miss elegance. Jolandini starši so doma iz sončne Primorske. Oče Slavko Furlan je dober pevec in poje pri Slovenskem pevskem zboru v Villa Devoto. Več let je pel tudi v radiu; najraje poje operetne arije.

URUGVAJ

Združenje Bratstvo v prvem letošnjem polletju

Dne 6. januarja smo imeli kakor vsako leto veliko prireditev za otroke, na kateri je bilo razdeljenih nekaj sto igračk. To prireditev organiziramo skupaj z ostalimi slovenskimi društvi v našem domu. Konec januarja je Bratstvo organiziralo svoj letni izlet na morje v Fortin, ki je 42 km oddaljen od Montevidea. Šest velikih avtobusov, ki so bili polno zasedeni in 16 zasebnih avtomobilov je odpeljalo na izlet nad 280 članov.

V petek 3. marca, je upravni odbor društva pripravil tovariško večerjo, na katero so povabili jugoslovanskega poslanika in konzula Člani društva so preživeli prav prijeten večer v pogovoru s poslanikom Gojkom Božovičem in konzulom Ostojem Tizmom. V maju smo se poslovili ob skupnem kosilu s člani Bratstva, ki so odšli na obisk v Jugoslavijo. V domovino je odpotovalo deset članov našega društva. Poslovilnega kosila, 7. maja so se udeležili tudi predstavniki drugih društev in jugoslovanski poslanik.

In še nekaj drugih letošnjih prireditev: Dne 21. januarja smo imeli lepo uspeli festival jugoslovanskih filmov; dne 28. marca poslovilno kosilo za Mirka Marovića. Dne 16. aprila smo imeli proslavo v počastitev obletnice upora jugoslovanskih narodov proti okupatorju, na kateri smo tudi počastili nove člane Bratstva. Prireditev je lepo uspela. Ob tej priliki smo predvajali tudi 5 jugoslovanskih filmov.

Dne 28. smo imeli v našem Domu veliko prireditev v počastitev 75. rojstnega dneva predsednika Tita in dneva mladosti.

Na dopust v Jugoslaviji bi rada vzela obe hčerki

Lani sem bila v Jugoslaviji na dopustu, letos pa bi spet rada prišla, vendar sem v veliki zadregi. Ločena sem od moža in imam dve hčerki. Lani sem vzela eno s seboj, druge pa mi mož ni pustil vzeti, ker se je bal, da se ne bi več vrnila. Letos bi rada vzela s seboj obe. Svetujte mi, prosim, kam naj se obrnem, da dosežem pristanek moža, če bi mi ponovno branil vzeti s seboj obe hčerki.

M. J. Gottwaldov, ČSSR

Žal mi je, da vam na vaše vprašanje ne moremo dati točnega odgovora, ker nam ni znano, kakšni so na Češkem predpisi glede pravic do otrok če je zakon razvezan. Odvisno je to predvsem od tega, kaj določa sodba o razvezi zakona.

Če je vaš mož lansko leto uspel v svojem nasprotovanju, da vzamete na potovanje obe hčerki, vam težko svetujemo, kaj bi ukrenili, da se to letos ne bi ponovilo. Menimo, da bi bilo najbolje, če bi na lep način dosegli pristanek od njega, kolikor na podlagi razsodbe o razvezi zakona ne bi bilo mogoče tega doseči potom sodišča.

Otroški dodatek

Imam 4 otroke v starosti od 3 do 14 let. Medtem ko sem jaz na delu v Nemčiji, je žena doma zaposlena in je prejemala otroški dodatek do decembra 1966, nakar je bila odpuščena zaradi pomanjkanja dela. Takoj se je prijavila Zavodu za zaposlovanje in vložila zahtevek za otroški dodatek. Na zahtevo Zavoda sem poslal iz Nemčije potrdilo o mojih mesečnih prejemkih, s katerimi sedaj preživljam 6-člansko družino. Vendar je zavod za soc. zavarovanje izdal odločbo, da moja žena ni upravičena do otroškega dodatka, in ga od 15. decembra dalje tudi ne prejema več. Prosim, pojasnite mi, če je to pravilno.

A. J. Sohnhof, Nemčija

Iz podatkov, ki jih navajate, sklepamo, da vaši ženi pripada otroški dodatek za vse 4 otroke. Iz vašega pisma pa ni razvidno, ali je bilo v potrdilu, ki ste ga poslali Zavodu za socialno zavarovanje, navedeno tudi to, da v Nemčiji ne prejemate otroškega dodatka za vaše otroke. Če je ta podatek manjkal v potrdilu, potem čimprej izposlujte še eno potrdilo o tem, da ne prejemate v Nemčiji otroškega dodatka, in ga pošljite Zavodu za socialno zavarovanje ali pa svoji ženi. Upamo, da bo s tem zadeva urejena. Če pa Zavod še vedno ne bi hotel izplačevati vaši ženi otroškega dodatka, se obrnite z vsem opisom zadeve na Republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, Kidričeva 5, da bo ukrepal po predpisih.

Urejeno je izplačevanje jugoslovanskih pokojnin v tujino

V 12. številki »Rodne gude« iz leta 1966 smo opisali, kako je prišlo do nenadnega zmanjšanja zneska jugoslovanskih pokojnin, ki se izplačujejo v tujino, zaradi spremembe paritete jugoslovan-

skega dinarja nasproti tujim valutam. Takrat smo tudi pojasnili, da pristojne jugoslovanske oblasti preučujejo to vprašanje in ga bodo tudi rešile tako, da uživalci jugoslovanskih pokojnin, ki živijo v tujini, ne bodo prikrajšani zaradi spremembe paritete dinarja.

Sedaj je to vprašanje tudi zakonito urejeno s spremembo temeljnega jugoslovanskega zakona o pokojninskem zavarovanju, objavljeno v Uradnem listu SFRJ, št. 18 z dne 26. aprila 1967. Novi zakon, s katerim je dopolnjen navedeni temeljni pokojninski zakon, namreč zagotavlja uživalcem jugoslovanskih pokojnin v tujini, ki so prejeli jugoslovanske pokojnine v tujino pred 26. julijem 1965 (to je dan, s katerim je začel veljati jugoslovanski zakon o novi pariteti dinarja), enak znesek pokojnin v tuji valuti, kakor so ga prejeli do omenjenega dne. Do navedenega dne se je namreč obračunaval jugoslovanski dinar pri izplačevanju jugoslovanskih pokojnin v tujino še po stari pariteti dinarja (1 USA dolar = 300 din). S prehodom na novo pariteto dinarja (1 USA dolar = 1250 din) so se seveda jugoslovanske pokojnine ob preračunu v tuje valute znatno znižale.

Kako bodo jugoslovanski organi zagotovili prejšnjo vrednost pokojnin v tuji valuti? Razlika, ki bo nastala med dinarsko vrednostjo pokojnine, obračunane po prejšnji pariteti dinarja, in med dinarsko vrednostjo iste pokojnine, obračunane po novi pariteti dinarja (tečajna razlika), se bo izplačevala kot poseben dodatek k jugoslovanski pokojnini (v dinarjih), tako da bo skupni znesek pokojnine in posebnega dodatka, preračunan po novi pariteti dinarja, enak prejšnjemu znesku pokojnine v tuji valuti. Ta razlika (posebni dodatek k pokojnini) se bo izplačevala iz sklada invalidsko-pokojninskega zavarovanja, ki izplačuje osnovno pokojnino.

Navedena razlika se bo uživalcem jugoslovanskih pokojnin v tujini izplačevala vse do takrat, dokler zakoniti znesek njihove pokojnine, ki se bo seveda prevajala in valorizirala po jugoslovanskih predpisih, ne bo presegel zneska v tuji valuti, ki je zagotovljen tem uživalcem z novim zakonom.

Na koncu je podčrtati še dvoje: zgornje ugodnosti so deležni samo uživalci jugoslovanskih pokojnin, ki živijo in dokler živijo v tujini; izključeni pa so od te ugodnosti vsi tisti uživalci jugoslovanskih pokojnin v tujini, ki se jim je jugoslovanska pokojnina pričela izplačevati v tujino dne 26. julija 1965 in pozneje.

Dr. Lev Svetek

Hvala za knjige

Poslano smo v redu prejeli. Prav iskrena hvala za tako lepo knjižno darilo, naša knjižnica si bo s tem dosti opomogla. Prav tako prosim, da sporočite našo zahvalo vsem založbam, ki so tako velikodušno prispevale k temu krasnemu darilu. Slovenska knjiga je najlepše darilo, ki si ga moremo želeti.

Jean Smrke, Eisdien, Belgija

NAŠI P O M E N K I

Phoenix, Arizona
April 7, 1967

Slovenska Izseljenska Matica
Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Dear Gentlemen,

Thank you -- so very much for the two books which you sent to me. They are exactly what I have been looking for. I have already begun to learn the language and I have found the books to be excellent.

I also enjoyed the magazine which you sent with the books, and I wish to subscribe to it. I feel that it will help me to improve my reading skill and also I will learn more about Yugoslavia.

I am enclosing a \$5.00 money order for the books and for the magazine subscription.

Thank you again,

Sincerely,
Antonia Hlede
Antonia Hlede

Kraji, domači kraji

Spet se nam je nabralo nekaj pisem, na katera smo dolžni odgovor. Večinoma nam v pismu pošiljajo tudi naročnino, knjižijo jo v upravi, pogosto pa so v takih pismih tudi besede, za katere si ne moremo kaj, da bi jih ne objavili v naši rubriki. Naj nam bralci, ki tega ne želijo, preveč ne zamerijo, saj vendar hočemo samo dobro; želeli bi, da bi bilo takih pisem še več, saj so nam najposrednejši stik z bralci. Poglejmo si nekaj pisem.

Frances Mele iz Eliria, Ohio, ZDA, nam sporoča nov naslov, zraven pa je pripisala naslednjo željo: »Prav rada bi videla v Rodni grudi sliko Borovnice, kjer je bil pred vojno železniški most, pa so ga sovražniki slovenskega naroda porušili. V Ameriki sem že 47 let in nisem še imela prilike priti na obisk v rojstno domovino. Zdaj bi prišla, pa mi zdravje ne dopušča. Mogoče pa le pridem leta 1968.« Draga rojakinja, Frances, kljub rahlemu zdravju, upamo, da boste prišli vsaj enkrat v stare kraje. Toliko je lepega in zanimivega, da bi prav gotovo morali videti. Glede slike, ki ste si jo zaželeli, pa vam kar takoj izpolnujemo željo. Borovniškega mostu res ni več, bil pa je taka znamenitost, da se jo spleča objaviti. Danes pa je v Borovnici skoraj vse drugače.

Francka Holowacky iz Sudburyja v Kanadi nam našteva celo vrsto krajev, ki bi naj jih objavili: Maribor, Ptuj, Celje, Ormož, Ljutomer, Radenci, Sv. Tomaž, Murska Sobota, Radgona in drugih, odkoder je veliko ljudi na tujem. Upoštevali bomo tudi to željo in objavili slike iz teh krajev. Seveda pa ne moremo vseh naenkrat. **Frances Kranjc** iz Aurore, Ill., pa pravi: »Revija mi je všeč, le več bi rada videla in brala o mojem rojstnem kraju Grahovo pri Cerknici. Res sem že nad 50 let v Ameriki, toda moj rojstni kraj — najlepši kraj na svetu, ne more biti in ne bo nikdar pozabljen. In kako rada bi obiskala 'hišico očetovo', pa so me leta prehitela...« Tudi vam, draga Frances, bomo željo kmalu izpolnili — objavili bomo sliko Grahovega, želimo pa tudi, da bi se vam izpolnila še večja želja — da bi sami obiskali domovino.

Vsem bralcem in naročnikom, posebej še tistim, ki so nam pisali, lep pozdrav z željo, da se nam kmalu spet oglašite!

Jože Prešeren

Borovnica s slovitim viaduktom, ki je bil porušen med zadnjo vojno

O obisku domovine

»Pred kratkim sem obiskal domovino. Ker smo pač ljudje različni, tudi vsak svoje vtise odnese. Po navadi pa nam naj-globlje ostanejo v spominu lepa doživetja. Ko te ob jutranjem svitu pozdravi Domovina in prvo spomladansko zelenje, imaš občutek, da so te vsi ljudje pozdravili in z veseljem sprejeli.

Res so me povsod lepo sprejeli in lahko bi napisal še veliko lepega, pogosto pa sem se moral tudi globoko zamisliti. Posebno o življenju našega kmeta, o katerega življenju naši novinarji in pisatelji vse premalo pišejo. Pogosto beremo poročila o mnogih nepomembnih dogodkih z vsega sveta, o resničnem življenju našega kmeta pa beremo le malo.«

To so izvlečki iz pisma, ki nam ga je poslal rojak R. B. iz Dornbirna iz Avstrije. V mnogočem se strinjamo z njim: potovanja v domovino se v resnici razlikujejo od številnih potovanj po svetu, nek poseben čar imajo in na vsakem koraku te spremljajo lepa doživetja.

Naš znanec z lanskega obiska v domovini Alfred Zitnik se je konec preteklega leta poročil. Za ženko si je izbral simpatično Ljubljancanko. Iskreno čestitamo!

Naročnika Karla Albanija iz Copper Cliffs v Kanadi pozdravlja njegova 80-letna mama iz Limove pri Trojanah in bratje Gašper, Anton in France. Želijo tudi, da bi se kaj oglasil

SLOVENSKE NARODNE JEDI

KISLA TELEČJA PEČENKA

Kilogram lepe teletine za pečenje položimo v dober malo z vodo razredčen kis, kjer naj ostane dva dni. Meso vsak dan obrnemo. Pred uporabo porežemo kožice in ga dobro obrišemo. Nato solimo in pretaknemo s kosci slanine. Sem in tja zabodemo v meso kak nageljnov klinček (žbice). Nato meso spečemo, med pečenjem ga pridno polivamo z juho ali vodo, da je pečenka sočna.

SVINJSKA S HRENOM IN KROMPIRJEM

Kilogram mlade svinjine zrežemo na kose in jo kuhamo v mrzli vodi, ki smo ji dodali peteršilj, nekaj zelene, strok strtega česna, nekaj poprovih zrn, ščep kumine, pol čebule in kozarec dobrega kisa. Ko je meso že skoraj mehko, dodamo tri debele, olupljene in na večje kose zrezane krompirje, solimo in skuhamo, da je krompir mehak. Kuhano jed stresemo v večjo skledo ter potresemo z nastrganim hrenom. Krompir lahko skuhamo tudi posebej in z njim meso samo obložimo.

KMEČKA GOSTIJA

Pol kg prekajene svinjine pristavimo s kislim zeljem ali kislom repo (tričetr kg) ter skuhamo. Posebej spečemo pol kg svežih reberc od mladega prašička. Rebrca pred pečenjem natremo s česnom, kumino in solimo ter jih rumeno zapečemo. V masti, kjer so se pekla rebrca zarumenimo pol narezane čebule, dodamo večji, olupljen in nastrgan krompir in vse skupaj zamešamo v zelje ali repo. Kuhamo še četr ure. Jed mora biti gosta. Zelje nato denemo na sredo velikega krožnika, ga obložimo s kosi prekajenega mesa in koščki pečenih reberc. Vmes damo lahko tudi rezine pečeniče, če smo jo pekli skupaj z rebrcami. K jedi ponudimo ajdov kruh in seveda, če je mogoče, kozarec domačega vina.

KOPUN V LEČI

Lep kopun (lahko tudi puran, raca, gos, fazan ali jerebica), košček slanine (10 dkg), pol kg leče, 1 srednja čebula in sol.

Kopuna nasolimo in pečemo na nasekljani slanini. Vmes ga pridno polivamo s sokom. Posebej kuhamo lečo z narezano čebulo, solimo jo bolj malo, ker jo pozneje zabelimo z maščobo od pečenja. Lepo zapečenega kopuna zrežemo na lepe kose. Kuhano lečo, ki mora biti gosta, damo na krožnike, nanjo pa na vsak krožnik kos ali dva kopuna. Zraven ponudimo kruhove cmoke in sezonsko solato.

LOVSKA RIŽOTA

Korenček, košček zelene, korenino odpeteršilja, eno čebulo, dva stroka česna narežemo na kolesca in skuhamo v slanem kropu. Ko je zelenjava kuhana, jo kar v kropu okisamo z dobrim kisom (2 žlici). Pol do tričetr kg divjačine — zajca ali srne — damo v dobro položeno posodo ter prilijemo kuhano zelenjavo z vodo. Dodamo začimbe timian, majaron, lovorov list, nekaj brinovih jagod, lupinico od limone, vejico rožmarina in nekaj zrn celega popra. Tako pripravljeno meso obtežimo s porcelanastim krožnikom in ga pustimo na hladnem (v hladilniku) 2 do 3 dni.

Nato damo v kozico slanino in narezano meso, dodamo še zelenjavo in začimbe, dušimo ter vmes po malem prilivamo tekočino od kvaše. Paziti moramo, da ni prekisla. Bolje manj. Ko je meso mehko,

dolijemo še zelenjavne juhe, da dobimo omako, ki jo zgostimo z enim surovim naribanim krompirjem. Po okusu omako dosolimo, še popramo in začimimo z nekaj sardelami in žlico gorčice.

Posebej skuhamo v slanem kropu riž, ki ga dodamo mesu in omaki tik preden z jedjo postrežemo. Ali pa nadevamo na krožnik izmenoma omako z mesom in riž. Poleg damo solato.

MARI

(Odlomek iz romana Marjana Kolarja Išči poldan)

... nasmehnil se je, ko je na svoji postelji zagledal Mari, ter pomislil, da je moral biti zelo zatopljen vase, če je bil prešlišal, kdaj je odprla in zaprla vrata.

Oblečena je bila za k maši in morda so Kumri verjeli, da je ta hip klečala v cerkvi ter pobožno molila s pisane podobice:

»Kraljica venca rožnega
v naročju svoj'ga sina ima,
svet' rožni venec v rokah drži,
želi, da molimo ga vsi.«

Radijske čestitke so šle h kraju in Mari jih je zasanjano poslušala, pogledovala nekam skozi okno pa spet Žagarja, ki je pri mizi, polni šolskih zvezkov, še vedno brezdelno strmел predse. Potem je segla v svojo polivinilasto torbico, potegnila iz nje ogleдалce, ki je imelo na hrbtni strani barvno sliko Gine Lollobrigide, se resno ogledovala v njem, se namrdnila sama sebi in ga odložila ter potegnila iz torbice denar, nekaj tisočakov in petstotakov in pest drobiža.

Žagar je mislil, da je imela drobiž od njega, ker mu je vsak dan nosila cigarete in vsak teden steklenico vina in redka pisma name Rozi in Vilme in Jeričine razglednice. Potem je glasba utihnila, z njo je izginil čar in zunaj okna je ostal pust oktobrski dan in Žagar je vedel, da bi se moral lotiti dela, vendar se ni ganil, in je naskrivaj opazoval Mari, kako je vneto preštevala svoje premoženje in na obrazu ji je videl, da še vedno ni imela dovolj za plesno obleko. Nekaj je mrmrala predse in se ugriznila v ustnice, da je ne bi slišal kdo od njenih.

Iz domače kuhinje je odšla po preprostem preudarku, da ji ne bo treba lupiti krompirja, tekati po vodo in kuriti in prati solato in paziti, da se ne bi kaj prismodilo, ker je preprosto ne bo doma. In ker je bila cerkev edino opravičilo in ker se ji k maši ni ljubilo, je v vsej hiši ostala samo Žagarjeva sobica tisti mirni kotiček, kamor je lahko prišla sanjarit, ker je Žagar večinoma sploh ni opazil in je imela občutek, da je sama in je lahko premišljevala o tem, ali bo šla popoldne v kino ali s prijateljicami na potep ali morda na nogometno tekmo, kjer bo lahko kričala in navijala, kolikor bo hotela, vseeno za koga in proti komu, ali v slaščičarno ali na sprehod ob Bistrici, in ker je nekoč rekla, da bi bilo imenitno, če bi šel Žagar z njo, je vedel, da si je želela majčkeno jeziti svoje prijateljice, ki bi bile nevoščljive, ker bi bili z njimi samo smrkavi mulci, z njo pa odrasel moški, resen, črn in lep, je rekla, ja, vsi visoki, črni moški so lepi, in če se bo sploh kdaj poročila, nikoli ne bi hotela drugačnega. Toda on seveda ne bo šel, ker bo gotovo spet naročil liter vina in cigarete in bo sedel pri odprtem oknu in bo pisal ali bral ali se samo delal, da bere, v resnici pa bo z mislimi gotovo pri svoji stari mami, kakor je pravila Vilmi, odkar je vedela, da ima šestindvajset let.

Potem je naredila:

— Pst! in še enkrat, močneje, da se je Žagar obrnil k njej in se ji nasmehnil, ker je razumel, da se je želela pogovarjati in da morata zaradi tanke stene, ki ju je ločila od Kumrov, govoriti tiho.

— Kaj je Marička?

— Ali je stara mama vaša ljubica?

— Že davno ne več.

— Pa je, drugače ne bi bili tako dolgo brez dekleta. Nobene ne pogledate, nobena ne pride k vam, saj bi vsi vedeli, če bi. Moški pa še tri dni ne morejo biti brez ženske, saj vidim pri naših. In ona vas ima rada, če ne vam ne bi pisala tako pogosto in tudi vi ji pišete in gotovo bo kmalu prišla na obisk.

— Upam, da ne, je medlo zamrmral Žagar in pomislil, kako smrklice pravzaprav nič ne brigajo njegove zasebne stvari, toda potem se je spomnil, da na dvorišču za garažami pač ni bilo zasebnih stvari, ker so vsi vedeli vse o vsakomur in priznal si je, da ga ta klepet sprošča in oddaljuje od jalovih spominov in razmišljanj, in gledal je Mari, kako se je vzravnila na postelji ter glasno šepnila:

— Če vam ni do nje, jo vrzite ven! se je zagnala, da so se ji oči zasvetile, potem pa se je nenadoma sanjavo zagledala nekam mimo njega in tiše dodala:

— Razen, če jo imate vendarle radi. Ali jo imate zelo radi?

— Ne tako, kot ti misliš. Toda ti tega ne razumeš, ker si še premlada.

— Sedemnajst let bom imela po božiču, je bila zares užaljena, vendar ne tako zelo, da ne bi radovedno vpraševala naprej:

— Ali je stara mama zelo lepa?

— Lepa je še preveč, je rekel Žagar.

— Pa kakšna je? Imate njeno sliko? Je velika, ima pobeljene lase?

— Ne, je rekel Žagar počasi, — črne lase ima in plave oči in srednjo postavo in vse kar spada zraven.

— Lepe prsi? je vprašala in nehote pogledala po svojih vzpetinicah.

— Lepe, Marička, toda pustiva raje to, ne?

— Ker jo imate še vedno radi in jaz sploh nisem nobena Marička, ampak Mari, Mari! je zaklicala skoraj glasno. Potem je kujavo umolknila, se obrnila k steni in sesula na posteljo vse, kar je imela v torbici ter mu jo vabeče zakrila s telesom, toda Žagarja ni zanimalo ne njeno borno premoženje ne njene majhne sanje o filmskih igralcih in plesnih oblekah in nakitu in o plesih, kakršne je videla v filmih. Pretegnil se je, stopil po sobi in jo razmišljeno pobožal po kuštravi glavici, ker se mu je zazdela kot prijazna domača živalca, potem se je vrnil k mizi in se sklonil k zvezkom, da bi se končno lotil dela.

Po stopnicah so začeli štorkljati ljudje, ki so se očitno vračali od maše, toda Mari še vedno ni odšla. Videl je, da je spet spravila svoje drobnarije v torbico, se zvila v klobčič in ga gledala in potem na vsem lepem vprašala:

— Ali mora biti profesorjeva žena zelo pametna, mislim... vaša žena?

— Jaz sploh nisem profesor, je rekel Žagar, — samo predmetni učitelj.

— No, pa žena predmetnega učitelja.

— Veš, Marička...

— Mari!

— Veš, Mari, nekaj že mora vedeti. Postelje se človek hitro naveliča.

Vas Javorje nad Poljanami (zgoraj)

Terenka Zinka — Gabrijela Dermota in vasi Javorje (spodaj). (Foto: Neža Maurer)

— To je res, je rekla zamišljeno. — Moški se sploh hitro naveličajo. Potem se je narejeno stresla, kakor bi jo zeblo, in rekla:

— Hladno je. Zakaj si ne daste postaviti peči?

— Navajen sem mraza. V zdravilišču mi je snežilo na posteljico. Pa tudi prelen sem, da bi si kuril.

— Jaz bi vam kurila vsak dan!

Nasmejal se je, se nagnil nazaj na stolu in jo v hipnem vzgibu nežnosti objel okrog ramen kot otroka. Še vedno ni bil dovolj zbran za pravo delo, godila mu je njena skrb in pomislil je, da ne ve, kaj naj ji pravzaprav reče, ker je bila le otrok, dober, živahen, zaupljiv otrok, kljub obilici, v kateri je rasla, še nepokvarjena. Toda prav zaradi otroškosti je ni jemal resno in bil je prepoln svojih misli, da bi se ji mogel zares posvetiti, čeprav le za četrto ure.

Vstala je, in se naslonila nanj, sprva rahlo, potem pa vedno močneje.

— Mi boš pomagala popravljati redovalne naloge? se je pošalil.

— Ko bi znala!

Nato je nenadoma naslonila glavo k njegovemu licu in za hip se mu je zazdelo, da je slišal, kako ji je bilo srce. Rahlo jo je poljubil, ona pa se ga je oklenila na vso moč in mu zamrmrala nekaj nerazumljivega v lase, potem pa zbežala. Toda še preden se je poglobil v zvezke, je že spet pokukala skozi vrata:

— Saj niste hudi?

— Spravi se, sicer bom res! se je zasmejal, ona pa je zadovoljno zagodla nekakšen la-la-li-la-lom in ni je bilo več.

(Op. ur.: roman je izdala založba Obzorja v Mariboru, 1967.)

PRI ZINKI V JAVORJU

Neža Maurer

Zavila sva po cesti proti Javorju. Na travnike speljane pomladne vode nosijo hrano rastlinam. Cesta se vzpenja strmo. Nekdaj so se tod vozili Nemci do svoje postojanke na Javorju. Danes vozi po njej avtobus Javorčane v tovarne. Lepo je, če stvari služijo dobremu.

Javorje je vas, raztresena po sončnem pobočju, Javorčani pravijo, da je pri njih več lepih dni kot kjerkoli drugod v Sloveniji. Na levi se vidi Blegoš.

»K Dermotu greva. Gabrijela se je po vojni poročila z Dermotovim fantom, ki je bil v partizanih nekje na Koroškem.«

Ustavila sva se pred lepo kmečko hišo. Hlev je stal posebej. V veži so prezimovale rože. Stopila sva v kmečko hišo z veliko pečjo.

In že sta si stala nasproti, se nekaj časa gledala in visoki, vitki ženski so se zasvetile oči:

»Janko, saj to si ti! Jelovski Janko! Toliko let, pa se nisi nič spremenil.«

Smehljala sta se in nista čutila, kako se mladita, kako jima spomini mimogrede brišejo leta in skrbi z lic... Franc Fojkar se je spremenil v mladega Jelovškega Janka in gospodinja Gabrijela v terenka Zinko. Menda nista več vedela ne za prijazno

sobo, ne za ljudi, ki smo bili poleg njiju v hiši. Bili smo tako nepomembni, saj nismo bili z njima v tistih hudih časih, ko je bila ona sekretarka SKOJ v vasi in je vodila tudi kulturne prireditve, on pa je — vse noči na poti — skrbel, da se kurirska zveza ni pretrgala.

»Se spomniš, Janko, pri zadnji ofenzivi...«

»Ne, takrat me ni bilo več v teh krajih.«

»Ne? Potem ti bom povedala. Saj veš, za veliko noč leta 1945 je bilo. Nemci so o naši hiši le vedeli marsikaj in bala sem se, da me bodo v hajki ubili. Sestra Marica, sosedova Justa, neki partizan, ki je bil pri nas na okrevanju, in jaz smo odhajkali v Mladi vrh. Toda pozabili smo na hrano. Hlad in beg sta nas zlakotnila in tako sva se z Justo podali na Matikuš v mlin — kljub nevarnostim. Nisem še dobro izgovorila vprašanja, če imajo kaj kruha in če so Nemci kje blizu, ko sva zagledali gestapovce na pobočju. Zdivjali sva v hrib. Vso noč smo se lačni potikali okrog in begali pred streljanjem, ki je grozilo od vseh strani.«

Čez dva, morda tri dni je bilo najhujše mimo in dekleta so se vrnila domov. Zinka je takoj spet optala koš, da odnese hrano »gmajnarjem«, ki so bili izmučeni in lačni. Srečno se je vrnila, kljub veliki bojazni domačih. Toda ni bilo dolgo, ko so pred njihovo hišo zarojili gestapovci in belogardisti. Zinka so samo poklicali pred hišo. Nihče od domačih ni smel z njo in kljub številni družini (rojenih je bilo štirinajst otrok) je bila tisti hip sama, tako sama kot pozabljeno jabolko v prvem mrazu.

— Stopi k steni, lajdra gmajnarska!

Stopila je, vzravnan in tanka, in še stena se ji je zazdela prijateljska in topla proti hladu, ki je srepel vanjo iz gestapovskih oči.

Obstopili so jo tako, da se je polkrog sklenil na vsaki strani do stene.

— Kot mavrica, je šinilo Zinki skozi glavo, a že se je zgrozila — mavrica je vendar tako lepa, pisana.

— Govori! je udarilo iz zelenkaste mavrice.

— Povej nam vse — ali pa te ustrelimo!

Kdo ve, kako je prišlo: nasmehnila se je mirno, pol prezirljivo, pol zapeljivo, kakor če jo je kdo vprašal o ljubezni.

Mavrica okrog nje je pordela, posinjela, pozelenela, porumenela od besa, ihte, začudenja, podzavestnega strahu. Takale frkljica s čopom črnih las se smeje njim, gestapovcem nemškega rajha!

— Pripravi brzostrelko!

— Naj se zgodi, je rekla glasno in uprla glavo ob steno rojstne hiše. Roke je skrila za hrbet in jih stisnila ob zid, da ne bi kdo opazil, kako ji drgetajo.

Brzostrelka je odsekano škrtnila. Nekje v vasi je pel petelin...

Ne smem misliti, ničesar ne smem misliti, drugače bom padla prednje na kolena in zajokala! Saj se začinja zame šele devetnajsta pomlad! Da bi vsaj ne bila pomlad! Ne misli!

Čutila je, kako ji drgečejo zobje in je trdo stisnila čeljusti.

— Boš govorila! so prišle besede iz grenkega, ljubega življenja, ki ga je zapuščala. Kot daljnemu, žalostnemu odmevu

mile pesmi, ki jo poje nekdo daleč, daleč, se je hrepeneče nasmehnila ostrim gestapovskim besedam.

Tisti hip je zadrdral rafal. Divje jo je udarilo v desno lice. Zakričala je, planila skozi gestapovski obroč v hišo in padla sestri v naročje.

— Kri! Krvava si, Gabrijela! Kam si ranjena?

— Ne vem, ne vem... je hlipala in nazadnje divje zajokala od olajšanja, da ni več sama zunaj pred zidom, pred železno cevjo in smrtjo.

Gestapovci in beli so odšli. Njo so domači previdno in ljuubeče pregledali — a odprto je imela samo desno lice. Omet ji je potrgal kožo. Rafal je udaril v zid tik ob njeni glavi.

Upali so, da bo izdala iz strahu...

Počasi sta kurir Janko in terenka Zinka prihajala v današnje dni. Zinka je spet postala Gabrijela, poročena s partizanom Silvom. Z možem sta si postavila novo hišo, rodila je štiri otroke — najstarejši pojde letos k vojakom, najmlajša pa jeseni v šolo. Mož ni bil človek za zemljo — enkrat je odšel na delo na Golnik, drugič v zadrugo v Poljane, pa spet kam drugam.

»Mene pa ne odtrgate od naših griv! Vse življenje delam na Javorju. Pri nas doma je bilo štirinajst otrok, pa smo zrasli. Tudi moji bodo.«

»Si otroci želijo v dolino?« sem vprašala.

»Nobeden si ne želi. Če bo treba, se bo pač kateri vozil v tovarno. A če smo včasih prehranili kurirje z vseh okoliških postojank in vse partizane, ki so prišli mimo — bomo tudi sebe sedaj. Samo delati je treba.«

»Otroci imajo radi zemljo in delo,« je pribila. »Več ni treba.«

Z umirjeno kretnjo roke nas je povabila k mizi. S spremljevalcem sva se branila.

»Kaj! Da bi rekli — ne! Vsa vojna leta smo hranili kurirje. Janko, ne smeš odkloniti zdaj, ko vaju dosti laže pogostim.«

Babica se je spet blago nasmehnila, kot da so prišli v hišo partizani.

»Mama, pojdite v kuhinjo pogledat, če vre kosilo,« je poprosila Gabrijela.

Gabrijela je malo pomolčala, potem pa mirno napeljala pogovor na pomladansko setev, prirejo živine in svojega sina, ki je lani že sam pokosil seno in otavo za vseh osem glav.

Dvajset let. Da, res je minilo že dvajset let.

(Odlomek iz knjige *Zveza mora ostati*, kjer avtorica Neža Maurer opisuje obiske pri nekdanjih partizanskih kurirjih. Knjigo je izdala založba Borec v Ljubljani leta 1967.)

JAGNJE

Vida Brest

To zgodbo mi je povedal star partizan s Kozare.

»Bili smo brez hrane in tako smo poslali patroljo po hrano v rodovitnejše kraje.« je pripovedoval. »Patrulja se je naslednji dan vrnila in je prinesla vreče koruzne moke in jagnje. Eno samo, plašno črno-belo jagnje. Kuharji so prevzeli koruzno moko in začeli pripravljati hrano. Kaj pa z jagnjetom? Premajhno je bilo, da bi ga lahko vsi samo pokusili, da bi pa se ga mogli najesti, kje pa! In tako smo sklenili, da ga ne bomo zaklali. Naj hodi z nami, naj raste in zraste, da ga bo dovolj za vse. Tako je ostalo jagnje pri nas.

Med nami je bilo mnogo mladih fantičev, ki so si še želeli iger, čeprav so nosili puške in bombe in pogumno jurišali na bunkerje. Jagnje jim je prišlo kakor igrača. Vsak prosti trenutek si videl koga izmed njih, ki je tekal z njim naokoli, se prekopicaval, včasih se je kdo postavil na vse štiri in se za šalo trkal z jagenjčkom, kakor delajo pastirji na pašnikih. Ni bilo dolgo, da se je mladim v igrah z jagnjetom pridružilo vse več in več starejših. Ure počitka po pohodih so se napolnile s smehom in šalami.

Česa vsega so jagnje naučili! Ni minilo več kot tri dni, odkar je bilo pri nas. Stali smo v vrsti pred kotlom s polento in kuhar še ni pričel deliti. Pa jo primaha jagnje. Teklo je ob vsej dolgi vrsti naravnost h kotlu. Zrinilo se je pred prvega v vrsti in lepo mirno čakalo. Kuhar je debelo pogledal.

»Kaj pa porcija, tovariš?« je vprašal.

»Beee!« se je zadrlo jagnje.

Kuhar je zajel polente in jo hotel nasuti prvemu borcu. Ampak jagnje se ni hotelo umakniti. Kuhar je potisnil zajemalko nazaj v kotel, stopil malo vstran in natrgal mlade trave. Vrnil se je, vrgel jagnjetu poleg kotla travo, potem se je umaknilo in borci so se lahko zvrstili pred kuharjem. Kasneje je bil kuhar vedno pripravljen, kajti jagnje je na prvi znak, da je treba v vrsto h kotlu, priteklo in se postavilo na čelo vrste.

Hodilo je z nami na pohode. Prve dni se je držalo kjerkoli v koloni, toda kaj kmalu je bilo tik za vodičem in nazadnje je hodilo vedno prvo. Naučilo se je vseh posebnosti naših pohodov. Naučilo se je, da je treba stati, kadar je ukaz »stoj«, da je treba hoditi v razmaku, da je treba teči čez najnevarnejše prehode, da je treba vzdrževati zvezo in da je treba počivati, kadar je ukaz za počitek.

Kajpada je tudi raslo. Na glavi so mu začenjali poganjati rožički in trkanje z njim je postajalo presneto boleče. Raslo je in se redilo, saj smo vsi po vrsti skrbeli zanj. Iz jagnjeta je postajal krepak mlad koštrun. Toda čeprav je zrasel in bil debel, da bi kar dosti zalegel, ni nikomur več hodilo na misel, da bi ga pojedli. Postal je igrača vse brigade in ker je hodil povsod z nami, tudi znanec vse Kozare. O njem so pripovedovali po vaseh izmišljene in resnične zgodbe in kamorkoli smo prišli, so že vnaprej vedeli, da prihaja z nami koštrun, pa se je vse, mlado in staro, potrudilo, da bi bil kar najbolje pogoščen.

Tudi jurišal je z nami, naš koštrun. Tekel je med borci proti postojanki in bolj glasno, ko smo mi klicali:

»Juriiiš!« bolj glasno se je drl:

»Beee! Beee!«

Pa je bilo tudi koštrunove partizanščine enkrat konec. Lepega dne se je pripeljal z džipom divizijski poveljnik. Prinesel je ukaz za napad na mesto N. Predelal je z nami načrt za pohod in napad. Potem je spet sedel v džip. Voznik je že hotel pognati. Komandant pa ga je ustavil in poklical k sebi našega komandanta.

»Tistega koštruna, ki se z njim smešite po vsej Kozari, bom vzel s seboj.«

»Koštruna?« smo zastokali vsi s štabom vred. »Saj to je vendar naš koštrun!«

»Razumite vendar, takega pohoda žival ne bo vzdržala. Si predstavljate: 180 kilometrov,« je rekel poveljnik. »Bodite vendar pametni!«

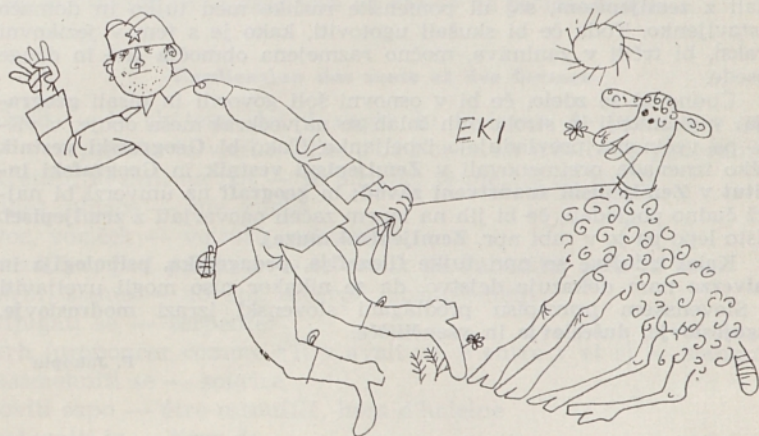
Osupli smo gledali komandanta. Koštrun pa, kakor, da bi slutil, o čem gre beseda, jo je ucvril od džipa proč, kot bi ga veter podil.

»To je ukaz, tovariši,« je rekel poveljnik, ko je videl, da se nihče ne zgane, da bi koštruna prijel. Tako smo potem koštruna ujeli, mu zvezali noge in ga naložili v džip. Ko je džip potegnil, je koštrun stegnil glavo daleč čez rob vozila in še dolgo potem smo slišali presunljiv, tožeč:

»Beeee! Beeee! Beeee!«

Prav, kakor bi jokal.

Mnogi med borci so si jezno drgnili oči. Vsi pa smo hodili tisti dan po taborišču pobiti in žalostni.

Noben jezik, kar jih poznamo, ni absolutno čist. Medjezikovne vplive lahko zasledujemo daleč nazaj v zgodovino, še močnejši pa so taki stiki v današnjem času.

Tudi v slovenščini imamo precej tujih primesi. Med starejše izposojenke, ki so skupne še vsem slovanskim jezikom, prištevamo npr. besede **hlev**, **hleb**, **knjiga**. Vse te in podobne besede nimajo nič tujega na sebi in so delček temeljev izraznega bogastva našega jezika. Tudi besede, ki so jih Slovenci prevzeli v prvih stoletjih po naselitvi v Alpah, pred letom tisoč in nekaj stoletij pozneje, so splošno-slovenske. Kot primer naj navedem izposojenko **voščiti**; zveni tako domače, pa je vendar iz starega nemškega **wunscan**, ki mu ustreza današnji nemški **wünschen**.

Zanimivo je, da mlajših ljudskih izposojenk iz nemščine knjižni jezik pozneje ni več sprejel in se jih je prej ali slej otresel. Nadomestil jih je s slovenskim prevodom ali s slovensko izposojenko. Iz besede **šipa**, nemško **Scheibe**, je lepo razvidno, kako različno je bila v jeziku ocenjena ista izposojenka, ki je prišla k nam prej ali pozneje. Starejša **šipa** velja za lepo in domačo besedo; mlajša izposojenka, **šajba**, pa se je ohranila le kot vulgarna izposojenka, ki seveda ne more biti sprejeta v knjižni jezik.

Podobno kot germanske so k nam prihajale tudi romanske izposojenke; romanskega izvora sta npr. tako važni besedi kot **miza**, ki je nastala iz **mensa**, in **galida**, iz **galata**.

Mlajše izposojenke pa so le redko zajele celotno jezikovno območje. Navadno so se razširile samo po obmejnem ozemlju; tako so na primer samo zahodnim Slovincem znane besede **žernada**, **kontent** in **konfin**.

Pravi dramatični tekmi med domačimi in tujimi jezikovnimi prvimi pa smo priča v 19. stoletju. Močnemu slovanskemu vplivu je sledil mednarodni besedni naval, ki je najprej zajel strokovna področja, od koder je, ponekod bolj, drugod manj, prodiral v splošni knjižni jezik.

Kako močan je bil pritisk mednarodnih izrazov, se lahko prepričamo ob besedah z grško prvino **graf**, ki pomeni isto kot osnova našega glagola **pisati**. Kar presenečeni smo, da tako živa in prožna osnova ni mogla pregnati tujk, ki so se ugnezdile v njenem območju.

Od besed z elementom **graf** (ortografija, geografija, etnografija, kaligrafija, graf, grafik, grafika, paleografija, seizmograf, petrografija, fotograf, spektograf, bibliografija, leksikografija, paragraf, epigraf itd.) so nekatere znane vsakemu Slovincu, tako **fotografija** in **paragraf**; druge so domače samo bolj ali manj izobraženim, npr. **biografija**, tretje pa so že precej specializirane, npr. **petrograf**.

Toda v kakšno zadrego bi prišli, če bi hoteli posloveniti kar vse te izraze po vrsti! Brez škode in težav bi se nam to posrečilo pri **kaligrafiji**, **ortografiji** in **biografiji**, kajti besede **lepomis**, **pravopis** in **življenjepis** z vsemi izvedenkami bi enako točno izrazile isto vsebino. Vse se sicer dajo opisati na krajši ali daljši način, vendar od opisa ne moremo izpeljavati glagolov in pridevnikov. Tako bi lahko rekli, da je **petrografija** — **nauk o kamnih**, toda kako prevesti **petrografski**?

Na prvi pogled se tudi zdi, da bi **geografijo** mirno lahko zamenjali z **zemljepisom**, saj ni pomenske razlike med tujko in domačo sestavljenko. Toda če bi skušali ugotoviti, kako je s tem v jezikovni praksi, bi trčili v zanimiva, močno razmejena območja ene in druge besede.

Čudno bi se zdelo, če bi v osnovni šoli govorili in pisali **geografija**; v gimnaziji in strokovnih šolah se največkrat meša oboje, v višjih pa večinoma prevladujejo izpeljanke. Tako bi **Geografski vestnik** težko iznenada preimenovali v **Zemljepisni vestnik** in **Geografski inštitut** v **Zemljepisni znanstveni zavod**; in **geografi** na univerzi bi najbrž čudno pogledali, če bi jih na lepem začeli ogovarjati z **zemljepisci**. Čisto lepo pa je v rabi npr. **Zemljepisni muzej**.

Kako trdožive so npr. tujke **filozofija**, **pedagogika**, **psihologija** in **univerza** nam dokazuje dejstvo, da se nikakor niso mogli uveljaviti v Slovenskem pravopisu predlagani slovenski izrazi **modroslovje**, **vzgojeslovje**, **dušeslovje** in **vseučilišče**.

F. Jakopin

S trga sta dedek in Ellen krenila na Grad. Stopila sta kar po uličici, ki jo pozna mladina vseh starosti od dojenčkov v vozičkih do šolarjev z loki in puščicami in do študentov s knjigam pod pazduho.

Pot se je strmo vijugala navkreber. Ko sta prišla na vrh, se je dedek nasmehnil, čeprav je lovil sapo. Potegnil je velik robec iz žepa in si počasi, z užitek otrl obraz.

»Tudi tukaj je vse veliko lepše in imenitnejše, kot je bilo včasih,« je rekel.

»Najprej moram na razgledni stolp, dobiva se pa tu pod kostanji,« je odvrnila Ellen in že je ni bilo več.

Dedek pa je stopil po poti okrog grajskega poslopja in se izza ograje zazrl na mesto pod seboj. Skušal je prepoznati nove in stare hiše ob vznožju strmine, ob reki in tja do Rožnika, potem pa se je razgledal daleč po Ljubljanskem polju, vse do mogočnega Grintovca. Na drugi strani so se pod Golovcem bleščali tiri dolenske železnice in onstran Barja se mu je pogled ustavil na gozdnatem Krimu.

In dedek se je tako zatopil v svoje spomine, da se je kar prestrašil, ko se je vrnila Ellen in ga poklicala.

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Vitorovič

On the Castle Hill

From the market place, grandfather and Ellen set out for the Castle. They went along a narrow street, well-known by the youth of every age, from infants in their baby carriages, school boys with bows and arrows, to students with books under their arms.

The winding path uphill was steep. When they arrived at the top, grandfather smiled although he was out of breath. He pulled a big handkerchief out of his pocket and wiped off his face slowly and with relish.

»Here, too, everything is nicer and more remarkable than it used to be,« he said.

»I have to go on the lookout tower first, and then we can meet under these chestnut trees later on,« said Ellen and disappeared.

Grandfather went round the castle building, gazing over the fence at the city below. He tried to recognize the new and the old houses at the foot of the steep slope, those along the river and the ones further off all the way to Rožnik. Then he viewed the large plain, Ljubljansko polje, which stretched as far as the mighty Grintovec. The rails of the Dolenska Railroad glittered on the other side. Following them, his eyes rested on Barje and the woody Kvim at its end.

Grandfather was so absorbed in his reminiscences that he was quite startled when he heard Ellen calling him.

Declension of Feminines ending in Consonant

On account of the characteristic *i* which occurs in nearly all the cases, this declension is sometimes called the *-i* declension. The en-

things can thus be easily remembered, but it is necessary to pay attention to peculiarities occurring in the accent and in the endings of some cases and nouns.

Example of a noun with fixed accent:

Singular	Dual	Plural
N. znamenítost	znamenítost-i	znamenítost-i
G. znamenítost-i	znamenítost-i	znamenítost-i
D. znamenítost-i	znamenítost-ma	znamenítost-im
A. znamenítost	znamenítost-i	znamenítost-i
L. pri znamenítost-i	znamenítost-ih	znamenítost-ih
I. z znamenítost-jo	znamenítost-ma	znamenítost-mi

The above noun is an example of the declension of all the derived nouns with the suffix *-ost*: mlad-óst (youngage), rád-ost (joy), etc. Many underived nouns follow the example *noč* (night):

Singular	Dual	Plural
N. nóč	noč-í	noč-í
G. noč-í	noč-í	noč-í
D. nóč-i	noč-éma	noč-ém
A. nóč	noč-í	noč-í
L. pri nóč-i	noč-éh	noč-éh
I. z noč-jó	noč-éma	noč-mí

In the type *nóč* the accent remains on the root only in the Nominative, Dative, and Locative — Singular, and with open vowels *ó* or *é* in the last two cases. The ending is stressed in the other Singular cases as well as in all the Dual and Plural cases.

A stressed *é* instead of *i* appears in some endings of this type (Dual: Dative, Instrumental, Locative — *nočéma*, *nočéh*; Plural: Dative, Locative — *nočém*, *nočéh*).

The following nouns are inflected in the same way: *kàd*, *kóst*, *réc*, *pót*, etc. A close root vowel *ó* remains in all cases of the noun *pót*.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

ADAPTÉ PAR VIKTOR JESENİK

Au Château

Du marché, le grand-père et Hélène se dirigèrent vers le Château. Ils s'avancèrent par une ruelle que connaît la jeunesse de tous les âges, des nourrissons dans leurs voitures aux écoliers avec leurs arcs et leurs flèches et aux étudiants avec leurs livres sous le bras.

Le chemin serpentait abruptement en montant. Quand ils furent arrivés au sommet, le grand-père sourit, bien qu'il fût hors d'haleine. Il tira un grand mouchoir de sa poche et lentement avec délice il s'essuya le visage.

«Ici aussi tout est beaucoup plus beau et plus remarquable que c'était jadis,» dit-il.

«D'abord je dois monter au belvédère, nous nous retrouvons ici sous les châtaigniers,» répliqua Hélène, et déjà elle n'était plus là.

Le grand-père alla par le chemin autour de l'édifice seigneurial et de derrière la clôture il fixa les yeux sur la ville au-dessous de lui. Il essayait de reconnaître les maisons neuves et vieilles au pied de la pente raide, le long de la rivière et là-bas jusqu'au Rožnik, puis il regarda à l'entour loin par la plaine de Ljubljana, tout là-bas jusqu'à l'imposant Grintovec. De l'autre

côté, au pied du Golovec luisaient les rails de la voie ferrée de la Dolenjska et au-delà du Marais son regard s'arrêta sur le Krimbois.

Et le grand-père se plongea tellement dans ses souvenirs qu'il fut effrayé lorsqu' Hélène revint et l'appela.

La déclinaison des Substantifs Feminins se Terminant par une Consonne

Cette déclinaison est parfois nommée aussi la déclinaison en *-i*, parce qu'un *i* caractéristique se manifeste dans presque toutes les désinences. Il sera donc facile de se rappeler les désinences ordinaires de cette déclinaison. Dans certains substantifs, nous devons cependant prendre garde aux particularités de l'accent et des désinences.

Modèle du substantif à accent fixe:

Singulier	Duel	Pluriel
N. znamenítost	znamenítost-i	znamenítost-i
G. znamenítost-i	znamenítost-i	znamenítost-i
D. znamenítost-i	znamenítost-ma	znamenítost-im
A. znamenítost	znamenítost-i	znamenítost-i
L. pri znamenítost-i	znamenítost-ih	znamenítost-ih
I. z znamenítost-jo	znamenítost-ma	znamenítost-mi

Tous les substantifs qui contiennent le suffixe *-ost* [mlad-óst (la jeunesse), rád-ost (la joie), etc.] ont une telle déclinaison et un accent fixe.

Nous déclinons de nombreux substantifs non dérivés d'après le modèle *noč*:

Singulier	Duel	Pluriel
N. nóč	noč-í	noč-í
G. noč-í	noč-í	noč-í
D. nóč-i	noč-éma	noč-ém
A. nóč	noč-í	noč-í
L. pri nóč-i	noč-éh	noč-éh
I. z noč-jó	noč-éma	noč-mí

Dans le type *nóč*, l'accent n'est plus sur le radical qu'au datif et au locatif singulier, tandis que les voyelles *o* et *e* sont ouvertes; dans les autres cas du singulier et dans tous les cas du duel et du pluriel, c'est la désinence qui est accentuée.

Dans le type *nóč*, nous avons en outre un *é* accentué à certaines désinences (duel: datif, instrumental et locatif — *nočéma*, *nočéh*; pluriel: datif, locatif — *nočém*, *nočéh*).

Nous déclinons de la même manière les substantifs: *kàd*, *kóst*, *réc*, *pót* et d'autres; *pót* a dans tous les cas l'*o* du radical fermé.

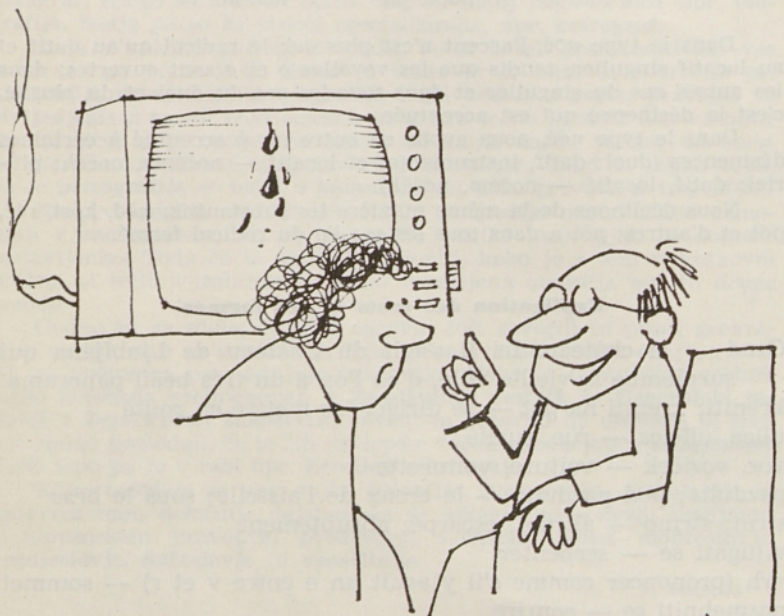
Explication des mots et des formes

Grad — le château. Ici il s'agit du Château de Ljubljana qui surplombe la vieille ville, d'où l'on a un très beau panorama.
 kreniti; kreniti na pot — se diriger; se mettre en route
 ulica, uličica — rue, ruelle
 voz, voziček — voiture, voiturette
 pazduha; pod pazduho — le creux de l'aisselle; sous le bras
 strm; strmo — abrupt, escarpé; abruptement
 vijugati se — serpenter
 vrh (prononcer comme s'il y avait un *e* entre *v* et *r*) — sommet
 nasmehniti se — sourire
 loviti sapo — être essoufflé, hors d'haleine
 potegniti iz — tirer de

Rrez besed

Že spet sedi golob na anteni...

PLEMENITI SPOPADI DUHA

Rdečenosi Jože in debeli komercialist Dolfe sta nekega lepega dne postala čisto drugačna. Ugotovila sta, da sta s pijančevanjem po krčmah le čas izgubljala.

»Šah! Igra, ki razvedri in zabava. Odslej bova z Dolfetom igrala vse večere šah. Lepo doma, pozimi na toplem, poleti ob ventilatorju, en dan pri meni, drugič pri Dolfetu,« je vsem razlagal Jože.

In res nista več zahajala v gostilne.

Nič več nismo poslušali narodnih pesmi, ki sta jih pela domov grede, in otroci niso imeli več svojega veselja s posnemanjem vijugave pijanske hoje.

Dolfe je iz predala izbezal staro šahovnico in vrečko s figurami. Manjkajoče tri kmete sta nadomestila z žganjarčki, manjkajočo trdnjavo za z vinskim kozarcem.

Ker sta morala dva žganjarčka nadomestovati bela kmeta, sta vanje natočila slivovke, v tretjega, ki je bil »črni kmet«, pa pelinkovca. Vinski kozarec-trdnjava je bil črn in natočen s teranom.

In igra se je začela. Posebno zanimiva je bila takrat, ko je Dolfe — dobesečno — požrl oba kmeta, Jože pa kmalu potem črnega kmeta in zamenjano trdnjavo. Pcmokala sta z jeziki in si zatrdila, da je igra zelo zanimiva.

Že naslednjega dne je v vrečki s figurami manjkalo kar osem kmetov in vse štiri trdnjave. Spet so žganjarčki nadomestili kmete (beli kmetje — slivovka, črni — pelinkovec), vinski kozarci — trdnjave pa so vsebovali rebulo za beli figuri in teran za črni. Igra je bila še lepša kakor prejšnjega dne, videlo se je, da fanta igrata z veseljem.

Tretjega dne je prišel Jože z besedo na dan:

»Šahiranje s temi starimi, grdimi figurami se mi zdi dolgočasno. Kaj ko bi vse figure nadomestila s kozarci. Žganjarčki bodo kmetje — v belih slivovka, v črnih pelinkovec —, za trdnjave postaviva steklenice piva — seveda na eni strani svetlega, na drugi temnega, da bo igra resna, črna konja nadomestiva z bitrom, na katerega je narisana črna konja, bela konja pa z whiskyjem »White horse«, lovce nadomestiva s po dvema belima in črnima brizgancema, kraljici bosta buteljki, kralja pa kislata voda na beli strani in črna kava na črni. Kako se ti zdi?« je vprašal Jože.

»Ideja je odlična,« se je strinjal Dolfe.

Igra, ki se je začela pol ure kasneje, je bila nenadkriljiva. Seveda sta igrala hitropotezno, saj ni, da bi tratila čas.

»Slivovka tako hitro hlapi. Potegni že,« je bodril Jožeta Dolfe.

»Takole narediva,« je predlagal Jože, »jaz potegnem kmeta naprej, ti ga vzameš z lovцем, jaz pa tebi brizganec s trdnjavo, ki mi jo potem ti vzameš z drugim kmetom...«

Hitro sta potegnili predvidene poteze in Jože je z veseljem popil brizganec-lovca, Dolfe pa je z vajeno kretnjo vrgel vase slivovko-kmeta in jo zalil s pivom iz trdnjave. Igrala sta pozno v noč in igra je bila vse bolj zanimiva. Ker sta končala brez zmage — remi —, sta na koncu odprla še obe buteljki-kraljici in ju družno izpraznila. Poleg sta točila turško kavo iz črnega kralja in kislata vodo iz belega.

Evgen Jurič (Delo)

Pogovor z naročniki

Že v prvih mesecih letošnje turistične sezone so nas obiskali, med drugim, tudi številni naročniki naših publikacij RODNE GRUDE in SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLENDARJA. Poravnali so naročnine za nazaj in za naprej, za sebe, za svoje prijatelje in znance, zastopniki pa za svoje naročnike, sami ali prav tako, preko svojih prijateljev. Vsem smo izročili blagajniška potrdila, ob tej priložnosti pa se prav vsem lepo zahvaljujemo za plačila za obiske, za delo in trud, za skrb in ljubezen, ki jo izkazujete tisku iz rojstne domovine in s tem — domovini!

Tudi s pošto smo v času od junijske številke RODNE GRUDE do 10. julija prejeli več naročnin za revijo in kalendar. Poslali so jih rojaki iz:

ZDA — Valentin OJACH, Konrad ZURBI, Zora RUDAN, Frances MELE, Mary JUTRONICH, Antonia HLEDE, Louis KAFERLE, Anton SHULAR, Jennie KRAINZ (poslala Stella FREEMAN), M. E. RAKAR (poslal J. TERCEK), J. LEMUTH, Frank KUSHAR, Anton IPAVEC, Mary SPIK, Marij CUKJATI, Frances HREN, Selma JAGER, Julia IPAVEC (poslala Mary DOLSAK po Jennie ZAMAN), John TANCEK za sebe in za Anthony KRENA, Ema JANC, Mary KROTECK.

KANADA — Janez KRAMAR, Francka HOLOWACKYJ, Victor ZUPANC, Miodrag RADICH, Ludwig FILO, Terezija PUŠIČ, Martin LUBEJ, Franc IVANUŠIČ, Agnes ANDOLŠEK (poslala Dolores POLICH).

AVSTRALIJA — Darinko HAFNER, Jože TEŽAK, Ivan KRAJNC, Franc KMETIC, Anna PLEŠKO.

FRANCIJA — Štefan DOMITER, Pavla MIKLIČ, Martin GORIŠEK.

ŠVEDSKA — Franc KOROŠEC, Karlo ZORJAN.

Tiskovni sklad

Frank Vogrin 5 \$, Janko Zornik 1 \$, Ema Janc 1 \$, Viktorija Ružič 2 \$, Anna Medvešek 5 \$, Louis Flaker 1 \$, Agnes Gosar 1 \$, Benedikta Gec 1 \$, Vincent Lauter 2 \$, Marija Skušek 1 \$, Mary Skerlong 5 \$, Helen Trakonja 1 \$, Joško Jerkič 2 \$, Frank Vadnal 1 \$, Jennie Zaman 1 \$, Helen Arko 1 \$, Mary Spik 1 \$, Anna Svete 1 \$, Ivanka Kapel 1,50 \$, Jennie Primc 5 \$, John Kenk 1 \$, Joseph Cadonic 1 \$, Mary Ercek 2 \$, Frank Turek 2 \$, Joseph Zeleznikar 2 \$, Anna Borsnik 2 \$, Lev Humar 2 \$, Fanny Stroj 32 \$, J. Kramar 1 can. \$, Francka Zadnik 2 can. \$, Franc Ivanusic 1 can. \$, Danny Kisel 2 can. \$, Janez Drčar 3 can. \$, Alois Putre 5 DM, Martin Perc 10 DM, Jože Mohar 3 DM, Maria Hirschberger 1 DM, Marjan Žuber 18 NF, Danijel Fugger 5 NF, Janez Stražar 10 KRS, Helen Majer 3 \$, John Čopič 17,50 ND, Milica Schröder 15 ND, Rudi Urankar 12,50 ND, Jože Birk 50 ND.

Vsem iskrena hvala!

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

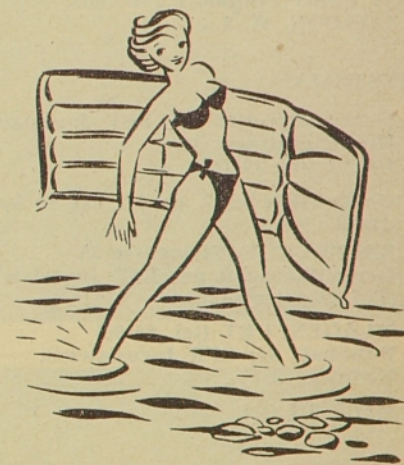
modna hiša
L J U B L J A N A — M A R I B O R

**PRI PLAČILU V DEVIZAH
UŽIVATE POPUST**

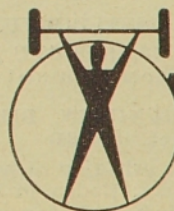
**Največja specializirana detajlistična
tekstilna organizacija v Jugoslaviji**

Na izlet, počitnice
ali potovanje

vedno le z blazino
enodelno
dvodelno
trodelno

v številnih oblikah in novih desenh znamke:

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

**Sava
Kranj**

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zapajte se nam!

» *Trans turist* «

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prirreditve, lov in ribolov in druge.

Centrala: LJUBLJANA, Titova 48/II. Tel. 313 366
telex AdriaAvio Ljubljana 31268

Poslovalnice: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander, Travel Bureau, 6419 St. Clair Ave. Cleveland 44103.

Zahtevajte prospekte!

Naročite čimprej

Slovenski izseljenski koledar 1968

pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II

ali pri svojih zastopnikih

Naslovi diplomatsko-konzularnih predstavništev v Evropi

ANGLIJA:

Embassy of the RSF of Yugoslavia
25, Kensington Gore,
LONDON, S. W. 7

Consulate of the RSF of Yugoslavia
19 Upper Philimore Gardens,
LONDON, W. 8

AVSTRIJA:

Generalkonsulat der RSF Jugoslawien,
Hilmteichstrasse 10,
GRAZ (tel. 33-180)

Ob četrtkih od 9. do 12. ure so konzularni dnevi v:

SALZBURGU, Steingasse 35
Generalkonsulat der RSF Jugoslawien,
Radetzkystrasse 26,

KLAGENFURT (tel. 25-05)
Botschaft der SFR Jugoslawien,
Rennweg 3,

WIEN III (tel. 73-25-95)

BELGIJA:

Ambassade de la RSF de Yougoslavie
9, rue Crayer,
BRUXELLES (tel. 47-57-81)

FRANCIJA:

Ambassade de la RSF de Yougoslavie,
54, Rue de la Faisanderie,
PARIS XVI (tel. TRO 89-01)

Consulat General de la RSF de Yougoslavie,
17, Rue Erckmann-Chatrion, (Bas-Rhin)
STRASBOURG (tel. 35-39-80)

Consulat General de la RSF de Yougoslavie,
Promenade de la Corniche 145
MARSEILLE

ITALIJA:

Ambassade de RSF di Jugoslavia,
Via dei Monti Parioli 20,
ROMA

Consolato Generale de la RSF di Jugoslavia,
Via Luigi Pirandello No. 3.
MILANO

Consolato Generale de la RSF di Jugoslavia,
Strade dei Friuli 54,
TRIESTE (tel. 24-949)

NEMČIJA:

Königlich Schwedische Botschaft
Abteilung für die Wahrnehmung
der jugoslawischen
Interessen,
MEHLEM (Rhein), Schlosstrasse 1
(tel. 12356)

pristojno za področje: Nordrhein Westfalen,
Rheinland Pfaltz Hessen in Saarland. Posluje vsak dan razen sobote in nedelje od 9. do 13. ure. V postopek jemlje samo zahteve, s katerimi se interesenti nanj obračajo osebno.

Za tiste, ki stanujejo v bolj oddaljenih krajih, poslujejo pisarne predstavništva vsako soboto med 8. in 13. uro v:

DÜSSELDORFU, Neusserstrasse 49, in
FRANKFURTU a/M., Hellerhofstrasse 39.
Generalkonsulat SFR Jugoslawien,

MÜNCHEN, Böhmerwaldplatz 2
(tel. 48 86 85)

je pristojno za pokrajine: Bayern, Württemberg, Baden in Württemberg Holstein. Posluje vsak dan, razen sobote in nedelje, od 9. do 12. ure. Razen tega so konzularni dnevi v:

STUTTGART, Taubengasse 4 (tel. 70 06 46)
Generalkonsulat SFRJ Jugoslawien,

HAMBURG, Harvestahuderweg 101
(tel. 44 45 04)

je pristojno za pokrajine: Niedersachsen, Bremen, Hamburg in Schleswig Holstein. Posluje vsak dan, razen sobote in nedelje od 9. do 12. ure.

Za Zahodni Berlin je pristojna
Vojna misija SFRJ,

1 BERLIN — Grunewald,
Tauberstrasse 18, (tel. 89 32 91),
ki posluje vsak dan razen sobote in nedelje, od 9. do 12. ure.

Na omenjene naslove se obračajte osebno, prej pa preverite, kateremu področju pripadate, da ne bi bile vaše prošnje zavrnjene zaradi nepristojnosti.

NIZOZEMSKA:

Ambassade de la RFS de Yougoslavie,
Groot Hertoginnelaan 30,
LA HAYE (Pays-Bas) Tel. 333-228

ŠVEDSKA:

Ambassade de la RSF de Yougoslavie,
Tyrgatan 6,
STOCKHOLM (tel. 10-11-80)

ŠVICA:

Ambassade de la RSF de Yougoslavie,
Kalcheggweg 38
BERN (tel. 44-63-53)

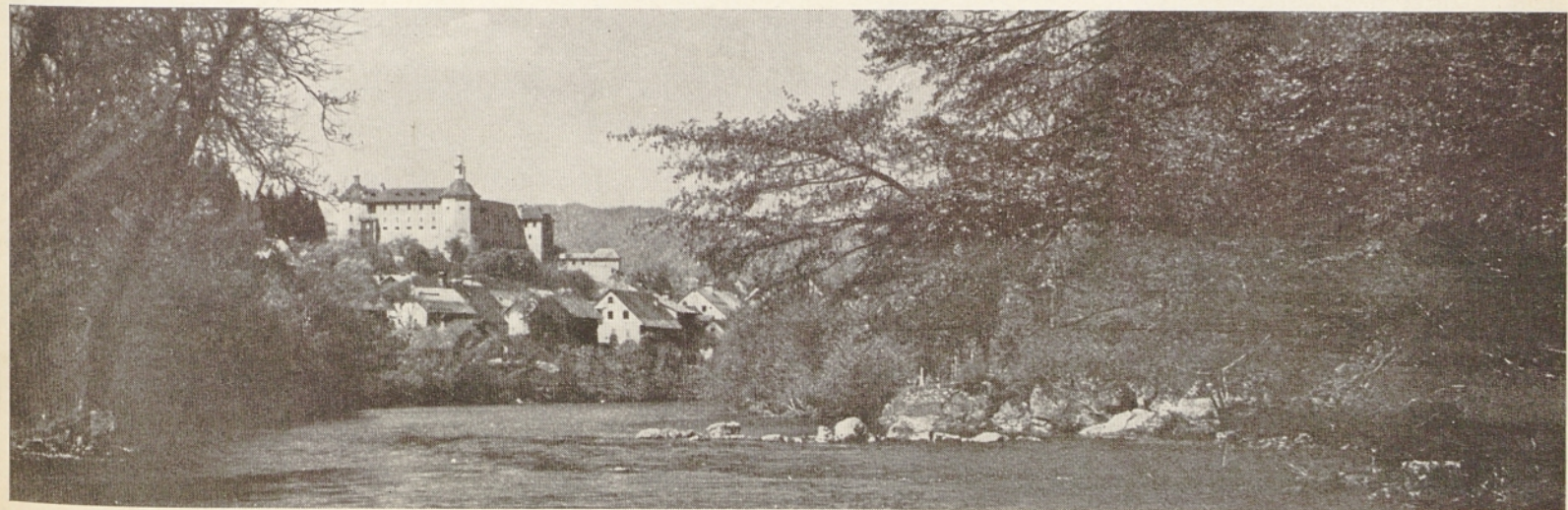
Consulat General de la RSF de Yougoslavie,
ZÜRICH, Eidmattstrasse 33 (tel. 34-61-61)

Consulat General de la RSF de Yougoslavie,
II bis Avenue de Campel,
GENEVE (tel. 24-32-60)

**Valterski vrh v Loških bratih (spodaj),
Škofja Loka (druga spodaj). Foto: Peter Pokorn**

Žanžica. Foto: Marjan Zaplatil

